

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**KÜLTÜRÜN AYDIN İLİ KARDEŞKÖY KONUTLARINDAKİ
MEKANSAL ORGANİZASYONA ETKİSİ**

ŞAKİR YELKEN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
MİMARİ TASARIM PROGRAMI**

**DANIŞMAN
PROF. DR. İLHAN ALTAN**

İSTANBUL, 2011

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**KÜLTÜRÜN AYDIN İLİ KARDEŞKÖY KONUTLARINDAKİ
MEKANSAL ORGANİZASYONA ETKİSİ**

ŞAKİR YELKEN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
MİMARİ TASARIM PROGRAMI**

**DANIŞMAN
PROF. DR. İLHAN ALTAN**

İSTANBUL, 2011

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KÜLTÜRÜN AYDIN İLİ KARDEŞKÖY KONUTLARINDAKİ
MEKANSAL ORGANİZASYONA ETKİSİ

Şakir YELKEN tarafından hazırlanan tez çalışması 02.05.2011 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Prof. Dr. İlhan ALTAN
Yıldız Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. İlhan ALTAN
Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. İ. Başak DAĞGÜLÜ
Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Oğuz ÖZER
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

ÖNSÖZ

Yaşadığımız ülkenin tarih boyunca üzerinde barındırdığı ve barındırmaya devam ettiği kültürel zenginliklerin farkına varılarak çalışmaya başlanmıştır. Çalışılacak bölge seçiminde memlekete olan vefa borcunun yanında üstünkörü gözlemlediğim durumların büyük payı olmuştur.

Çalışma süresince saygıdeğer birçok hocamın ve ustamın kültür ve konut konusunda birçok çalışmalarda bulunduğunun da farkına varmış oldum. Ben de şehre yakın bir köyün kültürel değişimin etkisiyle nasıl bir değişim geçirdiğini yerinde yaşayarak, çizerek, yöreyi yaşayanlarla konuşarak belgelemek istedim.

Bu vesileyle değerli zamanını bana ayıran ve deneyimlerinden yararlandığım saygıdeğer hocam Prof. Dr. İlhan Altan başta olmak üzere üzerimde emeği geçen tüm Yıldız Teknik Üniveristesi'ne, hocalarıma ve aileme saygılarımı sunar, teşekkür ederim.

Mayıs, 2011

Şakir YELKEN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
KISALTMA LİSTESİ.....	VII
ŞEKİL LİSTESİ.....	VIII
ÖZET.....	XIII
ABSTRACT.....	XV
BÖLÜM 1	
GİRİŞ	1
1.1 Literatür Özeti.....	1
1.2 Tezin Amacı	3
1.3 Hipotez	4
BÖLÜM 2	
ANADOLU TÜRK KONUTUNDA MEKANSAL ORGANİZASYON.....	6
2.1 Aile.....	6
2.2 Mahremiyet.....	8
2.3 İklim	9
2.4 Üretim Biçimi	11
BÖLÜM 3	
AYDIN	12
3.1 Aydın'ın Coğrafi Konumu	12
3.2 Aydın İli'nin İklimi ve Bitki Örtüsü	14
3.3 Aydın İli'nde Hayvancılık.....	15
3.4 Aydın İli'nde Tarım	16
3.5 Aydın İli'nin Nüfusu	18
3.6 Aydın İli'nde Barınma	18
3.7 Aydın İli'nin Tarihi.....	26
3.8 Aydın Örenyerleri	29
3.8.1 Örenyerlerinin Konumu.....	29
3.8.2 Tralles (Tralleis).....	30
3.8.3 Milet (Milethos)	31

3.8.4	Pirien (Priene)	32
3.8.5	Afrodisyas (Aphrodisias).....	33
3.8.6	Didim (Didyma)	33
3.8.7	Nisa (Nyssa).....	34
3.8.8	Alabanda	35
3.8.9	Magnasia	36
3.8.10	Alinda	36
3.9	Aydın Folkloru	37
3.9.1	Giyim.....	37
3.9.2	Efe ve Zeybek Giyimi	38
3.9.4	Geleneksel Oyunlar ve Eğlenceler	41
3.9.5	Yerel Ağız.....	42

BÖLÜM 4

KARDEŞKÖY	43
4.1 Kardeşköy'ün Tarihçesi	43
4.2 Kardeşköy'ün Konumu ve Topoğrafyası	44
4.3 Kardeşköy'de Ulaşım ve Yakın Çevre Yol Analizi.....	45
4.4 Kardeşköy Çevre Analizi	48
4.5 Kardeşköy Arazi Kullanımının Dönemsel Gelişimi.....	55
4.5.1 Kardeşköy Arazi Kullanımı ~1900 - ~1950 Dönemi	55
4.5.2 Kardeşköy Arazi Kullanımı ~1950 - ~1970 Dönemi	56
4.5.3 Kardeşköy Arazi Kullanımı ~1970 - ~1990 Dönemi	57
4.5.4 Kardeşköy Arazi Kullanımı ~1990 - ~2010 Dönemi	58

BÖLÜM 5

KARDEŞKÖY KONUTLARI	60
5.1 İncelenen Kardeşköy Konutlarının Köy Vaziyet Planı Üzerindeki Konumu ..	60
5.2 Hayriye Can Evi Planları.....	62
5.2.1 Hayriye Can Evi İncelemesi	64
5.3 Adnan Baş Evi Planları	72
5.3.1 Adnan Baş Evi İncelemesi.....	74
5.4 Ayşe Hanım Evi Planları.....	80
5.4.1 Ayşe Hanım Evi İncelemesi.....	82
5.5 Aşçı Ramiz Evi Planları	87
5.5.1 Aşçı Ramiz Evi İncelemesi.....	89
5.6 Kaplı Evi Planları.....	93
5.6.1 Kaplı Evi İncelemesi	95
5.7 Fatma Köle Evi Planları	100
5.7.1 Fatma Köle Evi İncelemesi	102
5.8 Vacide Er Evi Planları.....	107
5.8.1 Vacide Er Evi İncelemesi	109
5.9 Mehmet Altay Evi Planları.....	113
5.9.1 Mehmet Altay Evi İncelemesi.....	116
5.10 Selda-Fatih Şahin Villası Planları.....	122
5.10.1 Selda-Fatih Şahin Villası İncelemesi	126

BÖLÜM 6

KARDEŞKÖY KONUTLARINDA MEKANSAL ORGANİZASYON	130
6.1 Aile, Sosyal Yapının Değişimi ve Mekansal Organizasyon	130
6.2 İklim ve Mekansal Organizasyon	134
6.3 Mahremiyet ve Mekansal Organizasyon.....	135
6.4 Üretim Biçimi ve Mekansal Organizasyon	135

BÖLÜM 7

SONUÇ VE ÖNERİLER	141
KAYNAKLAR	146
ÖZGEÇMİŞ	148

KISALTMA LİSTESİ

---

f Fotoğraf

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1	Konutun aileyle birlikte büyümesi.....	7
Şekil 2.2	Diyarbakır özdemir mah. no:156' da “mabeyn”	8
Şekil 2.3	Mahremiyet ilkesinin bölgelere göre farklılaşması	9
Şekil 2.4	İklimin konuta etkisi	10
Şekil 2.5	Bir Elbistan evinde yaz ve kış odası ayrımı	10
Şekil 2.6	Muğla orta mah. topaltı sok. no:2'de “dokuma odası”	11
Şekil 3.1	Aydın'ın Türkiye üzerindeki konumu.....	12
Şekil 3.2	Aydın'ın çevre illeri ve ilçeleri.....	13
Şekil 3.3	Aydın İli'nin yüzey şekilleri.....	13
Şekil 3.4	Köy evinden çatı detayı.....	14
Şekil 3.5	Aydın ili merkeze yakın dağlık alandaki kovanlar	15
Şekil 3.6	Büyük Menderes nehri.....	16
Şekil 3.7	Kardeşköy'de mısır tarlası	17
Şekil 3.8	Aydın meydana görünüş.....	18
Şekil 3.9	1930'lu yıllarda Aydın	19
Şekil 3.10	Aydın'da 1950 öncesi konut örneği.....	19
Şekil 3.11	Aydın'da 1950 öncesi konut örneği vaziyet planı	20
Şekil 3.12	Aydın'da 1950 öncesi sokak – bina – avlu ilişkisi	20
Şekil 3.13	1950-1970 arası iki katlı villa tipi konut örneği	21
Şekil 3.14	1950-1970 arası iki katlı villa tipi konut örneği vaziyet planı.....	21
Şekil 3.15	1950-1970 arası iki katlı villa tipi konut sokak – bahçe – konut ilişkisi ...	21
Şekil 3.16	Aydın'da 1950-1970 arası 3-4 katlı konut örneği.....	22
Şekil 3.17	Aydın'da 1950-1970 arası 3-4 katlı konut vaziyet planı.....	22
Şekil 3.18	Aydın'da 1950-1970 arası 3-4 katlı konut sokak-bahçe-teras-konut ilişkisi.....	23
Şekil 3.19	1950-1970 arası konutlardaki dönemselsel geçiş	23
Şekil 3.20	1990-2000 döneminde yapılan toplu konutlar	24
Şekil 3.21	Aydın Şehir Merkezi'ne yakın villa tipi konut ve toplu konut vaziyet planı.....	24
Şekil 3.22	Aydın Şehir Merkezi'ne yakın villa tipi konut ve toplu konut ilişkisi	25
Şekil 3.23	Aydın İli doğu bölgesi.....	25
Şekil 3.24	Aydın İli batı bölgesi	25
Şekil 3.25	Tralles “Üçgözler”	26
Şekil 3.26	19.yüzyıl sonlarında Aydın	28
Şekil 3.27	Aydın Merkez tren garından görünüş	28
Şekil 3.28	Aydın Merkez tren garından görünüş	29
Şekil 3.29	Aydın Merkez tren garından görünüş	29

Şekil 3.30	Aydın İli'nin başlıca örenyerleri.....	30
Şekil 3.31	Hamam kompleksindeki hela bölümü.....	30
Şekil 3.32	Tralles kalıntılarının restitüsyonu	31
Şekil 3.33	Milet Tiyatrosu	31
Şekil 3.34	Priene evleri restitüsyonu	32
Şekil 3.35	Afrodisyas, Tetrapylon.....	33
Şekil 3.36	Apollo Tapınağı	34
Şekil 3.37	Nisa belediye binası önü	34
Şekil 3.38	Alabanda vaziyet planı	35
Şekil 3.39	Alabanda Apollon İsotimos tapınak planı	35
Şekil 3.40	Alabanda kazısında çıkarılıp Aydın Müzesi'nde sergilenen heykeller.....	35
Şekil 3.41	Magnasia	36
Şekil 3.42	Alinda agora	36
Şekil 3.43	Alinda agora duvarları.....	37
Şekil 3.44	Kardeşköy'de kadınların giyimi	37
Şekil 3.45	Kardeşköy'de erkeklerin giyimi	38
Şekil 3.46	Aydın Müzesi'nde temsili efe kıyafeti.....	39
Şekil 3.47	Aydın'da deve güreşinden görüntü.....	41
Şekil 4.1	Kardeşköy yakın su kaynakları ve yerleşim birimleri	43
Şekil 4.2	Kardeşköy'ün topoğrafyası	44
Şekil 4.3	Kardeşköy çevre yol analizi	45
Şekil 4.4	Kardeşköy yakın çevre yol analizi.....	46
Şekil 4.5	Aydın-İzmir karayolu üzerinden Kardeşköy'e giriş	47
Şekil 4.6	Kardeşköy girişinin önünden geçen Aydın - İzmir demiryolu	47
Şekil 4.7	Kardeşköy çevre analizi	48
Şekil 4.8	Kardeşköy meydan - giriş aksı 1/2000.....	49
Şekil 4.9	Çamlı köy yolu	50
Şekil 4.10	Köy pazarı	50
Şekil 4.11	Köy meydanı 1/500.....	51
Şekil 4.12	Kardeşköy meydan kahvesi.....	52
Şekil 4.13	Kardeşköy futbol sahası	53
Şekil 4.14	Kardeşköy İlköğretim Okulu eski ve yeni binası	53
Şekil 4.15	Kardeşköy mezarlıkta bulunan eski mezar taşı	54
Şekil 4.16	Kardeşköy dış görünüş.....	54
Şekil 4.17	Kardeşköy camisi iç görünüş.....	54
Şekil 4.18	Kardeşköy'ün ~1900 - ~1950 dönemi arazi kullanımı	55
Şekil 4.19	Kardeşköy'ün ~1950 - ~1970 dönemi arazi kullanımı	56
Şekil 4.20	Kardeşköy'ün ~1970 - ~1990 dönemi arazi kullanımı	57
Şekil 4.21	Kardeşköy'ün ~1990 - ~2010 dönemi arazi kullanımı	58
Şekil 5.1	Kardeşköy vaziyet planı	61
Şekil 5.2	Hayriye Can evi vaziyet planı 1/1000.....	62
Şekil 5.3	Hayriye Can evi planları 1/100.....	63
Şekil 5.4	Hayriye Can evi A-A kesiti	64
Şekil 5.5	Hayriye Can evi dönemsel ek ve akrabalık şeması.....	64
Şekil 5.6	Hayriye Can Evi giriş saçağı	65
Şekil 5.7	Hayriye Can Evi giriş saçağı nişi.....	65
Şekil 5.8	Hayriye Can evi 1900-1940 dönemi evi içeriden görünüş.....	66
Şekil 5.9	Mutfakta bulunan ocak.....	67
Şekil 5.10	Mutfakta bulunan gusülhane	67
Şekil 5.11	Hayatta bulunan nişler.....	68

Şekil 5.12	Yatak odasında yüklük ve gusülhane.....	68
Şekil 5.13	Hayatta yer alan lavabo	69
Şekil 5.14	Hayattan görünüş	69
Şekil 5.15	Misafir odası kapısı.....	70
Şekil 5.16	Misafir odası penceresi	70
Şekil 5.17	Mutfak görünüş.....	70
Şekil 5.18	Hayriye Can Evi avlusu.....	71
Şekil 5.19	Adnan Baş evi vaziyet planı 1/1000	72
Şekil 5.20	Adnan Baş evi planları 1/100	73
Şekil 5.21	Adnan Baş Evi sokaktan görünüş	74
Şekil 5.22	Adnan Baş evi dönemsel ek şeması ve akrabalık şeması.....	74
Şekil 5.23	Adnan Baş Evi yoldan görünüş	75
Şekil 5.24	Giriş kapısının avludan görünüşü	75
Şekil 5.25	Avluda bulunan tandır görünüşü	76
Şekil 5.26	1900 – 1940 dönemi konut görünüşü.....	76
Şekil 5.27	Mutfaktan görünüş.....	77
Şekil 5.28	1950 – 1970 dönemi konutun avludan görünüşü.....	78
Şekil 5.29	Sofadan görünüş	78
Şekil 5.30	Oturma odasındaki nişin görünüşü	79
Şekil 5.31	Nişin mutfaktan görünüşü	79
Şekil 5.32	Ayşe Hanım evi vaziyet planı 1/1000.....	80
Şekil 5.33	Ayşe Hanım evi planları 1/100.....	81
Şekil 5.34	Ayşe Hanım evi A-A kesiti	82
Şekil 5.35	Ayşe Hanım evi dönemsel ek şeması ve akrabalık şeması	82
Şekil 5.36	Ayşe Hanım Evi avlu kapısı	83
Şekil 5.37	Konutun hayat kısmının avludan görünüşü.....	84
Şekil 5.38	Konutun günlük odası ve ahır girişine avludan bakış	84
Şekil 5.39	Günlük odayı çevreleyen raf	85
Şekil 5.40	Günlük odadaki gusülhane, niş ve raf görüntüsü.....	85
Şekil 5.41	Aynı avluya bakan yeni dönem yapıların sokaktan görünüşü.....	86
Şekil 5.42	Ayşe Hanım Evi dış avluya bakan niş eskizi.....	86
Şekil 5.43	Aşçı Ramiz evi vaziyet planı 1/1000	87
Şekil 5.44	Aşçı Ramiz evi planları 1/100	88
Şekil 5.45	Aşçı Ramiz evi sokaktan görünüş.....	89
Şekil 5.46	Aşçı Ramiz evi dönemsel ek şeması ve akrabalık şeması.....	89
Şekil 5.47	Aşçı Ramiz Evi'nin sokaktan görünüşü.....	90
Şekil 5.48	Ek bölüm çocuk odasından görünüş	91
Şekil 5.49	Avlu ve eklerden görünüş.....	92
Şekil 5.50	Kaplı Evi vaziyet planı 1/1000	93
Şekil 5.51	Kaplı Evi planları 1/100	94
Şekil 5.52	Kaplı Evi A-A kesiti	95
Şekil 5.53	Kaplı Evi dönemsel ek şeması ve akrabalık şeması.....	95
Şekil 5.54	Kaplı Evi'nin sokaktan görünüşü	96
Şekil 5.55	Kaplı Evi avlusunun avlu kapısından görünüşü	96
Şekil 5.56	Kaplı Evi sofadan görünüş	97
Şekil 5.57	1970 – 2010 dönemine ait yapının sokaktan görünüşü.....	97
Şekil 5.58	Ayten Hanım'ın çocukluğunu geçirdiği ev (solda) ve yeni yapılan oturduğu ev	98
Şekil 5.59	Yeni dönem yapı sofasının avludan görünüşü.....	98
Şekil 5.60	Yeni dönem yapının mutfağından görünüş	99

Şekil 5.61	Fatma Köle evi vaziyet planı 1/1000	100
Şekil 5.62	Fatma Köle evi planı 1/100	101
Şekil 5.63	Fatma Köle evi sokaktan görünüş.....	102
Şekil 5.64	Fatma Köle evi dönemsel ek şeması ve akrabalık şeması.....	102
Şekil 5.65	Fatma Köle Evi sokaktan görünüşü	103
Şekil 5.66	Fatma Köle Evi çatı detayı	103
Şekil 5.67	Fatma Köle Evi giriş kapısının avludan görünüşü.....	104
Şekil 5.68	Mutfak yanı odadan görünüş	104
Şekil 5.69	Odadan görünüş	104
Şekil 5.70	Mutfak yanı odadan niş	105
Şekil 5.71	Sofadaki gözleme sobası	105
Şekil 5.72	Vacide Er evi vaziyet planı 1/1000	107
Şekil 5.73	Vacide Er evi planları 1/100	108
Şekil 5.74	Vacide Er evi sokakatan görünüş.....	109
Şekil 5.75	Vacide Er evi dönemsel ek şeması ve akrabalık şeması	109
Şekil 5.76	Vacide Er Evi'nin sokaktan görünüşü.....	110
Şekil 5.77	Avlu içinden avlu giriş kapısı görünüşü.....	110
Şekil 5.78	Avludan görünüş.....	111
Şekil 5.79	Vacide Er Evi sofadan görünüş	111
Şekil 5.80	Damın içinde yer alan ocağın görünüşü	112
Şekil 5.81	Mehmet Altay evi vaziyet planı 1/1000	113
Şekil 5.82	Mehmet Altay evi planı 1/100	114
Şekil 5.83	Mehmet Altay evi A-A kesiti	115
Şekil 5.84	Mehmet Altay evi dönemsel ek şeması ve akrabalık şeması	115
Şekil 5.85	Mehmet Altay Evi sokaktan görünüşü	116
Şekil 5.86	Mehmet Altay Evi avlusundan görünüş	116
Şekil 5.87	Altay Ailesi bamyaya toplarken	117
Şekil 5.88	Mehmet Altay Evi avlusunda ürün ayıklanırken	118
Şekil 5.89	Mehmet Altay Evi avludaki ocak	118
Şekil 5.90	Oturma odasından salonsalomanın görünüşü.....	119
Şekil 5.91	Mehmet Altay Evi'nde ek yapıya ulaşımı sağlayan merdiven.....	120
Şekil 5.92	Mehmet Altay Evi terasının görünüşü	121
Şekil 5.93	Selda-Fatih Şahin villası vaziyet planı 1/1000	122
Şekil 5.94	Selda-Fatih Şahin villası planı 1/100	123
Şekil 5.95	Selda-Fatih Şahin villası planı 1/100	124
Şekil 5.96	Selda-Fatih Şahin villası site sokağından görünüş	125
Şekil 5.97	Selda-Fatih Şahin villası dönemsel ek şeması ve akrabalık şeması.....	125
Şekil 5.98	Şahin Villaları'ndan Görüntü	126
Şekil 5.99	Selda – Fatih Şahin Villası site yolundan görünüş	127
Şekil 5.100	Salonda bulunan şöminenin görünüşü	127
Şekil 5.101	Selda – Fatih Şahin Villası salonundan görünüş	128
Şekil 5.102	Mutfak nişleri.....	128
Şekil 5.103	Yan teras.....	129
Şekil 6.1	Odaların artma şeması.....	130
Şekil 6.2	Adnan Baş Evi ve Hayriye Can Evi yaşam odası-ocak odası karşılaştırılması	131
Şekil 6.3	Kına, düğün, sünnet gibi etkinliklerde mekan kullanım planı.....	131
Şekil 6.4	Kına, düğün, sünnet gibi etkinliklerde mekan kullanım kesiti.....	132
Şekil 6.5	Kına, düğün, sünnet gibi etkinliklerin günümüzdeki mekanı.....	132
Şekil 6.6	Kardeşköy konutları dönemsel sıralama	133

Şekil 6.7	Avlu ve güneş ilişkisi	134
Şekil 6.8	Eski dönem sofalı konut ve yeni dönem konut.....	135
Şekil 6.9	Konut içinde mekanların ayrışması	135
Şekil 6.10	Mahremiyet-mekan diyagramını karşılayan Kardeşköy konutları	136
Şekil 6.11	Konutlarda pencerenin sokaktan yüksekliği.....	136
Şekil 6.12	Adnan Baş Evi ve Selda-Fatih Şahin Villası ebeveyn banyoları.....	137
Şekil 6.13	Kardeşköy kısmi vaziyet planı.....	137
Şekil 6.14	Geleneksel yöntemle çalışan eski değirmen.....	138
Şekil 6.15	Kardeşköy eski değirmeni ve makineli yeni değirmen	138
Şekil 6.16	Ahrın günümüzde mekan organizasyonuna dahil edilmemesi	139
Şekil 6.17	Fen-iş'ten görünüş	139
Şekil 6.18	Tuğba kuruyemiştten görünüş	139
Şekil 6.19	Avlunun yeni dönem konutlarda mekan organizasyonunda yer almaması	140
Şekil 7.1	Aydın İli'nin tarım alanına ve zeytinliklere doğru genişlemesi	141
Şekil 7.2	Aydın il merkezindeki sokak ve bina ilişkisi	142
Şekil 7.3	Aydın İli sanayi siteleri	142
Şekil 7.4	Selda-Fatih Şahin Villası mekan kullanımları.....	143
Şekil 7.5	Hayriye Can Evi.....	143
Şekil 7.6	1990 öncesi ve sonrası toplumsal olaylar için kullanılan mekanlar	144
Şekil 7.7	Kardeşköy konutlarında mahremiyet-mekan diyagramı	145

**KÜLTÜRÜN AYDIN İLİ KARDEŞKÖY KONUTLARINDAKİ
MEKANSAL ORGANİZASYONA ETKİSİ**

Şakir YELKEN

Mimarlık Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. İlhan ALTAN

Her ülkenin hatta bir ülke içindeki her yörenin kültürünün birbirleriyle benzerlikleri olduğu gibi çevresel etkenlerin de etkisiyle birçok yönden farklılıkları da olduğu gözlemlenir. İnsanın en temel ihtiyaçlarından biri olan barınma eylemini gerçekleştirdiği konutlar ve konutu oluşturan mekanlar bu farklılıkların rahatlıkla gözlemlenebildiği çevrelerden biridir.

Konusu kültürün, Aydın İli Kardeşköy konutlarındaki mekansal organizasyona etkisinin incelenmesine yönelik bu çalışma, 7 bölümden oluşmaktadır.

İlk bölümde konuya geniş bir perspektiften özetle değinilmiş, amaç ve önemine değinildikten sonra çalışmanın yöntemi açıklanmıştır.

Bölüm 2’de tarihsel süreç olarak çok kapsamlı olması sebebiyle Anadolu Türk Konutu’nda mekanlar ve oluşma nedenlerine değinilmiştir.

Bölüm 3’de Kardeşköy’ün bağlı olduğu Aydın İli’nin konumu, iklimi, nüfusu, tarihi, ekonomisi hakkında bilgiler verilmiştir. Yörenin kültürünün bir parçası olması nedeniyle folkloru ve yaşam biçimiyle ilgili bilgiler de verilmiştir.

Bölüm 4’de incelen konutların bulunduğu Kardeşköy’le ilgili genel bilgiler verilmiş; çevresel ilişkileri ve arazi kullanımı incelenmiştir.

Bölüm 5’de rölöveleri alınan konutlardaki yaşam biçimleriyle ve konutların tarihsel değişimleriyle ilgili bilgiler verilerek mekansal organizasyondaki değişiklikler gözlemlenmiştir.

Bölüm 6’da Kardeşköy konutlarındaki mekansal organizasyon değişimleri belli başlıklar altında incelenmiştir.

Bölüm 7’de incelemeler sonucundaki değerlendirmeler kültürün etkisi vurgulanarak belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, konut, mekan

ABSTRACT

THE INFLUENCE OF CULTURE ON SPATIAL ORGANIZATION IN KARDEŞKÖY HOUSES, IN AYDIN

Şakir YELKEN

Department of Architecture
MSc. Thesis

Advisor: Prof. Dr. İlhan ALTAN

It is observed that every country, even the culture of its each region has similarities as well as many differences due to the environmental factors. The houses in which people meet one of the most basic necessities, accommodation and the places in which they exist are environments in which these differences can be observed easily.

This study about the influences of culture on the houses of Kardeşköy, Aydın consists of eight chapters.

In the chapter one, the subject has been reviewed in an extensive perspective and the method of study has been explained after the aim and the importance of it has been mentioned.

In chapter two, the places at Anatolia Turkish House and their creation reasons have been mentioned because it is very extensive as an historical process.

In chapter three, the information about the location, climate, population, history and economy of the province of Aydın has been given. Because it is a part of the region's culture the information about its folklore and life style has also been given.

In chapter four, general information about Kardeşköy where hosts the examined houses has been given and its environmental relations and the use of land has been looked into.

In chapter five, the information about life styles at the houses which have been measured and drawn and the historical changes of the houses have been given and the changes in the spatial organizations has been observed.

In chapter six, the change in the spatial organizations of the Kardeşköy houses has been examined under certain topics.

In chapter seven, the appraisals after the examinations have been pointed out emphasizing the effect of the culture.

Key Words: Culture, house, place

1.1 Literatür Özeti

Kardeşköy, Aydın şehir merkezi ve İncirliova arasında konumlanmış bir köydür. Şehir merkezine 5-6 kilometre mesafede olması kent yaşamının etkilerinin Kardeşköy üzerinde kolayca izlenmesine olanak sağlamaktadır.

1950'lere kadar tamamıyla tarım şehri olan Aydın ve civar yerleşimler günümüze kadar izlenen ülke politikaları sebebiyle değişim geçirmiştir. Değişim, üretim biçimi ve yaşam biçiminde kuvvetli bir şekilde hissedilmektedir.

Kardeşköy, Aydın merkezine yakın olması sebebiyle değişimin şehirle ilişkisi de dikkate alınarak incelenebilecek iyi bir örnek olarak düşünülmüştür. Bu değişim köyün vaziyetini, kültürünü ve konutunu dönemselsel olarak etkilemiştir. Etkilenme sürecinin devamında yüksek ihtimalle köy şehirle birleşecektir.

Şehirle birleşme öncesinde kültür değişiminin hala incelenebiliyor olması Kardeşköy'ü çalışma alanı olarak çekici kılmıştır. Çalışmada, farklı fiziksel ve sosyo-kültürel ortamda gelişen Aydın İli'ne bağlı Kardeşköy'ün konut mekan organizasyonu dönemselsel olarak incelenmiştir.

Bilimin başlangıcı insanoğlunun ilk soru sorduğu an olarak kabul edilir. Bu andan itibaren ise soru sorma ve cevap arama yöntemleri olgunlaşıp sistematik hale gelme yolunda ilerleme kaydetmeye başlamıştır.

Bütün bu sürecin başlangıç noktası doğal olarak insandır. Fakat bu konuda uzmanların ortak sorunsalı, dünyaya ilk geldiği dönem tek sorunu hayatta kalma problemi olan insanın yaşam örgüsünü nasıl olur da bu kadar derinleştirdiğidir.

At kadar hızlı koşamayan, kuř gibi uçamayan, kaplan gibi avlanamayan, balık gibi derinlere dalamayan insan türü, nasıl başarmış yedi deniz ve dört iklimde yaşamayı? İşte, insanlık veya kùltür tarihinin en temel sorunlarından birisi! Kùltür tarihçileri, insanoğlunun hayatta kalma ve varlığını sürdürme savaşındaki başarisını, kùltürel bir varlık oluşuna, yani yaşayarak öğrendiklerini kùltüründe saklayıp yeni kuşaklara aktarma yeteneği ile iletişim becerisine bağlı görürler [1].

Britanyalı tarihçi Arnold Tonybee A Study of History adlı eserinde insanlığı geniş bir perspektifle üç evreye ayırıyor.

Genel çizgileriyle tarihöncesine denk gelen birinci evrede, insanların yaşamı her yerde aynı, çünkü “iletişim çok yavaşken, değişim ritmi daha da yavaş”; her yeniliğin başka bir yenilik ortaya çıkmadan bütün toplumlara ulaşmaya zamanı oluyor. Yazara göre tarihöncesinden MS 1500’e kadar, aşağı yukarı dört bin beş yüz yıl süren ikinci evrede, değişim, aktarıma oranla çok daha hızlı, öyle ki bütün toplumlar birbirlerinden son derece farklılaşıyorlar. İşte bu evrede dinler, kavimler, farklı uygarlıklar doğuyor. Son olarak da 16. yüzyıldan sonra, “iletişim hızının değişim hızını geçmesiyle”, “yerleşim yerimiz” bir bütün haline gelmeye başlıyor [2].

Üzerinde yaşadığımız dünya ve evren üzerine sorulan geçerli sorulara verilen güvenilir cevaplardan doğa bilimleri; insanoğlunun kendisiyle ilgili geçerli sorulara verdiği güvenilir cevaplardan ise sosyal-beşeri bilimler doğmuştur [3].

Bu konuda bir ilk olan tarihin kurucusu Herodot’un dönemin gezginlerinden farklı olmasının nedeni de sadece gördüklerini ve duyduklarını yazmakla yetinmeyip farklı coğrafyadaki insanların yaşam şekillerini sorgulamasıdır. Dolayısıyla kùltür farklı açılardan çok sistematik bir biçimde olmasa da incelenmeye başlanmıştır.

Kùltürü tanımlamak gerektiğindeyse; kùltürün, insan ve insanın ürettiği her řeyi kapsamamasından dolayı tek bir sonuca ulaşılamaz.

Herhangi bir kùltürün nesiller boyu aktarılmasındaki en önemli etken dildir. Neredeyse dilden ayrı düşünemeyeceğimiz kùltür; töreler, aile, sağlık ve hastalık, sanat ve bilgi-eğitim, yerleşme, üretim-tüketim, din-devlet yönetimi ve insanlar gibi öğelerden ve bunların arasındaki etkileşimden oluşur.

Bu durumda kültür yerleşme ve dolayısıyla mimarlıkla yakın bir ilişki içindedir. Çünkü kültürün bütün öğelerin de olduğu gibi mimarlık da insan ürünüdür.

Aynı zamanda konutlar, dünya görüşünü yaratmaya ve yansıtmaya yarayan bir fiziksel mekanizma olarak düşünülebilir [4]. Tabii ki konutlar incelenirken veya sınıflandırırken sadece sosyo-kültürel açıdan yaklaşılmamalı aynı zamanda işlevselliği de yönlendiren fiziksel etmenler de göz önünde bulundurulmalıdır.

Kültür-konut ilişkisi birçok araştırmacı tarafından incelenmiş ve yorumlanmıştır. Sedat Hakkı Eldem'e göre milletlerin yaradılış ve mizaçları arasında farklar buldukça yaşama, oturup kalkma ve dolayısıyla ev şekli, fikir ve telakkisi daima birbirinden farklı olacaktır [5]. Tanyeli ve Kazmaoğlu'na göre mimarinin özellikle de konutun biçimlenmesini ve mekansal oluşumunu yönlendiren ana etken, sosyo-kültürel yapıdır [6]. Özgüner'e göre bölgeler arası geleneksel mimaride bir sınıflama yapabilmek için plan düzenlenmesine tesir eden en önemli faktörün bilinmesi gerekir ve bu esas faktörün; yaşayışta aranması daha doğru olacaktır. Çünkü iklim topoğrafya, manzara, güneş ve malzemenin rolü ikinci derecededir [7]. Şener'e göre yaşam çevremizi oluşturan konutlar, toplumların uzun zaman dilimi üzerinde değişerek ve çeşitlenerek yaptığı ve kullandıkları fiziksel çevrelerdir. Konut veya ikamet edilebilir mekan, kullanıcıların yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamaya yarayan bir bütünü ifade eder [8].

Artık toplumların zamanla yarıştığı bir dünya düzeni içerisinde, ülkelerle birlikte kültürlerin de sınırları kalkma eğilimi içerisinde. Toplumların geçmişleri hakkında bizi bilgilendiren olguların giderek azalması onları insanlık tarihi açısından daha da önemli kılmaktadır. Bu bağlamda toplumların kendilerini yüceltme ve kendi kültürlerini geleceğe aktarma iç güdüleri yaşamsal ihtiyaçlar, örf ve adetlerle de beslenerek kültürü nesilden nesile aktarmaktadır. Bu durumda insan ürünü olan mimari ve kültür arasında etkileşim vardır.

1.2 Tezin Amacı

Konutu, salt yapıldığı malzeme ve onların konuta kazandırdığı biçimsel niteliklerle değerlendirmek yanlış ve yanıltıcı olur.

Özünde, tasarım ürünlerinin ve mimari yapıtların bize anlattığı şey, kendi temsil ettikleri kavramlarla bağdaşacak bir yaşam biçimidir. Bunlar içlerinde ya da çevrelerinde yaşayanlarda belli duygular uyandırmak üzere tasarlanmıştır. Bir taraftan

bizi sıcak tutar, rahat etmemiz için mekanik işlevlerini yerine getirirken, bir taraftan da bizi şöyle ya da böyle bir insan olmaya davet ederler. Bize mutluluğa ilişkin farklı olasılıklar sunar [9].

Bu durumda insan fiziksel çevrenin yanı sıra kendi manevi dünyasından da birçok şey katarak ürününü oluşturur. Bu da o ürünü ve o ürünün oluşturulduğu koşulu “araştırmaya değer” kılar. Uzmanlar bir arının ürettiği düzgün altıgen kovan hücresinin son yirmibeş milyonda bir mikron bile değişmediğini belirtirler.

Bu yüzden tezde amaçlanan, üzerinde birçok medeniyetin izlerini taşıyan ülkemizde kültürün mimariyle olan ilişkisi üzerine yapılmış araştırmalara farklı bir yönden bakarak araştırma çeşitliliği sağlayıp katkıda bulunmaktır. Böylelikle Kardeşköy’deki konutlar köyün bulunduğu bölge, merkeze olan konumuyla ve mekan organizasyonlarıyla farklı bir veri oluşturacaktır.

1.3 Hipotez

İnsan, tarihin babası sayılan Herodot’la birlikte toplumları sadece duydukları ve gördükleriyle incelemeyip toplumların arasındaki farkların dikkate alınmasından itibaren bu farklılıklar bir nedene bağlanmak istenmiştir. Bunun için kimi zaman iklim, kimi zaman coğrafya ve kimi zaman da ırk öne sürülmüştür.

Konunun doğası itibariyle bu farklılığın tekil sonuçlara bağlanması yanıltıcı bir durumdur. Kültür, içinde birçok öğeyi barındırmaktadır.

Halkbilimciler genellikle sözlü kültür ürünlerine büyük ilgi duyarken, maddi kültür ürünlerine uzak kalmışlardır. Özellikle evler, büyük ölçüde halkbilimcilerin ilgisini çekmemiş, adeta görmezlikten gelinmiştir. Konu sadece mimarlık ve sanat tarihçilerinin değerlendirilmesine bırakılmıştır [10].

Kültürün mimari ürünleri incelenmeye başlandığı ilk zamanlarda incelenen evler tarafsızlık ilkesi içinde seçilmemiştir.

Rudofsky, ayrıca, mimarlık tarihi araştırmalarının insanlık tarihinin zaman içindeki kısıtlı bir döneminde yoğunlaşarak, Avrupa, Anadolu ve Mısır gibi bilinen bölgelerle sınırlanmış bir coğrafya üzerindeki, seçkinlere özgü birkaç yapı türünün ele alınması ile yetindiğini dile getirmektedir. Özetle, sıradan insanların ürettikleri yapılar uzun yıllar kimsenin ilgisini çekmemiştir [11].

II. Ulusal Mimarlık Akımı'nı yönlendiren seminerler ÷lkemizdeki geleneksel evlerin rölövelerinin alınmasını sağlayarak kaynak oluşturmuştur ve bu konudaki çalışmalara öncülük etmiştir.

Çalışmaların genelinde sıradan insanların çeşitli sosyo-kültürel nedenlerden dolayı yaptığı yapılar arka plana atılmıştır. Oysa kültürel dönemler ve değişimler haklarındaki bilgiyi çoğunluğun ürünleriyle verirler.

Kültür, Aydın İli Kardeşköy konutlarında mekansal organizasyonu etkiler.

ANADOLU TÜRK KONUTUNDA MEKANSAL ORGANİZASYON

Konutun planı, cepheleri tek girdiyle oluşmaz. Topluma ait olan kültür ve buna bağlı gereksinimler büyük rol oynar. Mekansal organizasyonu etkileyen başlıca faktörler:

- Aile
- Mahremiyet
- İklim
- Üretim Biçimi'dir.

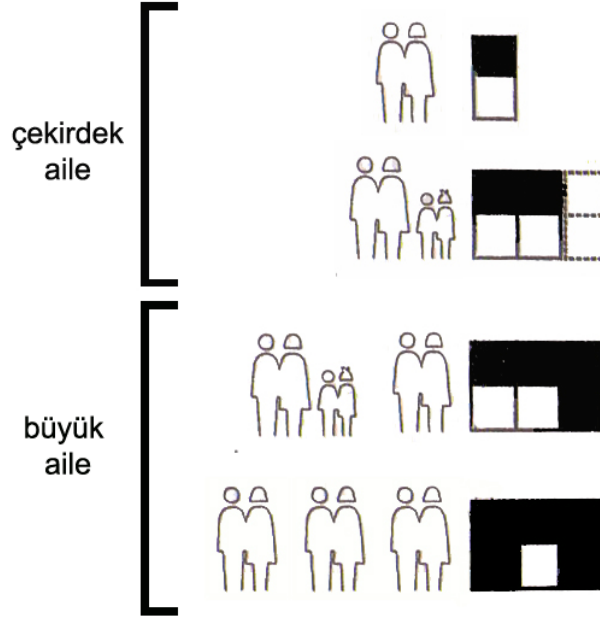
2.1 Aile

Dini inanışları sebebiyle Müslüman Anadolu insanı için aile kurumu ve aile büyükleri kutsaldır. Konutların mekan organizasyonunda aile yapısı ve ailelerden oluşan sosyal çevrenin etkisi büyüktür.

Ailenin vereceği kararlarda aile büyüğünün sözü geçerlidir. Aileyi, büyük birey kendi etrafında toplamak ister. Yemek gibi aile içi eylemler ailenin büyüğü gelmeden başlamaz. Sanayi öncesi dönemde ailenin küçüğü evlendiğinde evden ayrılamaz ve bu da konutun organizasyonun da büyük rol oynar (Şekil 2.1).

Doğal olarak aile yapısı evin büyüklüğünü etkilemektedir. Anadolu'da ataerkil bir aile yapısına sahip olan toplumda aile büyükleri karar verici ve toplayıcı sorumlulukların da sahibidir. Bu yüzden geleneksel konut tipolojisinde ailenin bir arada vakit geçirebileceği

mekanlara sık rastlanır. Aileye verilen önemi öğretmek üzere sosyal örgüde konutta her aileye bir oda verilir ve konut bu doğrultuda gelişir.

Şekil 2.1 Konutun aileyle birlikte büyümesi [12]

Türk evi, ilk aşamada, hayatın üzerinde tek oda olarak yapılabilir. Aile büyüyünce bir oda bir oda daha eklenerek yan sofalıdan L sofalıya, U sofalıya gelişebilir. Kısacası Türk evi, aile ile birlikte büyüüp, küçülebilir [12].

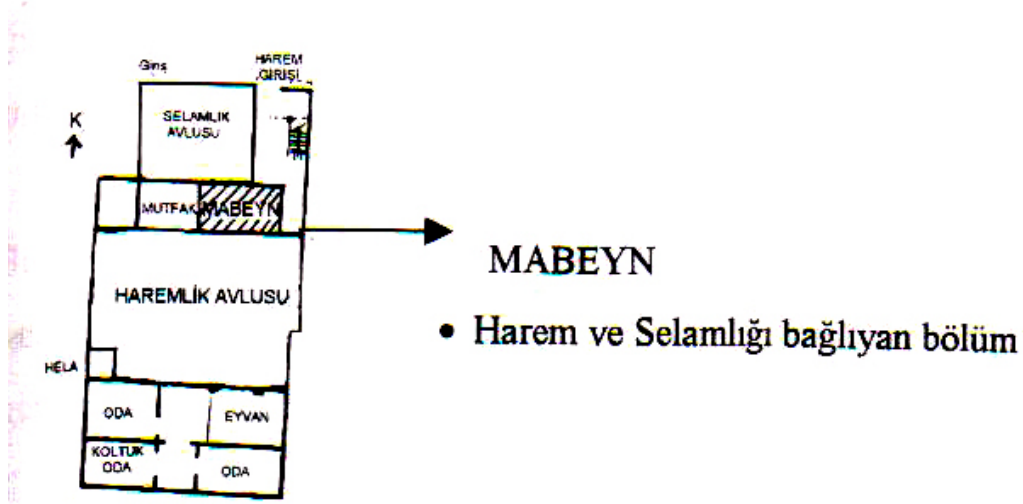
Aile yapısı evin mekanlarındaki hiyerarşiyi belirleyen bir etkidir. Bireylerin birlikte kullandığı mekanlarla (hayat, sofa, hela) özel olarak bireylerin kullandığı mekanlar (oda, gusülhane) ayırmıştır.

Aile üyelerinin ev içinde kendilerine özgü mekan ve mekan parçaları üzerinde denetim elde etmek ve birbirlerini rahatsız etmeden faaliyetlerini sürdürmek istemeleri, köşk odayı, bağımsız odaları, sofada seki, eyvan ve köşklere oluşturmuştur [13].

Sosyal yapı, yaşama biçimini belirleyen bir öğedir. Sosyal yapı, konut içindeki mekanların özelleşmesini (misafir odası, sohbet odası) gerektirir. Anadolu'da misafir gezmeleri, Cuma ziyaretleri, taziyeler sosyal yaşamın önemli aktivitelerindedir. İnsanların ilişkilerini pekiştirdikleri düğün, nişan gibi aktiviteler konutta hayat, sofa, eyvan ve büyük odaları biçimlendirirler.

2.2 Mahremiyet

Müslümanlıkta harem ve selamlık kavramlarının olmasında dolayı konutlarda kadının ve erkeğin gün içindeki sosyal aktivitelerini ayıran mekanlara rastlanır.

Şekil 2.2 Diyarbakır özdemir mah. no:156’ da “mabeyn” [10]

Evin erkeği gelen misafirleri selamlıkta karşılar harem bölümüne sokmazdı. Hanımlar selamlığı görmezlerdi. Misafirlere ikram edilecek şeyler, harem ve selamlığı, birbirinden ayıran duvar üzerindeki “döner dolap” ile selamlığa ulaştırılırdı. Bu eleman her evde bulunmaz sadece büyük evlerde yapılırdı. Yine mahremiyet nedeniyle sokaktan eve girerken “kapı arası” denilen bir geçitten geçilir sonra avluya ulaşıldı. Avluda geçen yaşamının gizliliği böyle bir gerekliliği doğurmuştur [10].

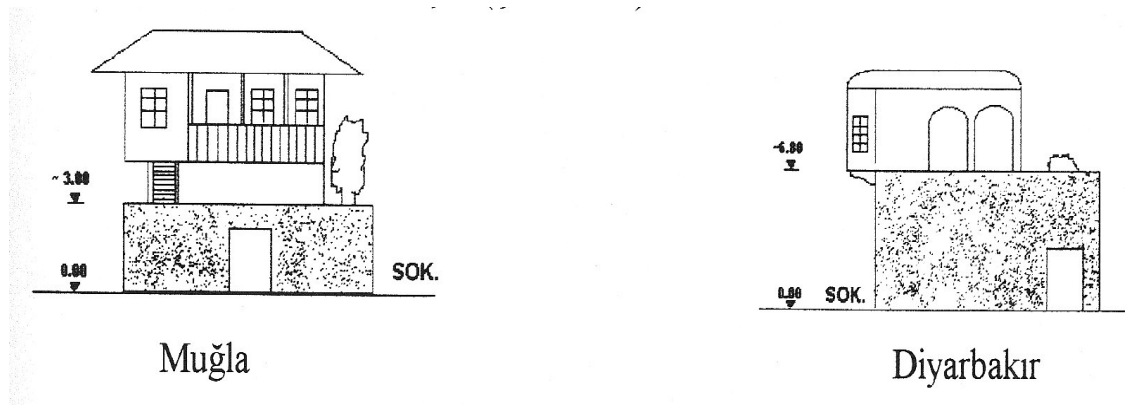
Mahremiyet sadece konutun mekanlarıyla değil konutun sokağa karşı aldığı tavırla da sağlanırdı. Bazı durumlarda avluyu, sokaktan konutun kendisi yalıtırdı. Bu konut tipinde pencereler yüksek kotlarda olur ve gözetleme pencerelerine rastlanır.

Pencere, dışarıda nereyi görmek istiyorsanız orayı görmek üzere açılmıştır. Dıştan görülmek istemediğiniz yerde açılmaz. Örneğin bu nedenle, odanın bütün bir cephesi sağır kalabilir. Yalnız, çıkma yanlarında, sokağı derinlemesine göreceğ gibi pencere açılır. Çünkü daracık sokakta cepheye pencere koysanız, karşı komşunun içine bakarsınız; ya da o sizin içinize bakar. Kısacası pencere evin dıştan görünüşüne göre açılmaz; içteki yaşama göre açılır [12].

Mahremiyet derecesi bölgeler arasında değişiklik göstermektedir. Batı kıyılarındaki konutlar avlu duvarlarının yüksekliği, pencere boyutları ve sayısı ile doğudaki geleneksel konutlardan farklılık gösterir (Şekil 2.3). Bu durum Batı Anadolu

Kıyıları'ndaki halkın uzun yıllar boyunca Rumlarla yaşamış olmasından kaynaklanmaktadır.

Örneğin; Rumlarla iç içe yaşayan ve adalar kültüründen etkilenen Muğla insanı, konutu avlu içine almışsa da avlu duvarları Diyarbakır Evi'ni çeviren duvar yüksekliğinin nerdeyse yarısı gibidir. Bu farklılık sokağa pencere açma düzeninde de kendini gösterir. Muğla Evi'nde gerektiğinde sokağa pencere açılırken, Diyarbakır Evleri'nde cepheye pek pencere açılmaz, çok gerektiğinde cumbaların (çıkma) yanlarına, karşı evi görmeyecek tarzda inşa edilmiştir [10].

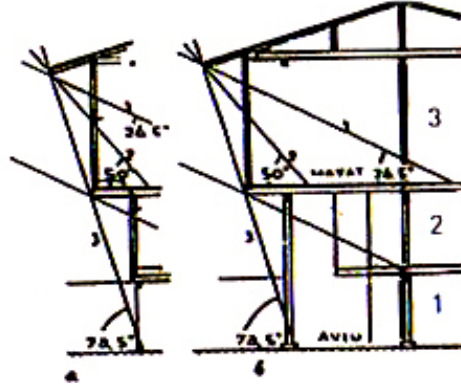

Şekil 2.3 Mahremiyet ilkesinin bölgelere göre farklılaşması [10]

Harem dairesinin içi kadar temiz bir yer tasavvur edilemez. Döşeme tahtalarıyla dehlizler (sofa ve koridorlar) sık ve sağlam hasırlarla kaplıdır... Ne erkeklerin ne kadınların dışarıda giydikleri pabuçlarla eve içlerine girmemeleri Türkler arasında adet olduğu için, döşeme tahtalarında hiçbir zaman kir görülmez [14]. Geleneksel Türk Evi'nde özelleşmiş mekanların mahremiyeti sofaya çıkmadan odalar arası geçişlerle ve oda girişlerinin dolap aralarından yapılmasıyla sağlanır.

2.3 İklim

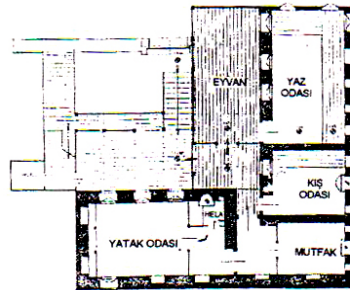
Geleneksel konutlarda gözlenen özelliklerin başında doğaya uyumluluk ve çevre koşullarına uygunluk gelir. Doğal koşulların içinde konutta en rahat gözlenen etmen iklimdir. Konutun mekansal organizasyonunda etkileyicidir.

Şekil 2.4 İklimin konuta etkisi [12]

1 numaralı kat evin hizmetlerinin görüldüğü kattır. 2 numaralı kat kışlık kattır; pencereler küçüktür. Tavan ise ancak el değmeyecek yüksekliktedir. Isıtılması kolaydır ve hava olaylarına karşı korunaklıdır. 3 numaralı kat yazlık kattır. Tavan havanın devir daim yapacağı kadar yüksektir. Pencereler de iki numaralı kata oranla büyüktür (Şekil 2.4).

Anadolu'nun birçok yerinde geleneksel yaşam yaz aylarında farklılaşma göstermektedir. Yerleşimlerdeki iklim özellikleri; yaz günlerindeki ısı düzeyi sıcak gün sayısı ve yerleşimin ekonomik gücüne bağlı olarak farklı yaklaşımlar gözlenir. Bu yaklaşımların en basiti, yaz boyunca evin kuzeyine bakan bölümlerini, ya da üst katlarını daha yoğun kullanmaktır. Soğuk mevsimde çözümler değişim gösterir. Dış ortamdaki soğuğa karşı ilk davranış, kişinin ısıtılarak korunmasıdır. Böylece oda içi değil, kişi ısıtılmış olur. "Eski evler ısıtılmazdı" sözü bu durumda anlam kazanır. Sıcağa karşı yapılan bunun tersidir. Uygun hava akımının sağlandığı, bol açıklı mekanlar söz konusudur. Türk Evindeki "Kış Odası" ve "Yaz Odası" kavramı bu temele oturur [15] (Şekil 2.5).

Şekil 2.5 Bir Elbistan evinde yaz ve kış odası ayrımı [16]

Evlerde odaların tabanı, yazın mısır kilimleri, kışın halılarla kaplanır. Müslümanlar sobayı bilmezlerdi. Ocağ ancak bazı ileri gelenlerin evinde bulunurdu. Evlerde en yaygın ısınma şekli mangaldı. özel olarak yapılmış büyük bir kap, korla doldurularak odanın ortasına konur. Eski Romalı ve Yunanlılar da böyle yaparlardı [17].

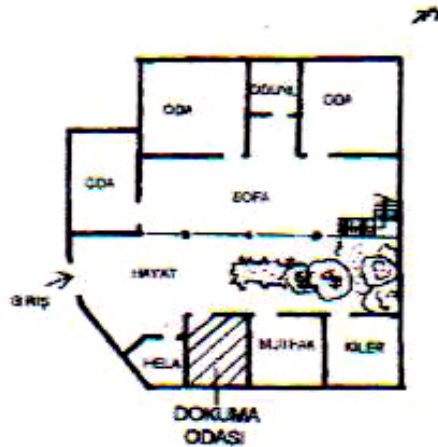
2.4 Üretim Biçimi

Türk Evleri'nde her odada her işlevin yapılabilme (yatma, yaşama, depolama) olasılığına karşın taşınabilir eşyalar büyük önem kazanmıştır. Üretim biçiminin içinde göç olgusunun bulunduğu yörelerde taşınabilir eşyalar önem kazanmaktadır.

Muğla'da ekonominin tarıma dayalı olması, şehir halkının yaz aylarında Karabağlar'a gitmelerine yol açmıştır. Halkın çoğunun, evlerini bırakarak bağ ve bahçelere ürün ekip-biçmek için gitmeleri, ev içinde büyük bahçe olayını ortadan kaldırmıştır [10]

Kullanıcı eylemleri mekanın oluşumunu belirleyen en önemli faktörlerden biridir. Mekan içinde yapılacak eyleme göre oda geometrisini bulur; mekanın elemanları ona göre şekillenir.

Batı Akdeniz'de bazı evlerde hanımlar kaput bezi, çarşaf, bazen de kilim dokuyarak aile ekonomisine katkıda bulunurlardı. Bunun için zemin katında küçük dokuma odaları yapılmıştır (Şekil 2.6).

Şekil 2.6 Muğla orta mah. topaltı sok. no:2'de "dokuma odası"[10]

BÖLÜM 3

AYDIN

Bu bölümde Aydın; coğrafi konumu, iklim, bitki örtüsü, hayvancılık, tarım, nüfus, barınma biçimi, tarih, örenyerleri, folklor bakımından incelenmiştir.

3.1 Aydın'ın Coğrafi Konumu

Aydın, Türkiye'nin batısında, Ege Bölgesi'nin güneybatısında 37-38 kuzey enlemleri ile 27-29 doğu boylamları arasındadır. Aydın'ın doğusunda Denizli, batısında Ege Denizi, kuzeyinde İzmir, kuzeydoğusunda Manisa ve güneyinde ise Muğla bulunmaktadır (Şekil 3.1).

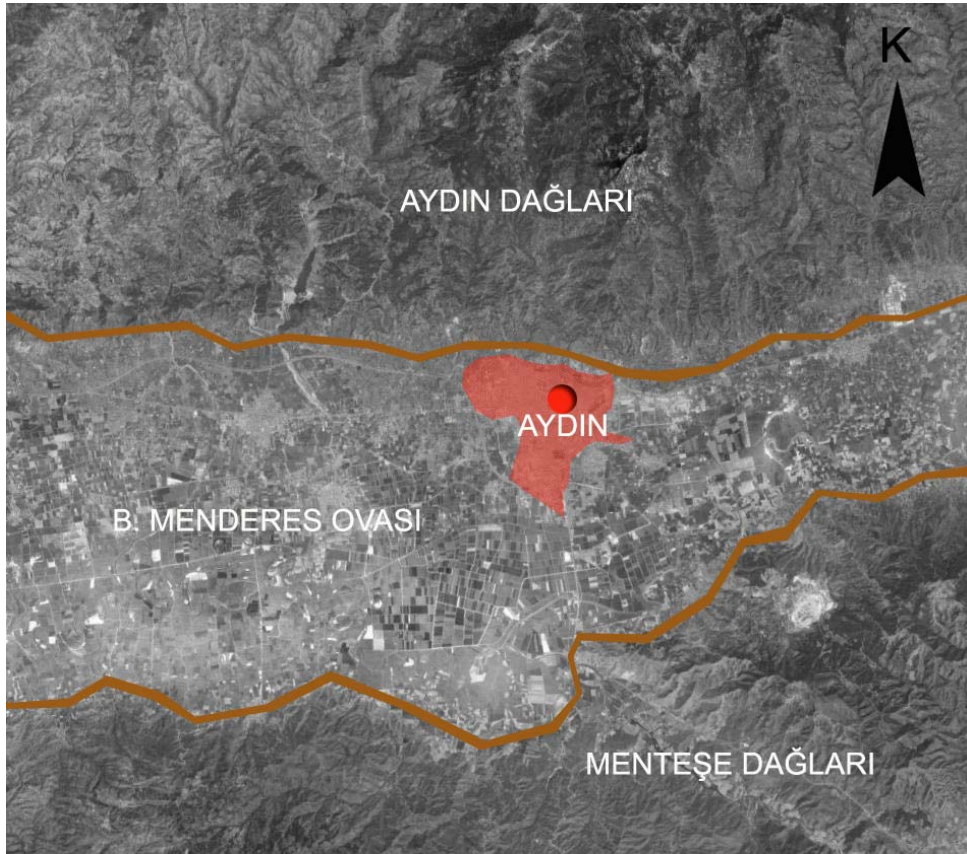
Şekil 3.1 Aydın'ın Türkiye üzerindeki konumu

Aydın kuzeyden ve güneyden dağlarla çevrilmiş bir ovadır. Kuzeyde doğu-batı doğrultusunda Aydın Dağları; güneydeyse yine doğu-batı doğrultusunda Beşparmak

Dağları uzanmaktadır. Ova ise Büyük Menderes Nehri'nin suları ve taşıdığı alüvyonlu topraklarla beslenmektedir.

Şekil 3.2 Aydın'ın çevre illeri ve ilçeleri [18]

Şekil 3.3 Aydın İli'nin yüzey şekilleri

3.2 Aydın İli'nin İklimi ve Bitki Örtüsü

Aydın ilinde Akdeniz iklimi hakim olup yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise ılık ve yağışlı geçmektedir. Aydın'ın kuzeyindeki ve güneyindeki sıradağların Ege Denizi'ne uzanması deniz meltemlerini iç bölgeler yönlendirir ve bunun sonucu olarak kış ayları ılık geçer. Bu durum ovadaki tarımı kolaylaştırır ve ürün çeşitliliği sağlar.

Yıllık sıcaklık ortalaması 18 santigrat derecedir. Yağış ortalaması ise 650-700 mm arasındadır. Yağışların mevsimlere göre dağılımı düzensizdir [19].

İle çok uzun aralıklarla kar yağmaktadır. Hatta bu aralıklar 5 yıl , 10 yıl gibi sürelerdir. Ancak sıradağların zirvelerinde kış boyunca kar gözlemlenebilir.

Aydın'ın bitki örtüsünde Akdeniz İklimi'nin tipik bitkisi olan makinin yanında ovalarda incir, narenciye ve meyve bahçeleri de geniş yer tutmaktadır. Dağlarda ise zeytin, kestane, çınar, meşe, dişbudak, defne ve çam çeşitleri görülür.

Diğer yandan ovalarda sulak bölgelerin kenarlarında kargı ve hayıt yetişir. Bu bitkilerse eski tip yapılarda kiremit altına bir izolasyon malzemesi gibi kullanıldığı gözlemlenir (Şekil 3.4).

Şekil 3.4 Köy evinden çatı detayı (f: Şakir Yelken)

İl topraklarının % 37'si ormanlarla kaplıdır. Ancak orman alanlarının büyük bölümü ağaç varlığı az olan bozuk orman alanıdır [19].

Ormanlık alanlardaki ağaç sıklığı dağların denize yakın olan kısımlarında daha yoğun olmaktadır.

3.3 Aydın İli'nde Hayvancılık

Türkiye için genel bir durum olan sanayi ürünlerinin 1950'lerde ticari önem kazanmasıyla birlikte bu yöndeki tarım ürünlerinin yetiştirilmesine daha çok önem verilmiştir.

Aydın'da da bu durumdan dolayı hayvancılık, yerini, daha fazla kazanç sağlayan tarımda sanayi hammaddesi olabilecek pamuk v.b ürünlerin yetiştiriciliğine bırakmıştır. Hayvancılık daha çok tarıma elverişli olmayan alanlarda yapılmaya başlanmıştır.

Hayvancılıkta da deve, eşek gibi satış ve kullanım amacıyla yetiştirilen hayvanlar yerini daha çok etinden ve sütünden yararlanılabilecek büyükbaş hayvan yetiştiriciliğine bırakmıştır. Bu durum köyün coğrafi konumuna göre değişim göstermektedir. Ova köylerinde daha çok tarımla uğraşılır. Buralarda daha çok büyükbaş hayvan günlük ihtiyacı karşılayacak miktarda yetiştirilir.

Aydın'da tavukçuluk tesis bazında yapılmıyorken Aydın'ın ilçesi Erbeyli'de kurulan "Tavukçuluk Araştırma İstasyonu" bu konuda profesyonel destek vererek tavukçuluğun gelişmesine büyük katkıda bulunmuştur.

Aydın iklimi nedeniyle arıcılık için de uygun koşulları sağlamaktadır. Kışların da ılıman geçmesi nedeniyle arının her mevsim üretim yapmasına olanak verir.

Şekil 3.5 Aydın ili merkeze yakın dağlık alandaki kovanlar (f: Şakir Yelken)

İl Tarım Müdürlüğü'nden yapılan açıklamada, Türkiye'de koloni başına yıllık bal üretiminin 15-20 kilogram arasında değiştiği, Aydın'da ise 2009 yılında kovan başı bal veriminin 20 kilogram olduğu belirtildi. Aydın'ın arıcılık için son derece uygun koşullara sahip olduğu kaydedilen açıklamada, geçen yıl üretilen toplam balın 320 bin kilogram olduğu bildirildi [20].

3.4 Aydın İli'nde Tarım

Aydın, Büyük Menderes Nehri'nin ovaya getirdiği alüvyonlu topraklar sayesinde çok verimli bir tarım arazisine sahiptir. Hatta nüfusun % 55'i geçimini tarımdan sağlamaktadır.

Şekil 3.6 Büyük Menderes nehri (f: Şakir Yelken)

İlin toprak varlığının % 47'si tarım arazisi olarak kullanılmaktadır [19]. Fakat Aydın-Muğla Hattındaki şehir gelişimini incelediğimizde tarım arazisi olarak kullanılan verimli arazilerin tehlike altında olduğu söylenebilir. Aynı şekilde şehrin yeni yapılan Aydın-İzmir otoyolu aksındaki gelişimi de zeytin ve meyve ağacı yetişen arazileri tehlikeye sokmaktadır.

Aydın İli'nde yetiştirilen başlıca ürünler: Arpa, çavdar, susam, tütün, pamuk, mısır; kiraz, vişne, çilek, elma, şeftali, ceviz, armut, erik, çam fıstığı, yer fıstığı, mandalina,

portakal, üzüm, incir, zeytin, kestane, kavun, karpuz; zeytin; domates, biber, fasulya, kabak, bamya, pırasa, ıspanak, kereviz, enginar (Şekil 3.7).

Şekil 3.7 Kardeşköy’de mısır tarlası (f: Şakir Yelken)

Şehrin tarıma dayalı ekonomisinde pamuk, zeytin, tütün, incir ve son zamanlarda mısırın büyük bir payı vardır.

Aynı zamanda zeytin, pamuk ve incir yan sanayileri olan ve şehrin istihdamına büyük katkısı olan ürünlerdir. Zeytin, yemelik ve yağlık olarak yetiştirilir. Yağ üretiminden çıkan posa “prina” denilen yakıt üretiminde kullanılır. Pamuğun küspesi ve yağından faydalanılır. Yine incirin son yıllarda reçellerini ve tatlı çeşitlerini üreten işletmeler açılmıştır.

Ağaç sayısı bakımından Aydın’ın Türkiye genelindeki payı % 40’tır. Buna karşılık ülkemiz incir üretiminin % 60’lık bölümünü oluşturmaktadır. Bu üretimi ile Türkiye’de birinci sıradadır. 2000’li yılların başında pamuk üretimi 270.000 tona ulaşmıştır. Aydın Türkiye zeytin üretiminin % 23’ünü karşılamaktadır. 20.000.000’a yakın zeytin ağacı bulunmaktadır. Bu ağaçlardan 2000’li yılların başında 490.000 ton zeytin üretilmiştir [19].

3.5 Aydın İli'nin Nüfusu

2000 yılı nüfus tespitine göre ilin nüfusu 950.757'dir. Kilometrekareye 119 kişi düşmektedir. Bazı kesimlerde bu oran 214'ü geçmektedir [19]. Nüfusun yarısından fazlası şehir merkezi ve ilçe merkezlerinde yaşamaktadır.

Şekil 3.8 Aydın meydanından görünüş (f. Şakir Yelken)

Pamuk ve zeytin hasat dönemlerinde mevsimlik işçi istihdam olduğundan bu dönemlerde nüfus artış göstermektedir. Bunun yanında Aydın'daki geçim kolaylığı ki başta gıda ve barınma olmak üzere Aydın'ı emekliler ve devlet çalışanları içinde gözde bir yer yapmaktadır.

İlin net nüfusunun artmasını sağlayan diğer bir neden ise 1970'li yıllardan itibaren siyasi ve ekonomik nedenlerle özellikle Doğu ve Güneydoğu Bölgelerinden Batı Anadolu'ya, bu arada Aydın'a yapılan göçlerdir [19].

3.6 Aydın İli'nde Barınma

Aydın'da 1950 öncesine bakıldığında kent aydın dağı eteklerinde küçük bir alan kaplamaktadır. Bu alanda kent silüetinde dikkati çeken en yüksek yapılar camilerdir. Konutlar yığma sistemde yapılmış genelde tek katlı, en fazla iki katlı avlulu konutlardır.

Şekil 3.9 1930’lu yıllarda Aydın [21]

1950’li yıllardan önce Aydın’daki konutlar ya sokaktan bir duvarla ayrılır ya da konut avluyla sokak arasında duvarla birlikte bir izolator olarak çalışırdı. Duvarlarla evin özel yaşamı sokaktan ayrılmış olurdu. Sokaktan avluya “çatma kapı” denilen bir kapıdan girilirdi. Tarıma dayalı bir yaşam olmasından dolayı konut organizasyonlarında avlu gözlemlenmektedir.

Şekil 3.10 Aydın’da 1950 öncesi konut örneği (f. Şakir Yelken)

Aydın’ın iklimi gereği yazın yaşamın büyük bölümü avluda geçerdi. Yazın avluda kahvaltı edilirdi. Günlük yemekler avluda ocakta pişirilir; bulaşıklar avluda yıkanırđı. Akşam yemek yine avluda yenirdi. Misafirler avluda ağırlandırdı. Yazın evin içine ancak uyumak için girilirdi.

Bunun dışında avlu; kış hazırlıkları, konserve yapımı, sebze kurutmak, tarhana kurutmak gibi eylemler için de kullanılır.

1950'li yıllardaki konutların avlusunda hela, kümes, çeşme konumlanır. Daha sonraki yıllarda hela ve çeşme tuvalet-banyoya evrilerek konutun içinde yer almaya başlamıştır.

Şekil 3.11 Aydın'da 1950 öncesi konut örneği vaziyet planı

Şekil 3.12 Aydın'da 1950 öncesi sokak – bina – avlu ilişkisi

1950'den 1970 yılına kadar konut tipi 3-4 katlı apartman ve 2 katlı villa tipine (Şekil 3.16) doğru değişim göstermiştir. Bu konut tipleriyle öncelikle mahremiyet azalmaya başlamıştır. 3-4 katlı apartmanlardaki avlu bahçeye dönüşmüş, zemin katta yaşayanların kullanması dışında diğer katta yaşayanlara da hizmet vermeye başlamıştır.

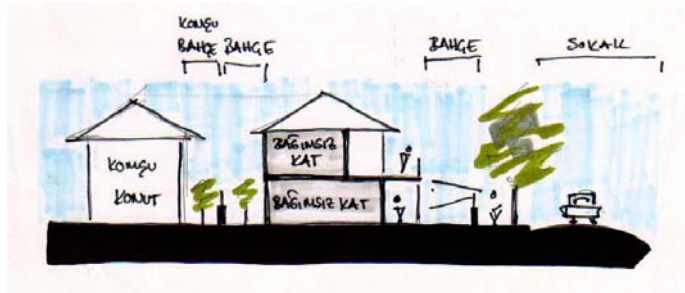

Şekil 3.13 1950-1970 arası iki katlı villa tipi konut örneği (f. Şakir Yelken)

Mahremiyetin azalması, 2 katlı villa tipi konutlarda da gözlemlenebilir. Bu konutlarda bahçeyi sokaktan ayıran bir duvar olmadığı için konutla sokak iç içe duruma gelmiştir.

Şekil 3.14 1950-1970 arası iki katlı villa tipi konut örneği vaziyet planı

Şekil 3.15 1950-1970 arası iki katlı villa tipi konut sokak – bahçe – konut ilişkisi

Aydın'da 3-4 katlı konutlarda açık merdiven kovası çözümlmesine sıkça rastlanmaktadır. Merdivenin sahanlıkları her kat için teras görevi görmektedir.

Şekil 3.16 Aydın'da 1950-1970 arası 3-4 katlı konut örneği (f. Şakir Yelken)

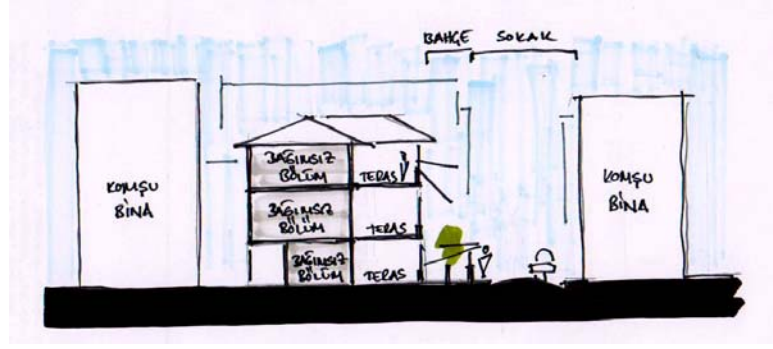
Bu konutlarda avlunun yerini bahçe almıştır. Fakat bahçe işlevsellik göstermek yerine konutun bir peyzajı olmuştur. Avlunun işlevi bağımsız katlara ait olan teraslara kaymıştır.

1950 öncesi konutlarda konut genellikle iki mekandan oluşurken 1950 sonrası konutlarda oda sayısı artmış ev içi mahremiyet artmıştır. Ebeveyn ve çocuk odaları ayrılmıştır.

Şekil 3.17 Aydın'da 1950-1970 arası 3-4 katlı konut vaziyet planı

Şekil 3.18 Aydın'da 1950-1970 arası 3-4 katlı konut sokak – bahçe – teras – konut ilişkisi

1970 yılı sonrasında Aydın'da 5-10 katlı genellikle bitişik nizam konutlar çoğunluktadır. Konutlarda bahçe ve teras kavramı tamamen yok olmuştur. Bahçe ve terasın yerini olabildiğince geniş yer tutan balkonlar almıştır.

Bu sebeple evin kış hazırlıkları (salça kurutma, biber-patlıcan kurutma v.b) balkonlarda yapılmaya başlanmıştır. Yaz mevsiminde konutların içi fazlasıyla sıcak olduğu için balkonda uyunur.

Şekil 3.19 1950-1970 arası konutlardaki dönemsel geçiş (f. Şakir Yelken)

1990'lı yıllardan 2000 yılına kadar Aydın'da toplu konut yapımı hızlanmıştır. (Şekil 3.20) Bununla birlikte Aydın Şehir Merkezi genişlemeye başlamıştır. Aydın Şehir Merkezine yakın tarım alanları imara açılmaya başlanmıştır.

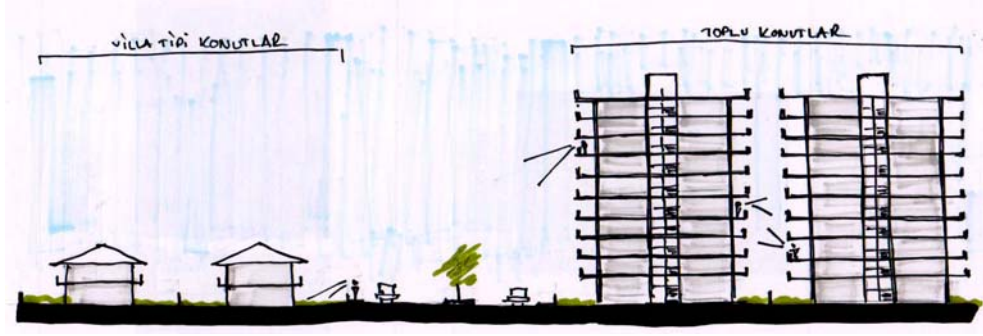

Şekil 3.20 1990-2000 döneminde yapılan toplu konutlar (f: Şakir Yelken)

2000 yılları sonrasında Aydın Şehir Merkezi'ne yakın villa tipi konutlar yapılmaya başlanmıştır. Villa tipi konutlarda mekanlar özelleşmeye başlamıştır. Çamaşır Odası, kiler, hizmetli odası gibi mekanlar gelişmiştir. Avludaki helanın yerini villa içinde zemin katta misafir tuvaleti almıştır.

Şekil 3.21 Aydın Şehir Merkezi'ne yakın villa tipi konut ve toplu konut vaziyet planı

Şekil 3.22 Aydın Şehir Merkezi'ne yakın villa tipi konut ve toplu konut ilişkisi

Toplu Konutlarda şehir içindeki 3-4 katlı konutlar gibi balkonlar büyük alanlar kaplar. Yaz mevsiminde balkonlarda kurutulmaya bırakılmış biber, patlıcan gibi sebzeleri görmek mümkündür. Yaz mevsiminde sıcaktan dolayı ev sakinleri çoğu akşam balkonda uyur.

Aydın Şehir Merkezi'ne yakın bölgedeki yapılaşmalarda yollar geniş bırakılmıştır. Yolların geniş bırakılması yazın denizden gelen rüzgarın konut aralarında dolaşmasını sağlar. Fakat bu bölgede doğal gölge sağlayan herhangi bir şey olmadığı için yapılar güneş ışınlarına maruz kalmaktadır. Yeni yapılaşma kent merkezini Aydın Dağları'na paralel olarak geliştirmiştir (Şekil 3.23).

Şekil 3.23 Aydın İli doğu bölgesi (f. Şakir Yelken)

Şekil 3.24 Aydın İli batı bölgesi (f. Şakir Yelken)

3.7 Aydın İli'nin Tarihi

M.Ö. XII. Yüzyıldan önce Aydın'a "Antheia", "Uenthela", "Hellupolis", "Adria" isimlerini almıştır. M.Ö. XII. Yüzyılda Traklar'ca "Tralles-Tralleis" adı verilmiştir. Şu anda halk dilinde "Üçgözler" olarak anılan tarihi kalıntıların olduğu yer Tralles'in merkezidir.(Şekil 3.14) Selçuklular Anadolu'yu ele geçirinceye kadar sırasıyla "Seleukeia", "Ceasarec" ve "Andropolis" isimlerini almıştır.

Şekil 3.25 Tralles "Üçgözler" (f: Şakir Yelken)

1280-1282 tarihlerinde "Güzelhisar" adını almış; 1308 yılında Aydınoğlu Mehmet Bey tarafından "Aydın Güzelhisarı" adı verilmiştir.

XV. ve XVI. Yüzyıllara ait Osmanlı tahrir (kayıt-kütük) defterlerinde bugünkü Aydın "Kaza-i Güzelhisar der Liva-i Aydın", "Nefs-i Güzelhisar der Liva-i Aydın" (İlçe merkezi Güzelhisar, Vilayet Aydın) şeklinde geçmekte ve bu defterlerde "Aydın Eli" deyimine yer verilmektedir [19]. 1850 yılından sonra il "Aydın" adını almıştır.

Anadolu'da M.Ö. 2000 yıllarından itibaren devletler kurulmaya başlanmıştır. Bu bölgede ise Hitit Devleti, Troia Krallığı ve Miken kolonileri etkilerini göstermişler ve yıkılmışlardır. M.Ö. 1200 yılından M.Ö. 676 yılına kadar bölgede Frigler hakim olmuş; daha sonra Lidyalılar bölgedeki hakimiyeti ellerine geçirerek bölgeye ekonomik olarak

en parlak dönemlerinden birini yaşatmıştır. Bu dönemde “Üçgözler” ticari olarak dağıtım merkezi olarak kullanılmıştır.

Helenistik dönem sonrası bölgenin Romalıların yönetimine geçmesi sonucu bölgedeki merkezler gelişmiş ve böylelikle Tralleis (Tralles), Didyma (Didim), Milethos (Milet), Aprodias (Afrodisyas), Nyssa (Nisa), Priene (Pirien), Mastaura (Mastavra), Alinda, Alabanda, Magnasia gibi tarihi kent merkezlerinin kalıntıları günümüze kadar ulaşmıştır.

1071 Malazgirt Zaferi'nden yaklaşık 150 yıl sonra Batı Anadolu'nun da fethedilmesiyle Anadolu tamamen Türk egemenliği altına girmiştir. Bölgeyi Türklerden ilk olarak Menteş Bey'in damadı Emir Sasa Bey fethetmiştir.

Bizans bu kentleri geri almak için Avrupa'dan başlarında Roger De Flor'un bulunduğu Katalan birliklerini getirmiştir [19]. Bu mücadelede Sasa Bey'e Aydınoğlu Mehmet Bey yardım etmiş ve başarı sağlanmıştır. Sasa Bey, Aydınoğlu Mehmet Bey'le arasında çıkan anlaşmazlık sebebiyle savaşmış ve kaybetmiştir. Bu olaydan sonra Aydınoğulları Beyliği'nin (1310) temelleri atılmıştır.

Bölge Osmanlı Devleti'nin yönetimine katılma sürecinde bölgede Karaosmanoğulları ve Cihanoğulları en etkili devletlerdendir.

Bu dönemlerde yaşanan yönetim hoşnutsuzluklarından dolayı zeybek isyanları yaşanmıştır. Zeybek isyanları, hakimiyet isyanı değil tamamen halkın yanında olarak haksızlıklara karşı çıkma isyanları olmuştur.

II. Mahmut zamanında reformlara karşı gösterilen tepkiler ve ayaklanmalardan dolayı Aydın merkezi yönetime göre çöküntü bölgesi haline dönüşmüştür. Bu sebeple Aydın bağımsız bir eyalet olmuştur.

1850 yılında Padişah Abdülmecit , aynı zamanda eniştesi olan Aydın Valisi Mehmet Fuat Paşa'nın kendisini İzmir'de karşılayamamasını bahane ederek, eyalet merkezini Aydın'dan İzmir'e naklettirdi [19].

Şekil 3.26 19.yüzyıl sonlarında Aydın [22]

1866 yılında Aydın-İzmir Demiryolu'nun açılması bölgeyi önce tarım faaliyetleri olarak geliştirmiş daha sonra bu gelişme tarıma dayalı sanayide devam etmiştir. (Şekil 3.27)

Şekil 3.27 Aydın Merkez tren garından görünüş (f. Şakir Yelken)

Şekil 3.28 Aydın Merkez tren garından görünüş (f: Şakir Yelken)

Şekil 3.29 Aydın Merkez tren garından görünüş (f: Şakir Yelken)

22 Eylül 1899 yılında Aydın büyük bir deprem felaketine uğradı. Deprem sonrasında çıkan yangın hükümet binasındaki bütün belgelerin yok olmasına neden oldu [19].

II. Meşrutiyet'in ilanından Yunan işgaline kadar sosyal ve siyasi yaşamda düzen hakim olmuştur. Aydın, 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin ili olmuştur.

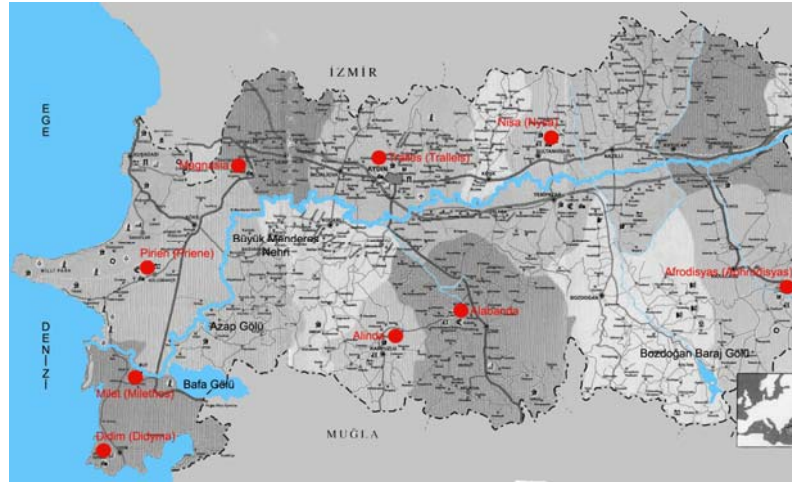
3.8 Aydın Örenyerleri

3.8.1 Örenyerlerinin Konumu

Aydın ilinde kazı yapılmış toplam 17 örenyeri vardır. Başlıcaları: Tralles (Tralleis), Milet (Milethos), Prien (Priene), Afrodisyas (Aphrodisias), Didim (Didyma), Nisa (Nyssa), Alabanda, Magnasia ve Alinda'dır. Bunların dışındakiler Panionon, Neopolis,

Myus, Lasso, Gerga, Mastavra (Mastaura), Ortosi (Orthasia) ve Akaraka (Acharaka)'dır.

Antik kentlerin kurulmasında güvenlik, ulaşım, su kaynaklarına yakınlık gözetilmekteydi. Aydın ilindeki örenyerleri incelendiğinde genel olarak su kenarlarında ve ovadaki belirli yükseltilerde konumlandığı gözlemlenmektedir. Bu anlamda şehrin başlıca sorunları çözülmüş oluyordu. Su kaynaklarına bağlı olarak ulaşım ve tarımdaki su ihtiyacı çözülüyor; yüksek alanda konumlanarak da şehrin güvenlik sorunu çözülüyordu.

Şekil 3.30 Aydın İli'nin başlıca örenyerleri

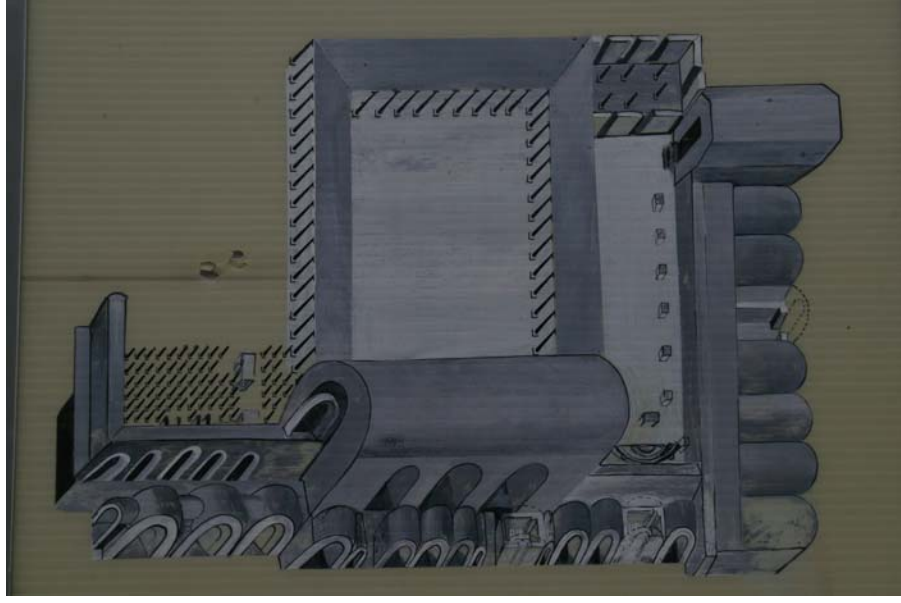
3.8.2 Tralles (Tralleis)

Tralles, şu andaki Aydın kent merkezine yakın bir tepe üstünde bulunmaktadır. Antik kaynaklara göre kent adını Tralle isimli bir amozondan almıştır. Tralles'in batısında yer alan Dedekuyusu Höyüğü buradaki yerleşimin M.Ö 4500 yılına kadar dayandığını göstermektedir.

Şekil 3.31 Hamam kompleksindeki hela bölümü (f: Şakir Yelken)

Şekil 3.32 Tralles kalıntılarının restitüsyonu (f. Şakir Yelken)

Şu andaki kalıntılar antik bir hamam kompleksine aittir. Yaklaşık yirmi beş bin metrekarelik kalıntılar Roma İmparatorluk dönemine aittir.

3.8.3 Milet (Milethos)

Didim İlçesi'nin Balat Köyü'ndedir. Antik çağda liman kenti olan Milet, Büyük Menderes Nehri'nin taşıdığı alüvyonlar sebebiyle içeride kalmıştır [19].

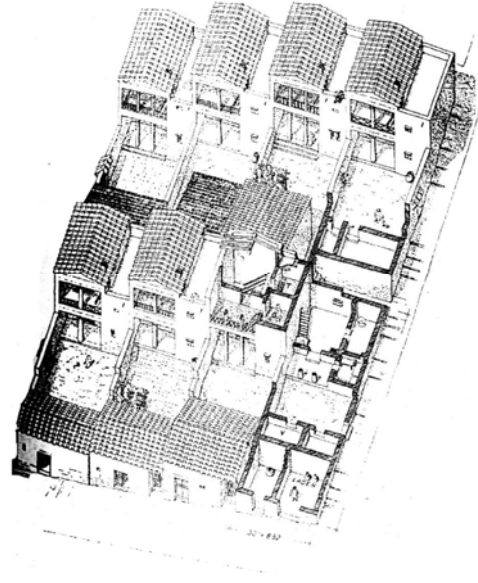

Şekil 3.33 Milet Tiyatrosu [23]

Milet M.Ö 7. yüzyılda Ege'nin önemli ticaret, kültür ve sanat merkezi haline gelmiştir. Milet'te dikkat çeken kalıntılar arasında Apollo açık hava tapınağı ve 140 metre genişlik 30 metre yüksekliğinde 15000 kişilik amfityatrosu vardır.

3.8.4 Pirien (Priene)

Priene, Söke'ye 12 km uzaklıkta Mykale Dağı'nın güney yamacındaki doğal bir platform üzerinde kurulmuştur. Priene, bugünkü yerine M.Ö 350 yılında kurulmuş ve etrafı güçlü duvarlarla çevrilmiştir.

Şekil 3.34 Priene evleri restitüsyonu [24]

Priene, Milet'in mimarı Hippodamos tarafından dört teras üzerine grid sistemde dizayn edilmiştir. Binalar ise bölgeden çıkan gri mavi mermerden inşa edilmiştir.

Ana caddeler doğu-batı yönünde uzanmış, kuzey-güney doğrultulu sokaklar bu caddeleri birbirine bağlamıştır. Arazinin eğimli olması yüzünden, kuzey-güney doğrultulu sokaklar sıklıkla merdivenli idi. Konutlar çağımızda da Akdeniz çevresinde sık görülen bir tipi yansıtıyordu. Yüksek duvarlarla sokaktan ayrılan ev, yabancı gözlerden irak tutulmuştu. Genellikle yan sokağa açılan sokak kapısından sonra bir sunak bir herme (Tanrı Hermes'in oturtulmuş başının olduğu bölüm) durur. Avlunun kuzeyinde cephesi avluya açık bir giriş odası, onun gerisinde de evin ana salonu yer alır. Bu iki mekanın yanında bir ya da genellikle iki oda vardır ve bunlardan biri çoğunlukla yemek odası işlevinde kullanılmıştır [24].

3.8.5 Afrodisyas (Aphrodisias)

Karacasu İlçesi'ne 12 km uzaklıkta Geyre Köyü civarındadır. İsmi güzellik tanrıçası Afrodit'ten almıştır. Afrodisyas'ta ilk yerleşim M.Ö 4000 yıllarına dayanır [19].

Şekil 3.35 Afrodisyas, Tetrapylon [23]

Kent antik çağda en önemli mimarlık, sanat, heykeltıraşlık ve tapınma merkezlerinden biridir. Kent tamamen mermerden yapılmıştır. Bu kentte yapılan sanat eserleri Roma İmparatorluğu topraklarında stilleriyle (Afrodisyas Stili) ünlenmiştir.

Afrodisyas antik kenti içinde 10.000 kişilik tiyatro, agora, Aphrodit mabedi Odeon, Hadrianus hamamı, 30.000 kişilik stadyum, 60.000 kişilik elips şekilli hipodrom bulunmaktadır [19].

3.8.6 Didim (Didyma)

Didim, Milet'in 18 km güneyinde yer almaktadır. Antik çağda Milet'le Didim'i birbirine bağlayan kutsal sayılan bir yol bulunmaktaydı. Didim sınırları içerisinde bu yolun her iki tarafında insan ve aslan figürlü heykeller bulunmaktadır.

Didim, Artemis ve Hera tapınaklarından daha sonra dünyanın üçüncü büyük dinsel yapısı olarak kabul edilmektedir [19].

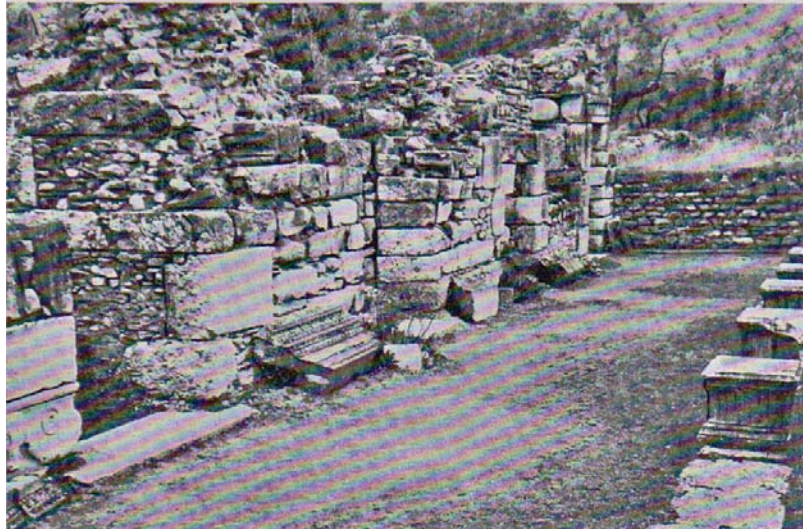

Şekil 3.36 Apollo Tapınağı [23]

3.8.7 Nisa (Nyssa)

Sultanhisar ilçesinin 3 km kuzeyinde bir vadide M.Ö 3. yüzyılda kurulmuştur. Antik şehirde stadyum, agora, tiyatro ve belediye sarayı kalıntıları dikkat çeken eserlerdir. Kapasitesi 10.000 kişi olan tiyatro, rölyefler ve aslan ayağı figürleriyle antik çağda bölgede bulunan diğer tiyatro yapılarından farklılaşmıştır.

Efes'teki ünlü Celsus kütüphanesi'nden sonra Anadolu'da en iyi korunan antik devir kütüphanesi Nisa'dadır.

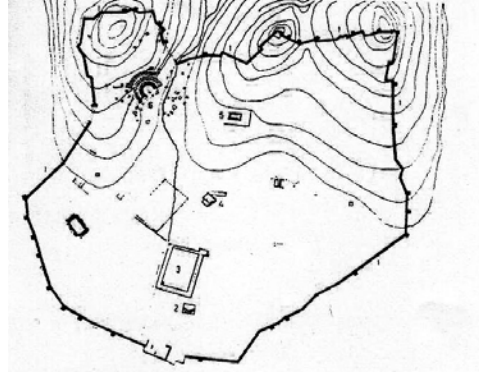

Şekil 3.37 Nisa belediye binası önü [25]

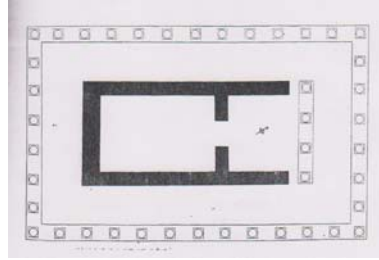
3.8.8 Alabanda

Çine'ye 9 km uzaklıkta Araphisar Köyü'ndedir. "Alabanda" adı "Ala" at; "Banda" zafer kelimelerinden türemiştir.

Şekil 3.38 Alabanda vaziyet planı [26]

Alabanda kentinin en önemli yapılarından birisi de Apollon Tapınağı'dır. Vitruvius'un anlattığına göre; tapınağın tasarımı Menestles tarafından yapılmıştır [26].

Şekil 3.39 Alabanda Apollon İsotimos tapınak planı [26]

Şekil 3.40 Alabanda kazısında çıkarılıp Aydın Müzesi'nde sergilenen heykeller

(f: Şakir Yelken)

3.8.9 Magnasia

Germencik İlçesi Ortaklar Beldesi'ne bağlı Tekinköy'dedir. Magnetler, Perslerden korunmak için şehri M.Ö 400 yılında bugünkü lokasyonunda Gümüşçay'ın yanında inşa etmiştir.

Şekil 3.41 Magnasia [23]

Magnasia ünlü antik çağ mimarı Hermogenes'in doğduğu yerdir. Antik çağ yazarı olan Vitruvius, Hermogens'in başyapıtlarından olan Artemis Leukophryene Sunağı'nın Magnasia'da olduğunu belirtir.

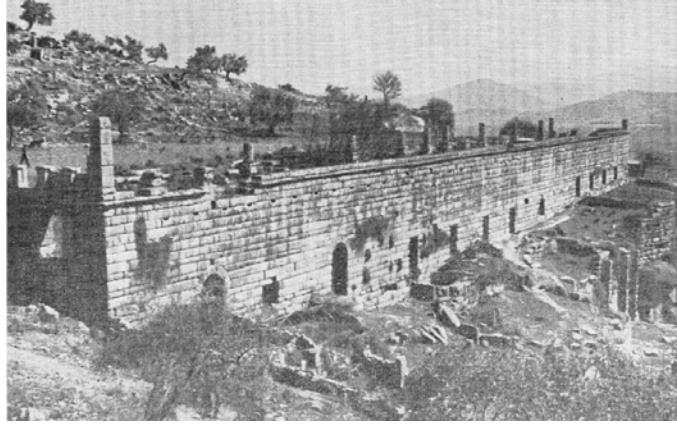
Bugünkü kalıntılarını gördüğümüz tapınak Artemis Tapınağı kalıntıları üzerine inşa edilmiştir. İyon tarzında yapılan tapınağın kısa kenarında 8 sütun, uzun kenarında 15 sütun bulunmaktadır.

3.8.10 Alinda

Karpuzlu İlçesi'ne bağlı Demircidere Köyü yakınlarında M.Ö 340 yıllarında Karlar tarafından kurulmuştur.

Şekil 3.42 Alinda agora [23]

Şekil 3.43 Alinda agora duvarları [25]

Alinda'daki en etkileyici yapılardan biri de 100 metre uzunluğundaki agoradır. Dikdörtgen prizma olarak şekillendirilmiş şehir duvarlarının büyük bir kısmı günümüze zarar görmeden ulaşmıştır. Şehrin güneybatısında 35 sıralı, 5.000 kişilik bir tiyatro bulunmaktadır.

3.9 Aydın Folkloru

3.9.1 Giyim

Aydın Merkezi'ndeki giyim modern giyim anlayışındadır. Şehir merkezinde geleneksel kıyafet kullanımı 15 yıl önceki oranla olmasa da hala yer yer geleneksel kıyafetlerin kullanıldığı gözlemlenebilir. Bunda da şehirde köy kökenli büyüklerin azalmasından kaynaklanmaktadır. Yoğunlukla köylerde geleneksel kıyafet kullanımı, günlük yaşamı kolaylaştırması açısından da tercih edilmektedir (Şekil 3.44).

Şekil 3.44 Kardeşköy'de kadınların giyimi (f: Şakir Yelken)

Önceleri kadınların: Ayaklarında 7-8 metre dökük kumaştan yapılan yanlardan dikişli, beli uçkur veya lastikle toplanarak büzülen, ayak bileği de büzgülü golf şeklinde aşağı dökülen şalvar (top don-koca don-göncek) olurdu [19].

Fotoğrafta görülen giyim tarzı günlük işler yapılırken yapılan hareketlerde kadınlara büyük kolaylıklar sağlar. Aynı zamanda iklim şartları da göz önüne alındığında vücut konforunu optimum düzeyde tutar. Genç kuşak dahi günlük işleri yaparken ayağına şalvar giyerek işin başına oturur.

Erkek giyimi köylerde kadınlara nazaran modern çizgiye daha yakındır (Şekil 3.44). Bu durum erkeklerin şehirle iletişiminin daha çok olmasından kaynaklanmaktadır. Köylerde çok özel bir durum olmadıkça kadın günlük işlerle ilgilenir; tarla-bahçe bakar ve hayvanları besler.

Şekil 3.45 Kardeşköy’de erkeklerin giyimi (f. Şakir Yelken)

3.9.2 Efe ve Zeybek Giyimi

Masalın kendine göre bir mantığı, peşin olarak kabul edilmiş “imkânlar”ı vardır. Hayvanlar konuşur, bazıları kılık değiştirip insan oluverirler, kimi insanlar hayvan kılığına girerler, varlıklar ve olaylar alıştığımız ölçülerin dışına çıkabilirler: aklın alamayacağı kadar büyürler veya küçülürler [27].

Aydın’da da efe milli mücadele yıllarında bölgenin kurtulmasında büyük rol almasından dolayı halk içinde birçok hikayeye konu olmuştur. Bu yüzden efe, halk arasında, bütün üstün yönlerin toplandığı kişidir. Efe, zeybeklerin başıdır.

Efeler başlarına etrafı renkli iğne oyası çiçek motifleriyle sarılmış kozunlu başlık giyerlerdi. Bunun içinde “terlik” denilen takke bulunurdu. Zeybekler, “kabalak” üzerine oyasız “yağlık” denilen tül sararlardı. efeler üzerlerine mavi veya lacivert kumaştan yapılmış genellikle koyu ipliklerle motif işlenmiş ceket giyerlerdi. Bu ceketin kolları olana “camedan” kolsuz olanına “cepken” denir. Bu ceketin altına “mintan” , mintan altına ise “içlik” denilen gömlek giyilirdi. Boyunlarına “boyun dolağı” bağlarlardı. Bele ise “acem şalı” bağlanırdı.

Acem şalının üzerine deriden yapılmış silahlık sarılırdı. Bu kemer dağlarda gezen efe için işlevsel olmalıydı. Tütün tabakası, ağızlık, para kesesi gibi gündelik ihtiyaçlar kemerde muhafaza edilir ve taşınırdı. Silahlığın sağında “yatağan bıçağı” taşınırdı. İşlemeli mendil sıkıştırılarak aşağı sarkıtılırdı. Aksesuar olarak da Girit kösteği kullanılır. Bu zincirin genişliği 5 cm kadardır. Efe, bu kösteği sağ omzuna kanca ile tuttururdu (Şekil 3.45).

Mavi veya lacivert renkli çuha kumaştan yapılmış “dizlik” veya “potur”, efelerin diz kapaklarının üzerine kadar uzanır, arkası kat kat büzgülü ve sarkık olur; bu, yere oturduklarında minder vazifesini de görürdü [19].

Efelerin çizmesine “kayalık” adı verilir. Fakat zeybek ve kızanlar “çarık” giyerlerdi. Çarıkların içine yün çorap giyilirdi; üstüne de tozluk takılırdı.

Şekil 3.46 Aydın Müzesi’nde temsili efe kıyafeti (f:Şakir Yelken)

3.9.3 Evlenme

Evlenme olayında çift evlenip evine yerleşinceye kadar hatta yerleştikten sonra da bazı ritüeller gerçekleşir. Bunlar sırasıyla kız isteme, söz kesme, nişan, nişan ardı, kınalık, nikah, düğün, gelin cuması ve kız ardı diye adlandırılır. Kız isteme olayında aileler ilk kez bir araya gelir ve kız istenir.

Kız evi, erkek evine haber göndererek söz kesme olayı gerçekleşir. Söz kesme kız evinde gerçekleşir ve taraflar arasında “Söz mendili” seremonisi gerçekleşir. Söz mendilinin yanı sıra çorap, şeker, iç çamaşırı gibi hediyelerin alış-verişi olur.

Nişan öncesi kız ve erkek tarafı aileleriyle birlikte alışverişe çıkarlar. Burada taraflarca alınan hediyeler tepsiyeye, bohçaya veya bavula koyularak nişan günü açılır. Ailelerin maddi durumları iyi değilse bu bohçalar misafir önünde açılmaz. Nişanlılık süresince araya kurban bayramı girerse erkek tarafı kız tarafına koç hediye eder.

Nişan ardında kız evi oğlan evine tepsilerle yemek gönderir. Bu yemekler komşulara ve akrabalara haber edilerek ikram edilir. Boşalan tepsiler yine içlerine çerez, yemiş ve meyve konularak kız evine geri gönderilir.

Kınadan önce çeyizler çiftin evine getirilir. Kız evinden gelenlere oğlan evi tarafından “Çeyiz altı” yemeği yedirilir. Evin eşyaları yerleştikten sonra, odalardan birinde kıza özgü, kız ve annesi tarafından işlenmiş çeyizler sergilenir. Buna “Çeyiz asması”denir [19]. Bu sebeple yeni çiftin kendine ait bir evi olması büyük önem taşımaktadır.

Kınalık düğünden bir gün önce yapılır. Bu şehirde yakın zamana kadar sokaklarda yapılırdı. Daha sonra yerel yönetim düzenlemeleriyle yasaklanmıştır. Bu eğlenceye sadece kadınlar katılır ve gelinin eline kına yakılır.

Düğün köylerde genellikle yemekli eğlence şeklinde yapılır. Hatta damat Aydın Yöresi’nde yemek yapılan kazan ters çevrilerek isli tabanında beyaz çoraplarla oynatılır. Daha sonra çiçek desenli şalvar giydirilerek köy meydanına yollanır.

Gelin cumasında yeni geline gelinliği giydirilerek misafir ağırlanır. Gerdek gecesinden en çok bir hafta sonra, önce kız evi, daha sonra oğlan evi birbirlerini ve çok yakın akrabalarını yemeğe davet ederler. “Cumana” denilen bu davet, iki taraf ailelerinin birbirleriyle kaynaşmaları için yapılır [19].

3.9.4 Geleneksel Oyunlar ve Eglenceler

Aydın Zeybeği, Türkiye genelindeki halk oyunlarında olduğu gibi ortaöğretim, lise ve üniversitelerde kurslarla yaşatılmaktadır. Önemli günlerde yerel yönetimlerin desteklediği dernek v.b kurumlar geleneksel kıyafetlerle birlikte gösteri yaparlar. Fakat şehir yaşamında bir simge olarak sık sık rastlanmaktadır. Aydın Zeybeği, davul, zurna eşliğinde oynanır. Sadece erkek, sadece kadın veya ikisinin birlikte oynadığı oyun çeşitleri vardır.

Zeybek oyunları; tekli, ikili, dördü ya da daha kalabalık gruplarla oynanır ve iki grupta toplanır: Ağır ve Yürük (hızlı) zeybikle. Kahramanlığı, yiğitliği ve iyi duyguları anlatır. Oyuna başlamadan önce elini toprağa sürer ve “Gezinleme” yapılır. Sonra sekmelerle, diz vurup yiğitçe doğrulmalarla efe ve zeybeklerin kendine güvenleri, mertlikleri sergilenir. Ayağa kalktıkları zaman elleriyle gökyüzünü avuçlamak ister gibidirler. Bu hareketler; devleri çökerten bir kudretin sembolüdür. Bu durum; tarihin en yoğun savaşlarına sahne olmuş yörenin ve yöre halkının karakterini yansıtır [19].

Şekil 3.47 Aydın’da deve güreşinden görüntü [28]

Aydın halkının ortak ve kültürel eğlencesi olarak deve güreşleri gösterilebilir. Bu tür etkinlikler yerel yönetimler tarafından da destek bulmasıyla birlikte daha geniş kapsamlı ve profesyonel şekilde geleneksel festival halini almıştır. Deve güreşlerinin ilk defa yaklaşık 200 yıl önce gerçekleşmiştir. Deve güreşi “Tülü” adı verilen erkek develer arasında olur. Bazı deve türleri güreş meydanına yanında dişi “Maya” olmadan gelmezler. Deve bakıcılarına da “Savran” denir. Deve güreşlerinde önem verilmesi

gereken en önemli şey yeteri kadar “Urgancı” bulundurmadır. Çünkü develer güreş esnasında fazlasıyla kızışır ve zapt etmesi çok zor olur.

Deve güreşinin yanı sıra horoz ve boğa güreşleri de yöresel etkinliktir. Fakat bu etkinlikler deve güreşi kadar uzun bir geçmişe sahip değildir.

3.9.5 Yerel Ağız

Aydın yerel ağzında çoğu zaman “r” harfleri yutulur bazen de kelimeler arasındaki harfler yutulur. Bazı nesnelere veya canlılar sözlük kelimelerinden farklı bir kelimeyle ifade edilir. Aydın ağzından örnek verilebilecek kelimeler: “Bisiklet: Melesbit”, “Bamya: Balme”, “Çekil: Gaçıl”, “Gavur: Cavır”, “Geveze: Mıtcık”, “Kahve: Gayve”, “Kargı: Gaagi”, “Leğen: İlgen”, “Pırasa: Pıransa”, “Sigara: Cuvara”, “Karşısında: Annacında”, “Ramzan: İrmızan”, “Birtane: Bicik”, “Havanın en sıcak zamanı: Cavcav”, “Mısır: Darı”, “Fırlatıp atmak: Fıydırmak”, “Sözleşmek: Gavilleşmek”, “Azar azar: Gıdım gıdım”, “Bozulmuş: İmzıkılmış”, “Şakacıktan-Yalandan: İngastan”.

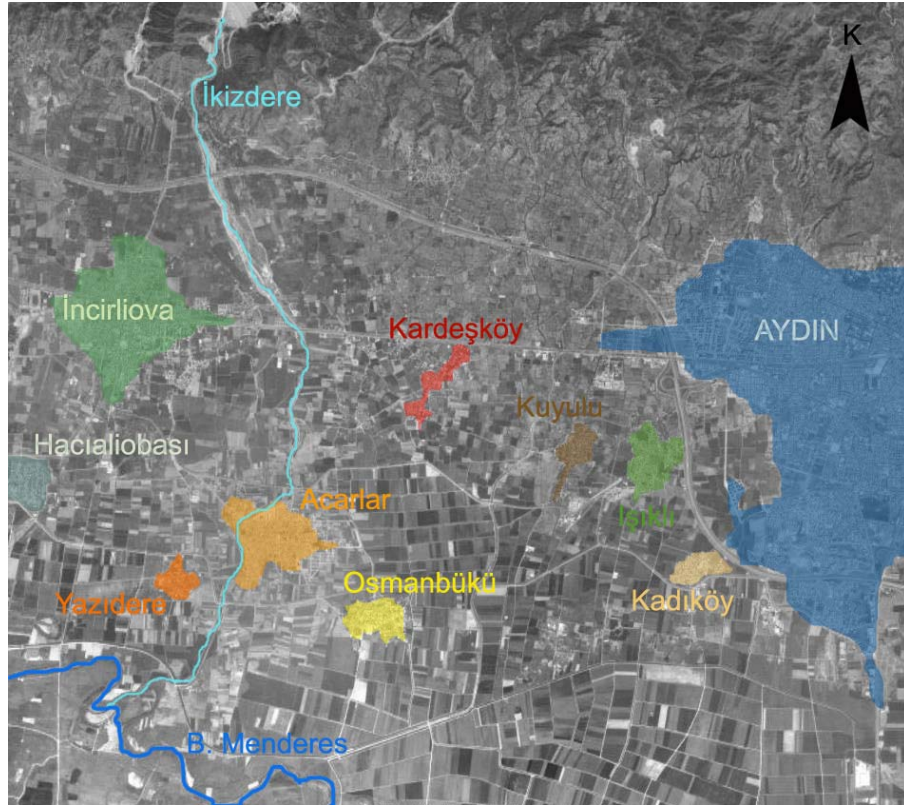
BÖLÜM 4

KARDEŞKÖY

Bu bölümde Kardeşköy, tarihi, konumu, topoğrafyası, çevresi, arazi kullanımını açısından incelenmiştir.

4.1 Kardeşköy'ün Tarihçesi

Kardeşköy, 1400 yılında kurulmuştur. İlk bu bölgeye yerleşen iki aile akrabadır. Bu sebeple köye eski dilde kardeş anlamına gelen “Ahir” ismi verilmiştir.

Şekil 4.1 Kardeşköy yakın su kaynakları ve yerleşim birimleri

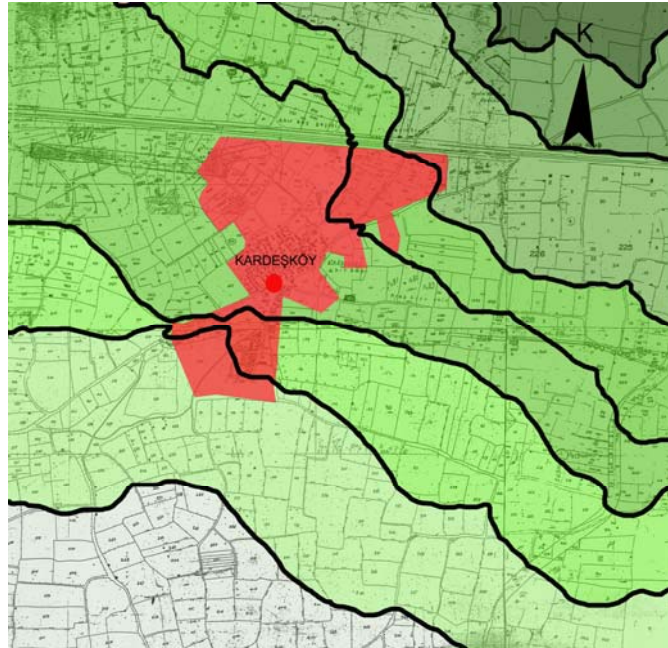
Ancak 1930'dan sonra Kardeşköy ismini almıştır. İlk yerleşen kardeşler arasında çıkan anlaşmazlıktan sonra kardeşlerden biri İncirliova'ya bağlı Karapınar Köyü'ne yerleşmiştir¹. Kardeşköy halkının çoğunun akrabalık ilişkisi vardır.

Kardeşköy, İkizdere'ye yakın ve B.Menderes Ovası'nda tarım arazisine yakın olmasından dolayı bu alanda kurulmuştur (Şekil 4.1).

Su kaynaklarına yakınlıkla; tarım döneminde sulama, ürünün öğütülmesi (değirmenin su gücüyle çalışması), tarım arazisine yakınlıkla; ürünün yetiştirildiği alana ulaşım gibi sorunlar çözülmüş olmaktadır.

4.2 Kardeşköy'ün Konumu ve Topoğrafyası

Kardeşköy, Aydın Merkez İlçesi'nin batısında; Aydın-İzmir Karayolu'nun 6. kilometresindedir. Konum olarak Aydın'ın ilçesi İncirliova ile Aydın Merkez arasında kalır. Kardeşköy'de yaklaşık 517 hane bulunmaktadır. 2007 nüfus sayımına göre köyün nüfusu ise 3762'dir. Köye ulaşım İzmir-Denizli Karayolu üzerinden sağlanır.

Şekil 4.2 Kardeşköy'ün topoğrafyası²

¹Konuyla ilgili bilgi Kardeşköy sakini Emine Baş'dan alınmıştır.

²Harita Aydın İl Özel İdaresi'nden alınmıştır. Haritalar üzerinde yeterli lejant olmadığı için yüksek kottan (koyu renk) düşük kota (açık renk) doğru renklendirilmiştir. Kuzeyde Aydın Dağları bulunmaktadır.

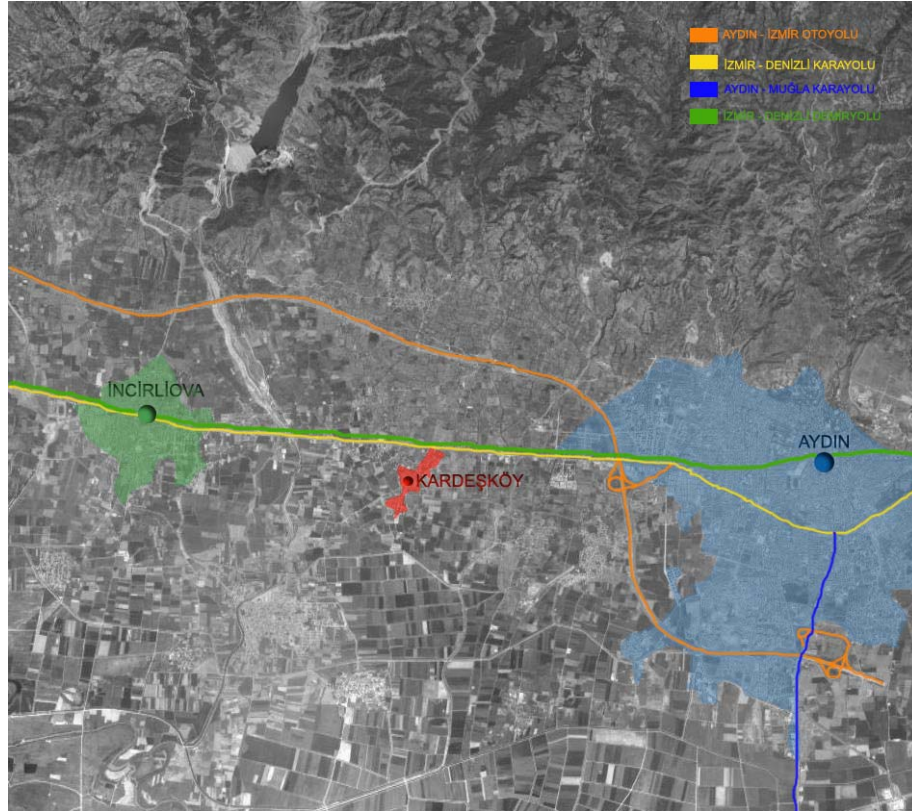
Kardeşköy Büyük Menderes Ovası'nda konumlanmıştır. Köyün arazisi düzlüktür (Şekil 4.2).

4.3 Kardeşköy'de Ulaşım ve Yakın Çevre Yol Analizi

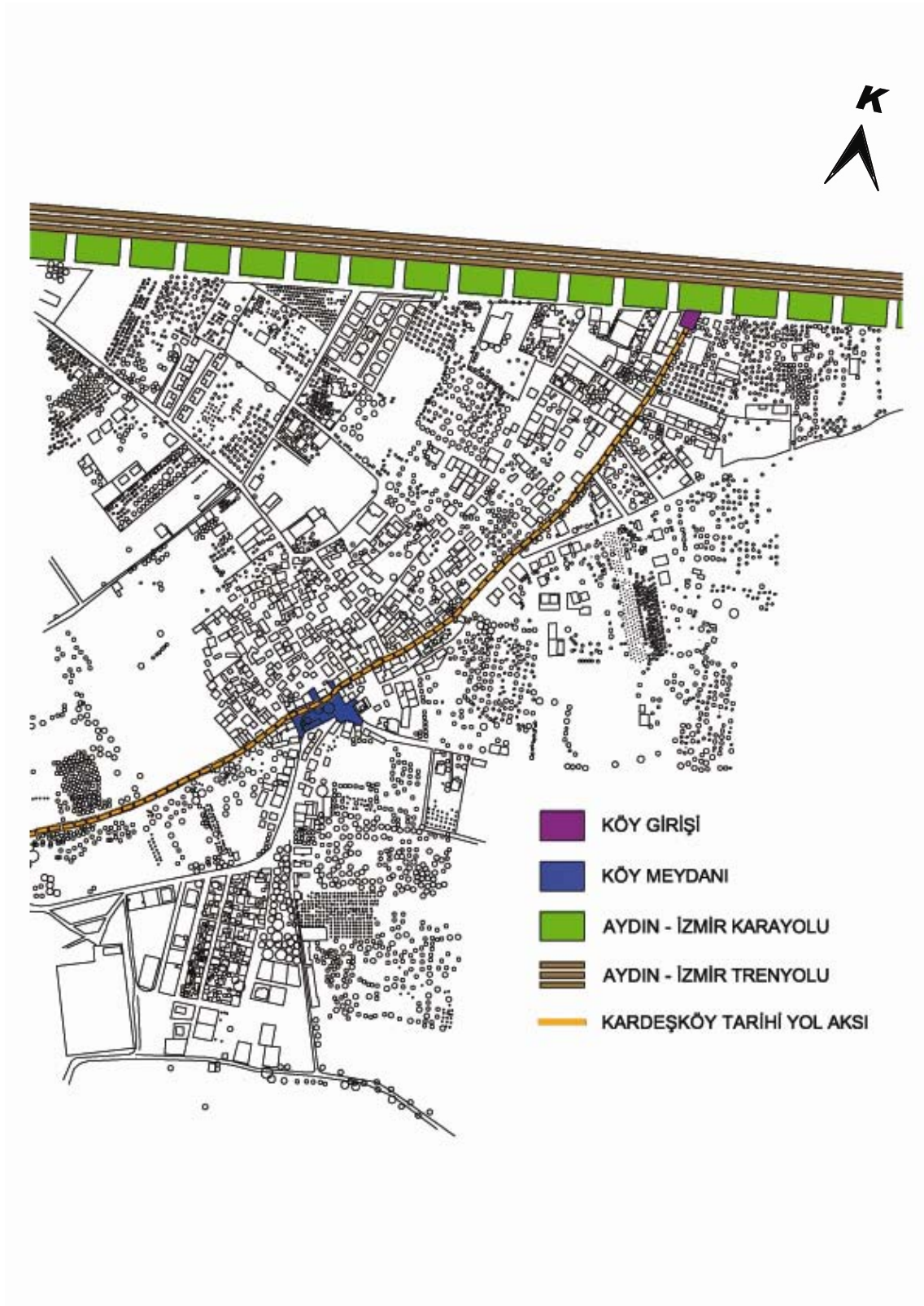
Kardeşköy'le şehir arasındaki toplu ulaşım köy meydanından belirli aralıklarla kalkan minibüslerle sağlanmaktadır. Bunun yanında Aydın-İzmir Karayolu'na yakın olması diğer ilçe minibüslerinin de köy halkı tarafından kullanılmasına olanak sağlar. Kardeşköy'e ait minibüs hatları yokken Aydın'a ulaşım şehir yoluna çıkarak sağlanırdı.

Kardeşköy'ün şehre yakın olmasının konut tipleri ve sosyal yaşam üzerindeki etkisi rahatlıkla gözlemlenebilmektedir. Kardeşköy; okul, sağlık ocağı, birkaç atölyeden oluşan sanayiye sahiptir. Bu sebeple şehir ziyaretine iş, ciddi sağlık sorunları ve misafir gezmesi dışında gerek duyulmaz.

Kardeşköy'ün kuzeyinden İzmir – Denizli Karayolu'nun parçası olan Aydın – İzmir Karayolu bulunmaktadır. İzmir – Denizli Karayolu'na paralel giden İzmir – Denizli Demiryolu gitmektedir.

Şekil 4.3 Kardeşköy çevre yol analizi

Şekil 4.4 Kardeşköy yakın çevre yol analizi

Şekil 4.5 Aydın-İzmir karayolu üzerinden Kardeşköy'e giriş (f:Şakir Yelken)

Köyün ana aksı olan çamlı yol aynı zamanda köyün tarihi aksıdır. Bu aks eski dönemlerde köy meydanından sonra tarla aralarındaki komşu köye ulaşımı sağlayan patika şeklindeydi. Şimdiyse bu yol komşu köy olan Acarlar'a kadar ulaşmaktadır.

Köyün eski dönemlerde konumunu önemli kılan diğer bir aks da kullanım başlangıcı 1866 yılı olan tarihi Aydın – İzmir Demiryolu'dur. Tabii günümüzde bu aksı üzerindeki ana duraklar dışında yolcuların kullanması mümkün değildir.

Şekil 4.6 Kardeşköy girişinin önünden geçen Aydın – İzmir demiryolu (f:Şakir Yelken)

Şekil 4. 8 Kardeşköy meydan - giriş aksı 1/2000

Şekil 4. 9 Çamlı köy yolu (f.Şakir Yelken)

Köy meydanına ulaşmadan Şekil 4.7’de belirtilen aksa köy pazarı kurulmaktadır. Günümüzden 15-20 yıl önce bu aks yoğunlukla köylülerin ürünlerini sattıkları bir akstı. Fakat şu anda bir kent pazarı gibi çeşitli ürünler satan ilin diğer pazarlarını dolaşan pazarcıları da ağırlamaktadır (Şekil 4.10).

Şekil 4. 10 Köy pazarı (f.Şakir Yelken)

Şekil 4.11 Köy meydanı 1/500

Değişen günlük ihtiyaçlar ve tüketime dayalı yaşam biçimi pazarın ürün çeşitliliğini arttırmıştır. Yalnızca köylünün ürettiği sebze, meyve gibi temel besinler satılırken mutfak eşyası v.b ürünler de satılmaya başlanmıştır.

Köy meydanı köyün bir nevi sosyal merkezi gibidir. Köyün marketi, kahvesi, muhtarlık bu alanda konumlanmıştır. Yazın köyün bütün orta yaş üstü meydandaki kahvede toplanırlar. Öğle arasındaysa yakın tarlalarda çalışanlar soluklanmaya gelir (Şekil 4.12).

Şekil 4.12 Kardeşköy meydan kahvesi (f: Şakir Yelken)

Köyün eski muhtarlık binası tek odadan oluşmaktaymış. Yeni muhtarlık binası ise içinde toplantı salonu ve muhtar odasını bulundurmaktadır. Muhtar odası binanın ikinci katındadır. tek katlı yapı ise kiraya verilerek köy muhtarlığına gelir sağlanmaktadır.

Köy halkından isteyenler yetiştirdikleri meyveleri ve sebzeleri kasalarla getirerek köy meydanında satarlar.

Köy meydanında demirci, motorcu v.b dükkanların bulunduğu küçük sanayi yapılanması vardır. Bu dükkanlardan bazılarında köyün girişinde sağlı sollu rastlanmaktadır. Bu dükkanlar köyün ihtiyaçlarına karşıladığı gibi il merkezine de hizmet etmektedir.

Köyün hafif sağlık sorunlarına yanıt verebilecek bir sağlık ocağı bulunmaktadır. Sağlık ocağı binası 1986 yılında yapılmıştır. Köyde sağlık ocağı bulunması şehir merkezindeki yoğunluğun seyrelmesine yardımcı olur. Sağlık personeli tarafından köy halkı hastalıklar, doğum kontrol gibi konularda bilgilendirilir.

Kardeşköy'ün futbol federasyonu tarafından yaptırılan futbol sahası bulunmaktadır. Aydınspor'un birinci ligde olduğu sıralarda daha bakımlı olan sahada günümüzde yakın ilçelerin amatör takımlarının antrenmanları ve maçları yapılmaktadır (Şekil 4.13).

Şekil 4.13 Kardeşköy futbol sahası (f:Şakir Yelken)

Köy okulu ilk olarak köy meydanına yakın bir yerde büyük bir oda olarak yapılmıştır. Köylülerden 70 yaşına kadar olanlar oradan mezun olmuşlardır. 1946 yılında ise çamlık bölgesine iki büyük sınıf olarak yapılmıştır.

Köyün iki adet okul binası bulunmaktadır. Eski bina köye ilkokul olarak hizmet vermekteyken eğitim sisteminde ortaöğretim zorunluluğunun gelmesiyle ek bina yapılmıştır (Şekil 4.14).

Şekil 4.14 Kardeşköy İlköğretim Okulu eski ve yeni binası (f: Şakir Yelken)

Kardeşköy’de iki mezarlık bulunmaktadır. Mezarlıklarda eski ve yeni mezarlara rastlanmaktadır (Şekil 4.15)

Şekil 4.15 Kardeşköy mezarlıkta bulunan eski mezar taşı (f: Şakir Yelken)

Eski cami şu andaki caminin bulunduğu yerdeymiş. Fakat minaresi yokmuş ve ağaca çıkılarak ezan okunurmuş. Daha sonra cami yenilenmiş ve minare yapılmıştır. Camide bayram namazı sonraları bayramlaşılır ve köyün büyüklerinin eli öpülür. Köy nüfusunun artmasıyla kapalı alanı yetmeyen camiye ek yapılmıştır (Şekil 4.16).

Şekil 4.16 Kardeşköy dış görünüş (f.Şakir Yelken)

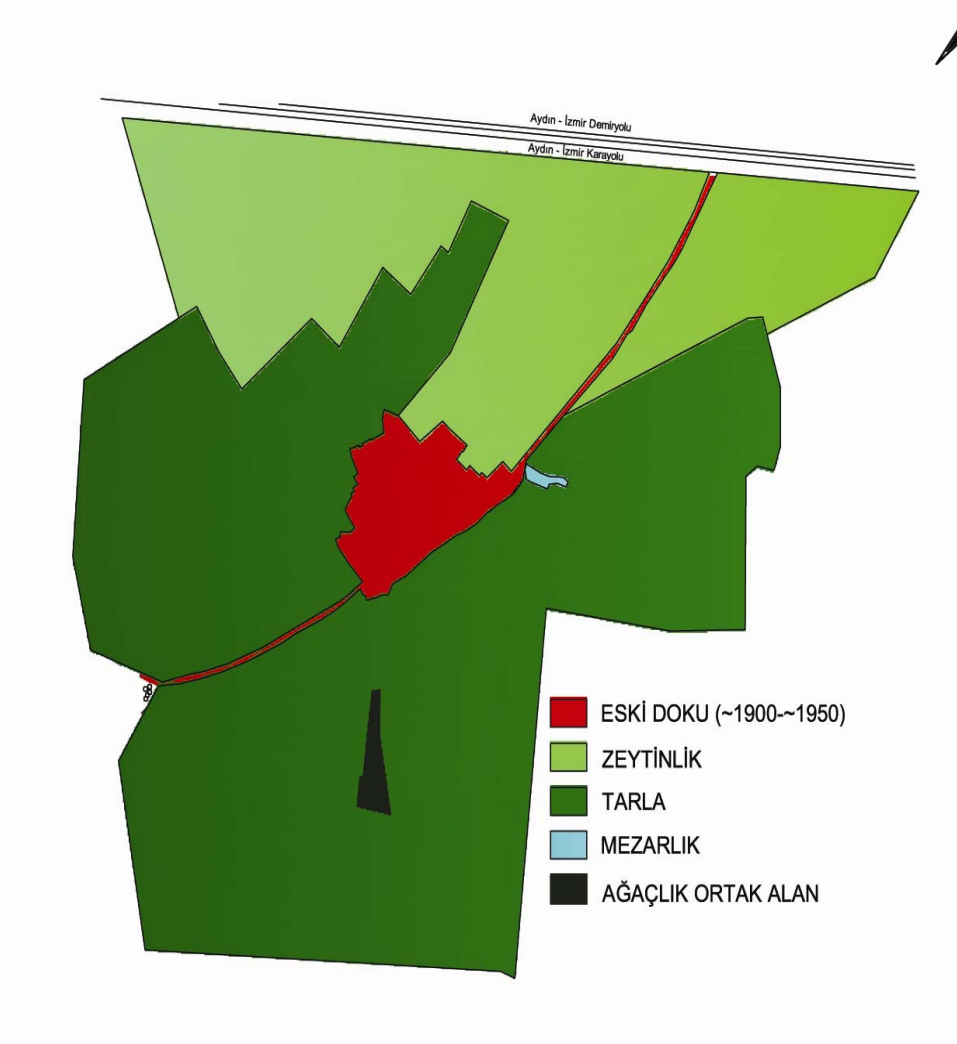

Şekil 4.17 Kardeşköy camisi iç görünüş (f: Şakir yelken)

4.5 Kardeşköy Arazi Kullanımının Dönemsel Gelişimi

Bu başlık altında şemalarla Kardeşköy’de arazi kullanımı dönemsel olarak incelenmiştir.

4.5.1 Kardeşköy Arazi Kullanımı ~1900 - ~1950 Dönemi

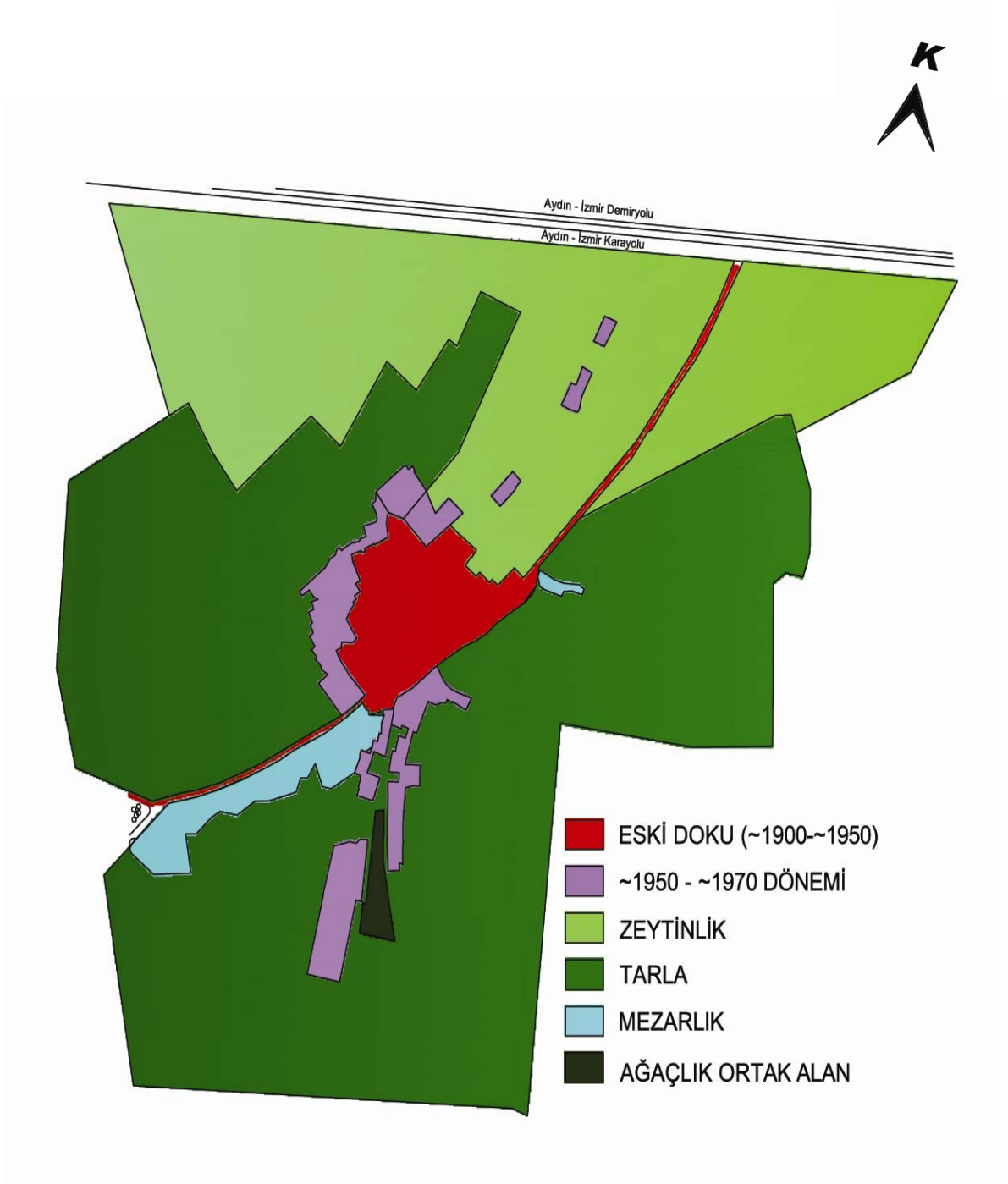

Şekil 4.18 Kardeşköy’ün ~1900 - ~1950 dönemi arazi kullanımı

Köy 600 yıllık bir geçmişe sahiptir. Fakat 1900 yılından öncesi için arazi kullanımına dair herhangi bir veriye ulaşılamamıştır.

Zeytinliklerin yol kenarına toplanma sebebi toprağın niteliğidir. Köyün ovaya doğru uzanan kısmı alüvyonlu toprak sebebiyle daha çok tarla olarak kullanılmaktadır. Bu dönemde geçim kaynağı olarak tarım öncelik taşımaktadır.

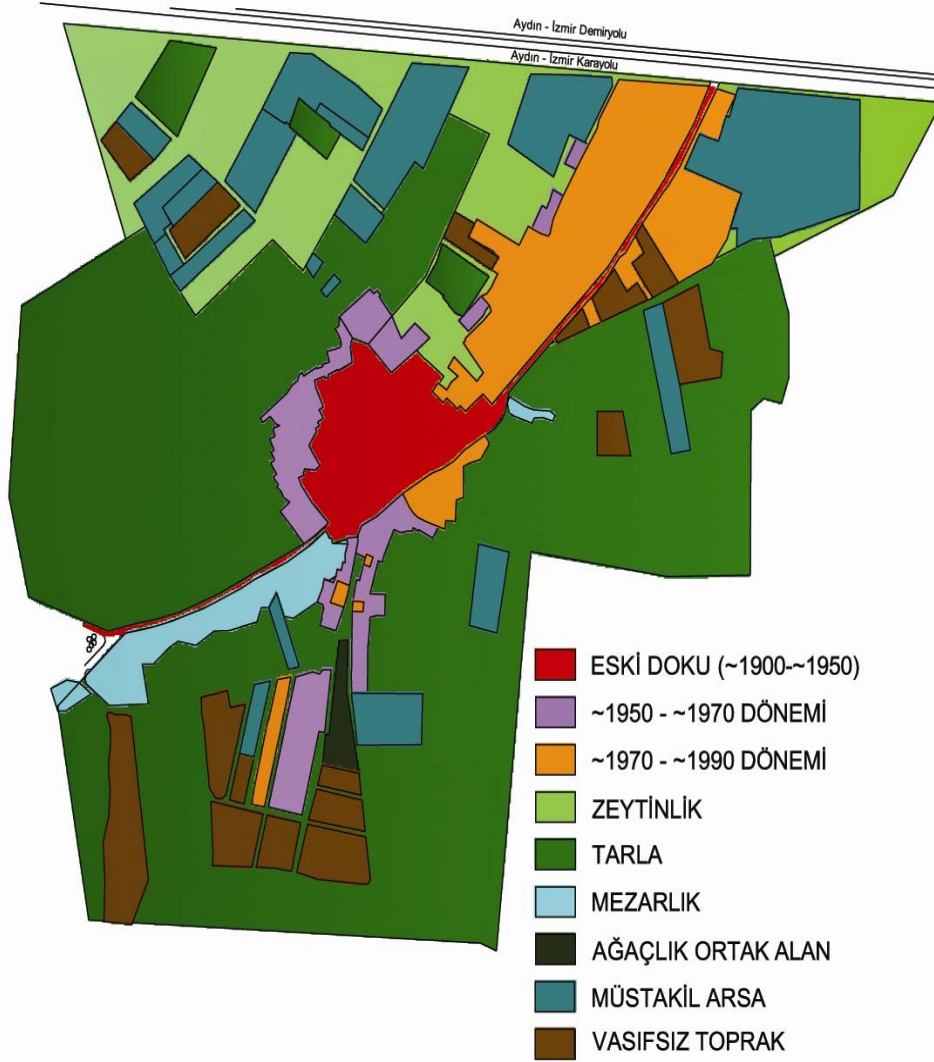
4.5.2 Kardeşköy Arazi Kullanımı ~1950 - ~1970 Dönemi

Şekil 4.19 Kardeşköy'ün ~1950 - ~1970 dönemi arazi kullanımı

1950-1970 dönemi arasındaki gelişim ekonomik durumu iyi olan ailelerin evlenen çocuklarının ayrı ev ihtiyaçlarıdır. Bu da kent yaşamının toplum değer yargılarında değiştirmeye başladığı dönemlere denk gelmektedir. Ayrıca 60'lı yıllarda turizm sektörünün canlanmasıyla il genel olarak göç almaya başlamıştır. Mezarlıktaki leke büyümesi sadece arazinin bu işleve ayrılmasıyla ilgilidir.

4.5.3 Kardeşköy Arazi Kullanımı ~1970 - ~1990 Dönemi

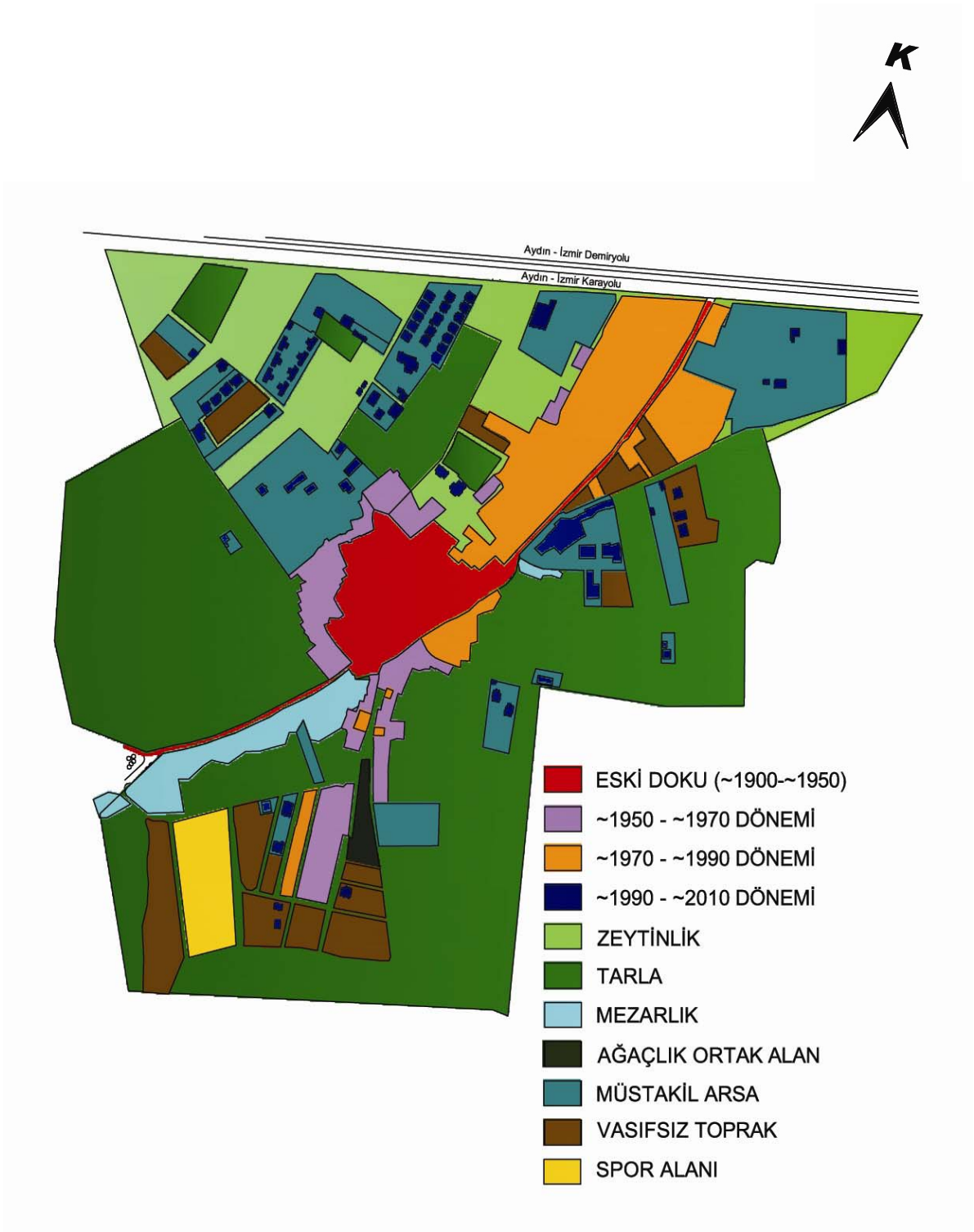
Şekil 4. 20 Kardeşköy'ün ~1970 - ~1990 dönemi arazi kullanımı

Bu dönemde Kardeşköy'de zaman içinde tarım arazisinin parsellenmeye başladığı görülmektedir. Bunu tetikleyen sebeplerden biri de bu dönemde ekonomik durumla bağlantılı olarak insanların gayrimenkul yatırımı yapma ihtiyaçlarıdır. İnsanlar köyün

şehre yakınlığından dolayı ileride değerlenir düşüncesiyle 100 m², 200 m² gibi alanlarda parsellenen tarlaları almaya başlamışlardır.

4.5.4 Kardeşköy Arazi Kullanımı ~1990 - ~2010 Dönemi

Şekil 4. 21 Kardeşköy'ün ~1990 - ~2010 dönemi arazi kullanımı

Bu dönemde vaziyet planında görülen değişimde insanların Őehirden uzak yerde yaşama biçimini örnek almasının etkisi vardır. Vaziyette gözükten sitelerde genellikle Aydın'ın sayılı aileleri oturmaktadır. Bir nevi burada yapılan villalar ve müstakil evler prestij olarak da görölmektedir.

Vaziyetteki bu gelişiminin diğer sebeplerinden biri de Aydın Merkez'e çok yakın olan köyün belli bir zaman sonra belediyelik olacağı görüşüdür. Bu sebeple insanlar köy belediyelik olmadan yapı yapma eğilimindedirler.

Bütün bu sebeplerin yanında Kardeşköy'deki konutları sayfiye evi olarak kullanma amacıyla yapıp sürekli orada yaşayan aileler de vardır. Bu durumda yörenin ikliminin büyük etkisi vardır.

KARDEŞKÖY KONUTLARI

5.1 İncelenen Kardeşköy Konutlarının Köy Vaziyet Planı Üzerindeki Konumu

Konutlara noktasal olarak bakıldığında yoğun üç ayrı bölgeden seçilmiş gibi gözükse de konutları teker teker incelediğimizde aynı avlu içerisinde farklı dönemlerde yapıldıkları ve farklı özellikler sergiledikleri görülecektir. İncelenen konutlar sırasıyla:

- Hayriye Can Evi
- Adnan Baş Evi
- Ayşe Hanım Evi
- Aşçı Ramiz Evi
- Kaplı Evi
- Fatma Köle Evi
- Vacide Er Evi
- Mehmet Altay Evi
- Selda – Fatih Şahin Villası

Şekil 5.1 Kardeşköy vaziyet planı

5.2 Hayriye Can Evi Planları

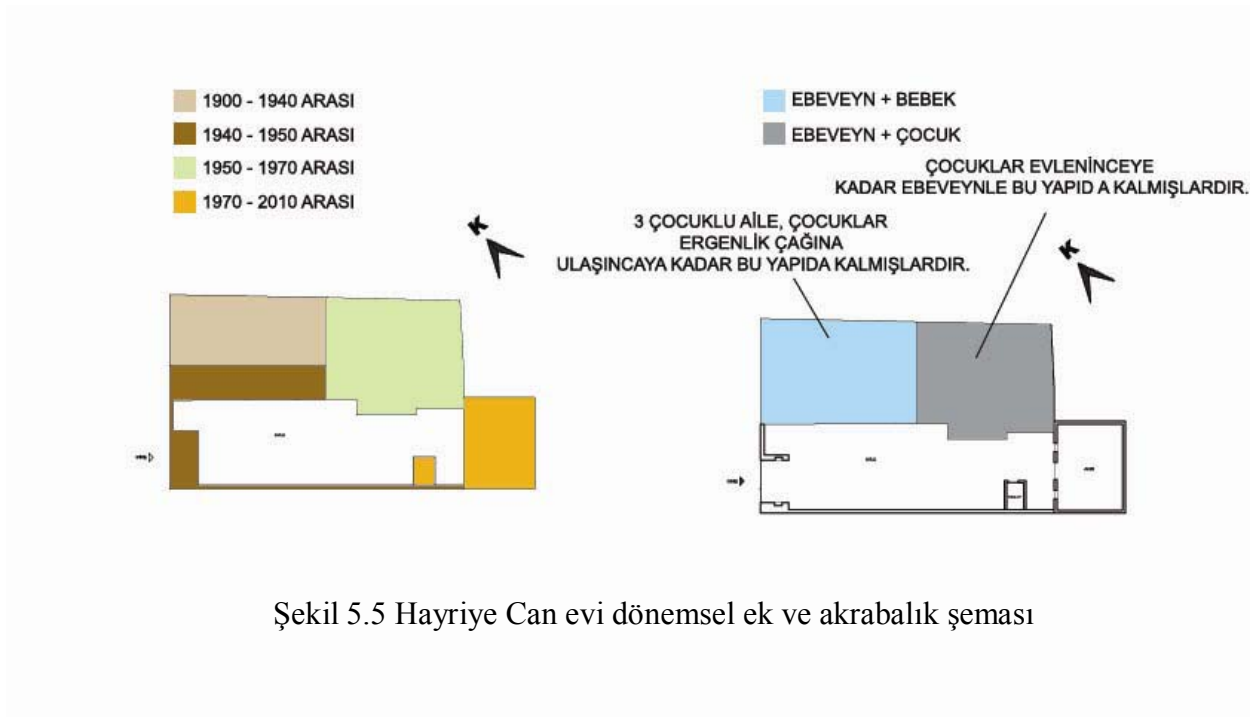
Şekil 5.2 Hayriye Can evi vaziyet planı 1/1000

Şekil 5.3 Hayriye Can evi planı 1/100

Şekil 5.4 Hayriye Can evi A-A kesiti

Şekil 5.5 Hayriye Can evi dönemsel ek ve akrabalık şeması

5.2.1 Hayriye Can Evi İncelemesi

Konut köy meydanına yakın bir bölgede bulunmaktadır. Konut alanına ahşap konstrüksiyon üzeri kiremit örtülü bir saçak kapıdan girilmektedir. Yapı malzemesinin kullanımı incelendiğinde yapının bu bölümlerinin tamirat geçirdiği gözlemlenebilmektedir. Çatının ağır gelmesiyle niteliğini yitiren balçık kerpiçler pişmiş tuğlayla değiştirilmiş (Şekil 5.6).

Evin kapısı bir yaylı arabanın, yüklü atın, katırın geçebileceği büyüklükte, iki kanatlıdır. Kapının büyüklüğünün, sahibinin yüreğinin büyüklüğünü gösterdiğine inanılır.

Üzerinde, önünde bekleyeni yağmurdan ya da güneşten koruyacak bir saçağı vardır. Kapının iki kanadının, özel durumlar dışında, biri açılır yalnızca [12].

Şekil 5.6 Hayriye Can Evi giriş saçağı (f: Şakir Yelken)

Saçakları ayakta tutan kolonlara da genelde nişler yapılmıştır ki hayvanın çektiği araba içeri girerken kullanılan araçlar oralara kolayca konulabilsin ve aynı şekilde giderken alınabilsin. Konut girişi tarım odaklı üretim biçimine göre organize edilmiştir (Şekil 5.7).

Şekil 5.7 Hayriye Can Evi giriş saçağı nişi (f: Şakir Yelken)

Konuşma imkanı bulduğum evin sahibi Hayriye Can planlarda görülen yaklaşık 40 m²'lik balçık kerpiçten yapılmış 1900-1940 dönemi yapıyı kendi ellerinle yaptığını belirtti. "Taban balçıklarını her gün tarladan çalışmadan geldikten sonra yere sıkıştırmak için vururdum." şeklinde dile getirmiştir. Doğal malzeme kullanılarak doğaya uyumlu şekilde yapılan konutta aynı zamanda yalıtım sorunu da çözülmüştür (Şekil 5.8)

Önceden evin bulaşık v.b ihtiyaçları avlunun bir köşesinde görülürken yapıya daha sonra ek olarak pişmiş tuğlayla mutfak ve kiler yapılmıştır. Mutfak bu durumda ıslak hacim işlevini toplu bir şekilde üstlenmiştir. Yani mutfakta hem yemek pişiriliyor hem bulaşık yıkıyor hem de ocak mutfakta yer aldığı ve suyu ısıtmak kolay olduğu için yıkanıyordu (Şekil 5.10). Evde nüfus artınca bir anlamda işlevsel bölünmelerle birlikte ekler yapılmıştır. Eski dönem konutta, aile, çocuklar ergenlik çağına gelinceye kadar yaşamışlardır. Daha sonra aile içi mahremiyet kaygısıyla ek olarak yapılan konutta, mekan organizasyonunda yaşam odası, oda mutfak gibi özelleşmeler görülmektedir.

Şekil 5.8 Hayriye Can evi 1900-1940 dönemi evi içeriden görünüş (f: Şakir Yelken)

Şekil 5.9 Mutfakta bulunan ocak (f. Şakir Yelken)

Şekil 5.10 Mutfakta bulunan gusülhane (f. Şakir Yelken)

Yapılan eklerle oluşan hayat kısmında mutfak da olduğu gibi günlük hayatı kolaylaştıran nişler görülmektedir (Şekil 5.11)

Şekil 5.11 Hayatta bulunan nişler (f. Şakir Yelken)

Aynı avlu içinde ikinci konutun yapılmasını sadece çocukların ergenliğe girmesiyle ilişkilendirilemez. Bu aynı zamanda ekonomik değişimin de göstergesidir. Ekonomik olarak güçlenen aile yaşadığı yeri büyütme yoluna gitmiştir.

İkinci konut yaşam odası, oda, mutfak ve hayat olmak üzere dört ayrı bölümden oluşmaktadır. Toplamda 48 m2 alana sahip ikinci dönem konutunda işlevsel bölünmeler hijyen ve mahremiyet kriterleri de dikkate alınarak özelleştirilmiştir.

1950 - 1970 dönemi yapısında yatak odası kısmında yüklük ve bunun içinde yer alan gusülhane bulunmaktadır. Artık mutfak ve gusülhane ayrılmıştır (Şekil 5.12).

Şekil 5.12 Yatak odasında yüklük ve gusülhane (f. Şakir Yelken)

1900 – 1940 dönemi konutla karşılaştırıldığında bu konutta her mekan hayatta birleşir ve hayattan dağılır. Bu konutta hayatta bulunan bir de tezgah tipi lavabo vardır. Hayat bu yörede büyük önem taşır. Yazın sıcağında mutfakta sıcaktan yapılamayacak işler hayatta yapılır. Kısacası hayat günün büyük kısmının geçtiği bir mekandır. Konutun içine yaz mevsiminde akşamdan akşama girilir (Şekil 5.14)

Şekil 5.13 Hayatta yer alan lavabo (f: Şakir Yelken)

Şekil 5.14 Hayattan görünüş (f: Şakir Yelken)

1950 – 1970 dönemi yapısını diğer yapıdan ayıran en büyük özelliklerinden biri de dekoratif özelliklerin artmasıdır. Mekanların tavanları pasalı ahşap kaplanmıştır.

Pencereler ve kapılar daha detaylıdır. Ailenin ekonomik durumu mekana gösterilen özenle kendini göstermektedir (Şekil 5.15) (Şekil 5.16).

Şekil 5.15 Misafir odası kapısı
(f.Şakir Yelken)

Şekil 5.16 Misafir odası penceresi
(f.Şakir Yelken)

Mutfakta hala ocak vardır. Fakat ocağın etrafındaki nişlerin yerini mobilyalı raflar almaya başlamış. Mutfak evin hanımı tarafından özelleştirilmiştir. Evin hanımı konut içindeki günlük yaşam mahremiyetini bu mekanda sağlamış ve mekanı kendine göre organize etmiştir (Şekil 5.17)

Şekil 5.17 Mutfak görünüş (f. Şakir Yelken)

Tuvalet hala evin dışında avluda yer almaktadır. Tuvalet yapısal olarak yenidir. Fakat avlu içindeki konumu eskidir.

Aile 1950 – 1970 dönemi yapısına taşınca eski konut ahır olmuştur. Daha sonra akrabaların hayvanları da eklenince vaziyet planında gözükten yeni dönem ahır yapısı yapılmıştır. Eski ahır ise yemlerin korunduğu dam haline gelmiştir (şekil 5.18). Butik hayvancılık yapan köylünün herhangi bir maddi destek bulamaması sebebiyle hayvanlar satılmış; yetiştiricilik bırakılmıştır. Bu sebeple yeni dönem konutlarında ahır gerekliliğini yitirmiştir. Bu konutta ahır depo olarak kullanılmaktadır.

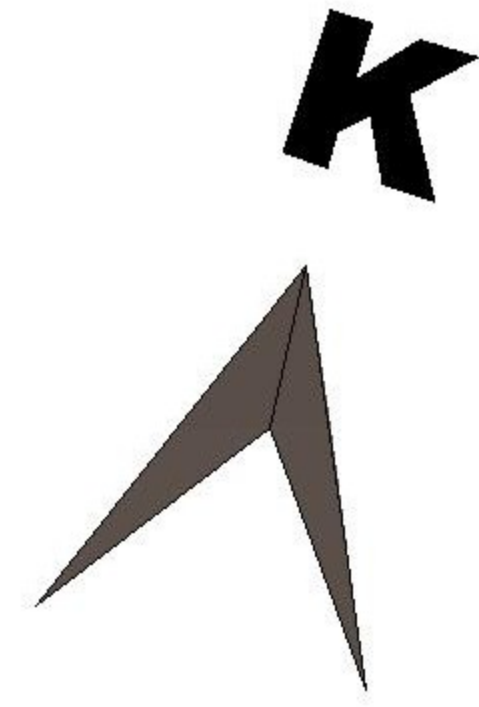
şekil 5.18 Hayriye Can Evi avlusu (f. şakir Yelken)

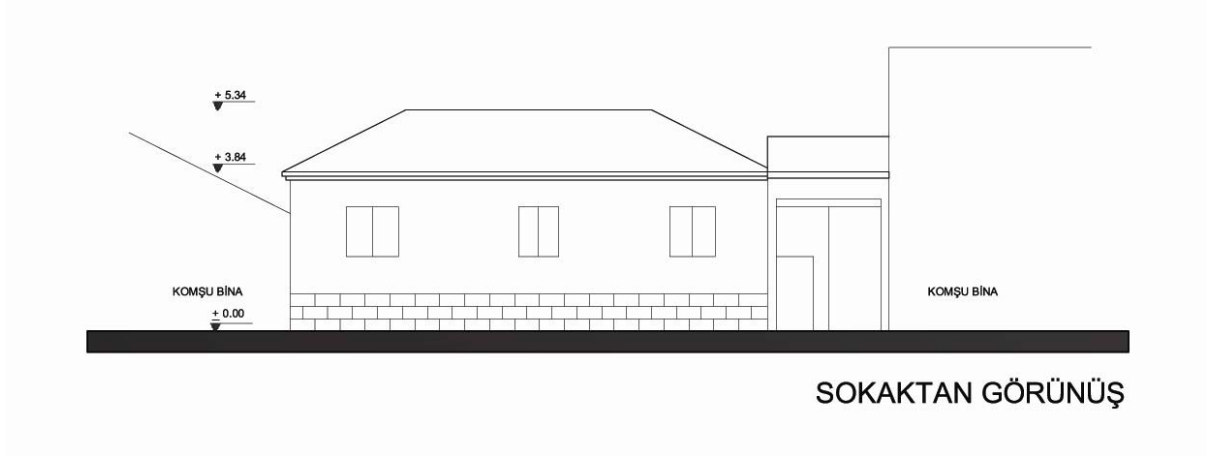
5.3 Adnan Baş Evi Planları

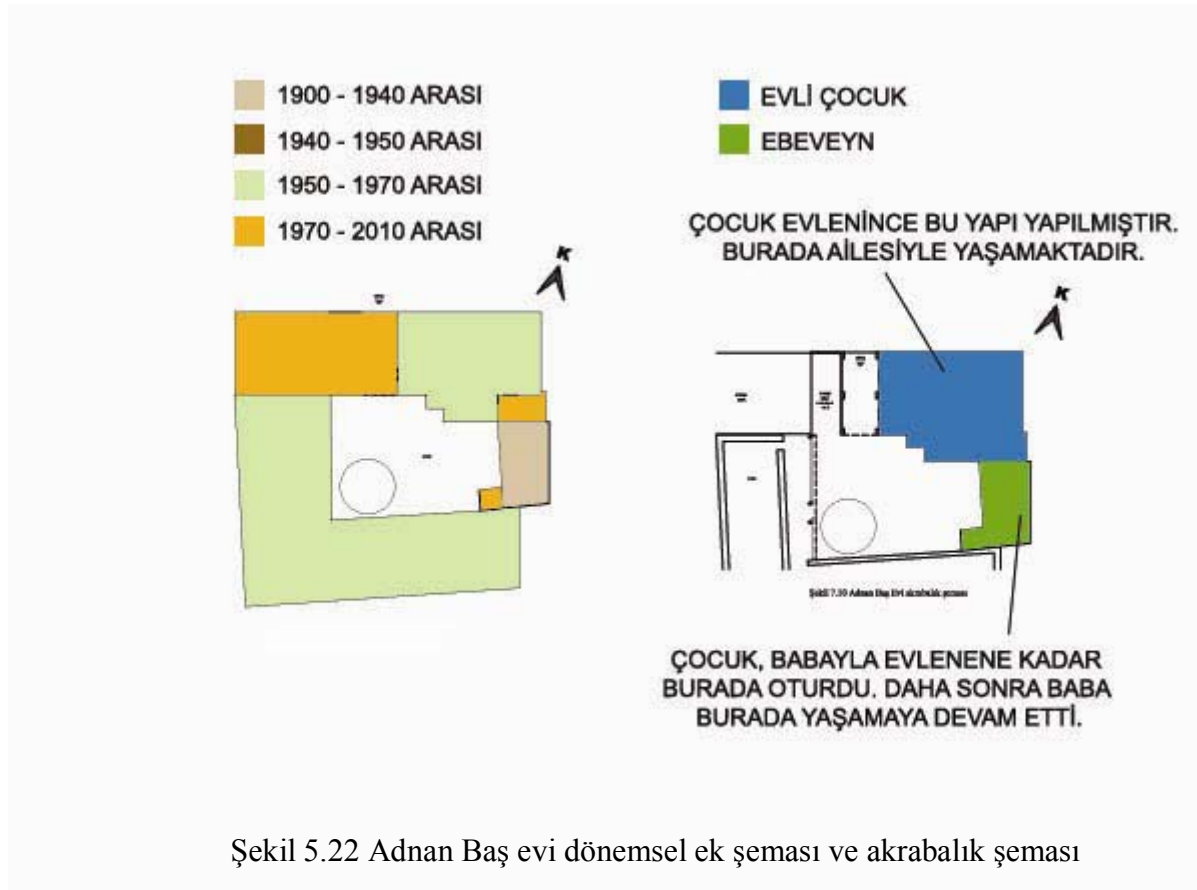
şekil 5.19 Adnan Baş evi vaziyet planı 1/1000

Şekil 5.20 Adnan Baş evi planı 1/100

Şekil 5.21 Adnan Baş Evi sokaktan görünüş

Şekil 5.22 Adnan Baş evi dönemsel ek şeması ve akrabalık şeması

5.3.1 Adnan Baş Evi İncelemesi

Konut köy meydanının ulaşan sokağın üzerinde köy meydanına yakın bir konumdadır. Konutun avlusuna sokaktan büyük bir demir kapıyla girilmektedir. Giriş yakın zamanda yapılmasına rağmen büyük kapının içinde eski yapılarda örnekleri görüldüğü gibi küçük

bir kapı bulunmaktadır (Şekil 5.23). Aile eskisi kadar yoğun olmasa da tarımla uğraşmaktadır. Traktörün geçebilmesi için kapı geniş yapılmıştır.

Şekil 5.23 Adnan Baş Evi yoldan görünüş (f: Şakir Yelken)

Demir kapıdan girdiğimizde yine solda nişler görüyoruz. Ayrıca avlu içindeki 1950 – 1970 dönemi yapısında demir kapıya bakan bir pencere bulunmaktadır. Bu pencere genelde kimin geldiğini kontrol etmek için kullanılmaktadır (Şekil 5.23) Konutun mahremiyeti geleni kontrolle başlamaktadır.

Kapı çalındığında önce üst kattan kim geldi penceresinden bakılır. Ona göre kapı açılır. Kim geldi penceresi sık kafeslidir. İçerden bakan kendisi görülmeden, kapıya geleni görebilir. Kapıya geleni görünmeden görmek; iki yüzlülük değil, saygısız durumlara düşmemektir [12].

Şekil 5.24 Giriş kapısının avludan görünüşü (f: Şakir Yelken)

Avluyu konutlar ve ahırlar çevrelemektedir. Konutlara da hayatlar aracılığıyla ulaşılmaktadır. Avlu da ekmek yapmak için bir de tandır bulunmaktadır. Tandır yörenin yazın mutfakta pişirilmesi zor olan yemeklerin hazırlanması için de kullanılır (Şekil 5.25). Tandırın eskisi kadar yoğun kullanılmamasının sebebi değişen yaşam ve üretim biçimi sebebiyle ekmeğin fırından alınmasıdır.

Şekil 5.25 Avluda bulunan tandır görünüşü (f: Şakir Yelken)

Avluya girip giriş saçağını geçtikten hemen sonra 1900 – 1940 dönemi yapı karşımıza çıkar. Toplamda 24 m2 olan yapı balçık kerpiçten yapılmıştır. Daha sonra üzerine sıva ve kireç boya yapılmıştır. Yapıya yakın bir tarihte yapılan eternit pergolayı geçtikten sonra girilir (Şekil 5.26).

Şekil 5.26 1900 – 1940 dönemi konut görünüşü (f: Şakir Yelken)

Yapı mutfak ve yaşama alanı olarak iki mekandan oluşmaktadır. Yeni dönem yapı yapılana kadar çekirdek aile burada yaşamıştır. Ahırların büyüklüğü ve evin plan ve yapım şekli ailenin Kardeşköy'ün varlıklı ailelerinden olduğunun göstergesidir. Ekonomik durum evin mekansal organizasyonuna yansiyarak mekanların planda misafir odası, yatak odası, mutfak şeklinde ayrışmasını sağlamıştır.

Şekil 5.27 Mutfaktan görünüş (f. Şakir Yelken)

Ocağın mutfakta yer almasından dolayı mutfak, kış aylarından yatacak yer olarak da kullanılmaktaydı. Çocuklar evlendiği için yeni ev yapılmış ve yine aile büyüğüyle aynı avlu içinde yaşamaya devam edilmiştir. Ataerkil aile yaşamının etkisiyle ailenin kalabalıklaşmasıyla doğru orantılı şekilde konut büyümüştür. Ailenin son büyüğü de vefat edince yapı yüklük olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Yapının çatısı yörede rastlanan klasik çatı örtüsü detayındadır; alaturka kiremit, saz, mertek tahtaları ve taşıyıcı tahtalardır. Hela konumlanma olarak eski dokudur. Sadece yapısal olarak yenilenmiştir. Yaşanılan mekanlardan uzak tutulmaktadır. Avludaki hela genellikle misafir tarafından kullanılır. Böylelikle konutun dışarıya karşı mahremiyeti sağlanmış olur.

Yola bakan kısımdaki 1950 – 1970 dönemi yapıya ulaşmak için merdivenle ulaşılan yüksek hayattan geçmek gerekiyor. Yapı, iç sofa plan çözümlüdür. Yapı yaklaşık 70 m²'dir. Yapı sofa, oturma odası, misafir odası, ebeveyn yatak odası, mutfak, ebeveyn banyo ve heladan oluşmaktadır.

Şekil 5.28 1950 – 1970 dönemi konutun avludan görünüşü (f. Şakir Yelken)

Bütün odaların dağılma noktası olan sofa günümüzde özgünlüğünü korumamaktadır. Çağın gerektirdikleri ve de değişen yaşam biçimi nedeniyle sofanın bir kısmı evin çocuğuna ayrılmıştır (Şekil 5.29). Sofa konutlar için yazın sıcaklığına; kışın da soğuğuna karşı yalıtılmış mekanlardır. Sofa bu özelliğiyle ailenin sosyal olarak birleşme yeridir.

Şekil 5.29 Sofadan görünüş (f. Şakir Yelken)

Konutta mekansal olarak farklı olan nokta ebeveyn banyosudur. Ebeveyn banyosu yapının orijinal plan çözümlenmesinde yoktur. Banyo yapıya günümüze yakın bir dönemde eklenmiştir. Mekansal organizasyondaki bu hareket geçmişte odalarda bulunan gusülhanenin yansımasıdır.

Tavan kaplamalarında pasalı ahşap yerini oturma odasında ve ebeveyn odasında masif ahşaba bırakmıştır. Bu da ekonomik durumla ilişkili olup aynı zamanda işlenmiş malzemeye ulaşmanın da kolaylaştığını göstermektedir.

Oturma odasında eski dönem yapılarında olduğu gibi nişler bulunmaktadır. Diğer konutlardan farklı olarak bu konuttaki nişler hem mutfığa hem de oturma odasına hizmet etmektedir. Bir taraftan süslük (büfe) olarak kullanılırken mutfakta dolap olarak kullanılmaktadır (Şekil 5.30) (Şekil 5.31) Süs düşüncesi değil işlevsellik ön plandadır.

Şekil 5.30 Oturma odasındaki nişin görünüşü (f. Şakir Yelken)

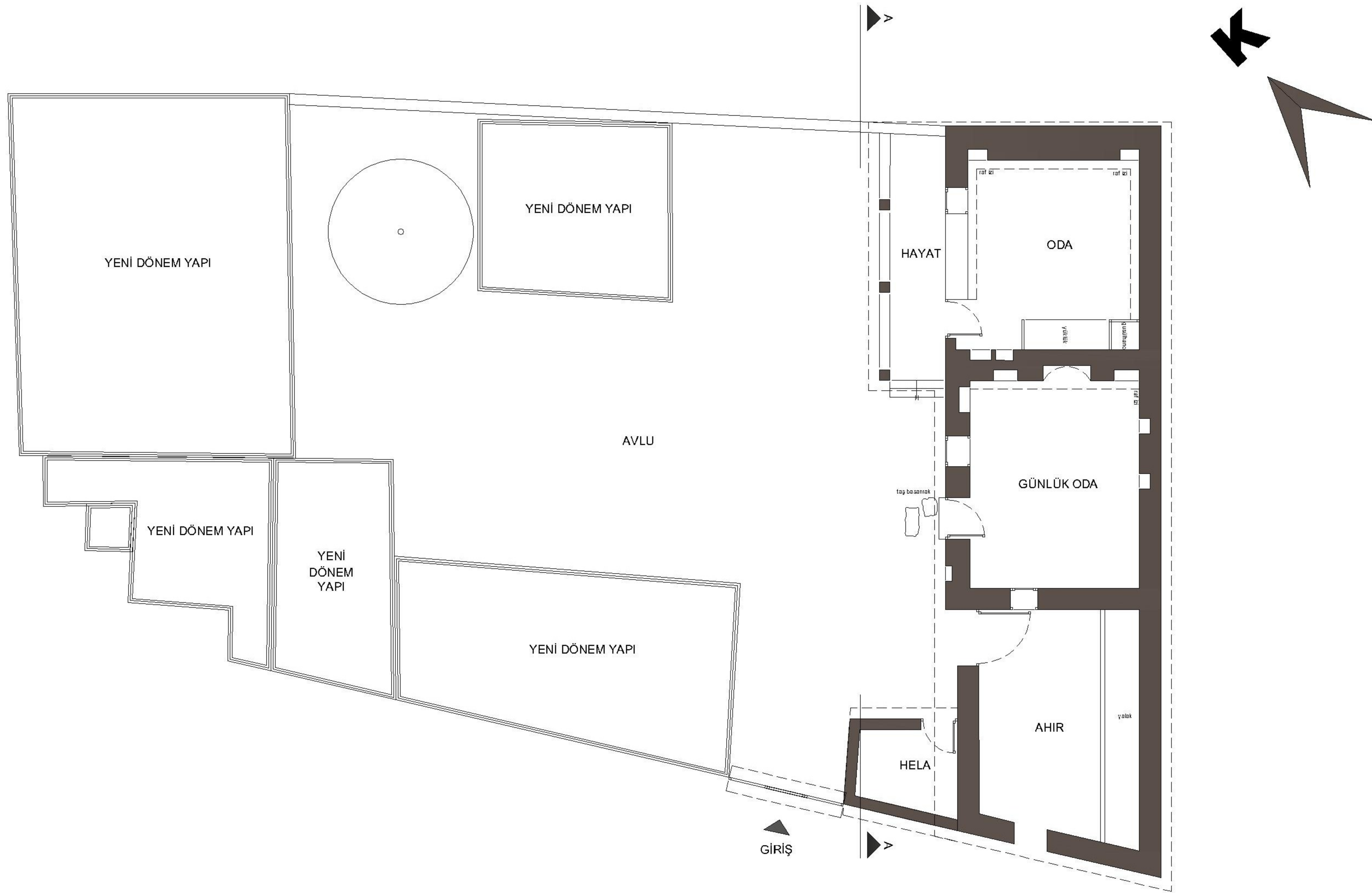
Şekil 5.31 Nişin mutfaktan görünüşü (f. Şakir Yelken)

5.4 Ayşe Hanım Evi Planları

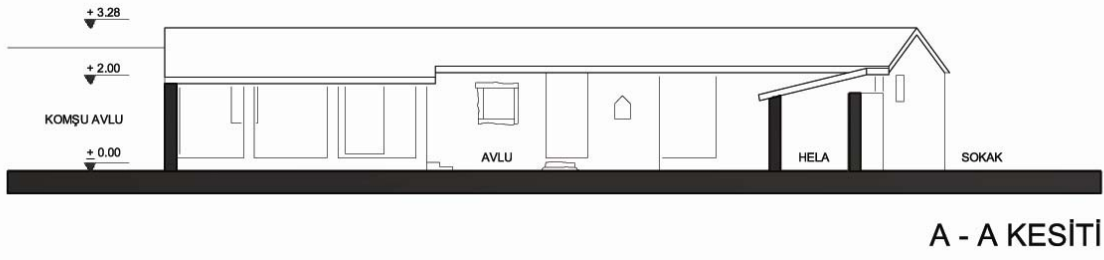
Şekil 5.32 Ayşe Hanım evi vaziyet planı 1/1000

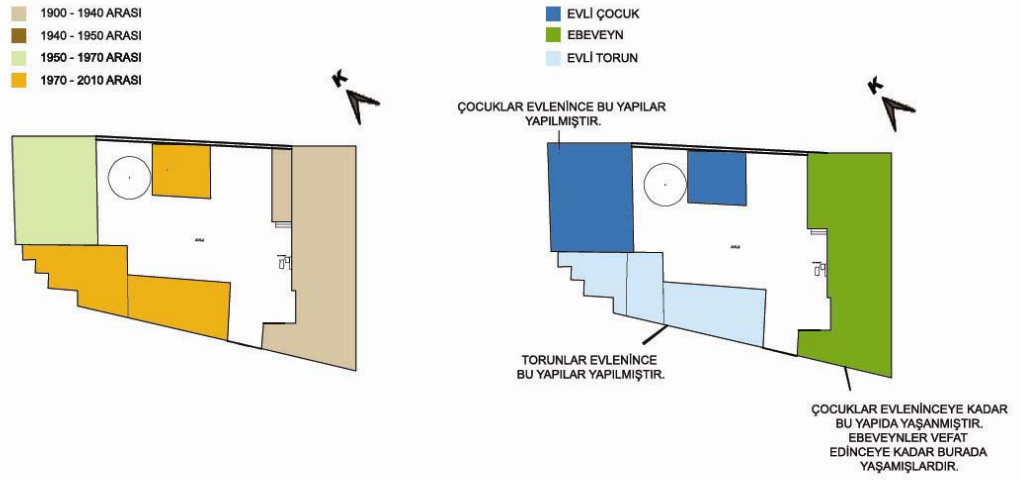

Şekil 5.33 Ayşe Hanım evi planı 1/100

Şekil 5.34 Ayşe Hanım evi A-A kesiti

Şekil 5.35 Ayşe Hanım evi dönemsel ek şeması ve akrabalık şeması

5.4.1 Ayşe Hanım Evi İncelemesi

Ayşe Hanım evi köy meydanına yakın bir bölgede konumlanmıştır. Avluya sokaktan klasik bir şekilde saçaklı bir kapıdan girilmektedir. Kapı sürmedir ama yine de ortasında ana kapıdan daha küçük bir kapı bulunmaktadır (Şekil 5.36). Avlu kapısı ailenin hayvanlarının rahat geçmesi için geniş yapılmıştır.

Şekil 5.36 Ayşe Hanım Evi avlu kapısı (f. Şakir Yelken)

Avlu kapısından girdiğimizde sağ tarafta bulunan yapı yaklaşık 1900 – 1940 yılları arasında yapılmıştır. Avlu kapısına yakın kısımda ahır ve hela konumlanmış; konut avlunun daha iç kısmındadır. Köyde bulunan diğer eski yapılar gibi balçık kerpice ağır gelen çatının bastığı noktalar daha sonraki dönemlerde tamirat geçirmiştir. Konutun balçık kerpiçten yapılması konutun yalıtımını doğal yollarla sağlamıştır.

Konut iki mekandan oluşmaktadır. Bu mekanlar yaşam alanı ve günlük odadır. Yaşam alanına hayattan girilmektedir. Diğer günlük oda ise direk avluya açılmaktadır. Konut yaklaşık 40 m²'dir. Çatı, ahşap taşıyıcılar üzerine kargılar serildikten sonra alaturka kiremitle örtülmüştür (Şekil 5.37).

Kardeşköy eski konutlarından farklı bir konumlanma olarak ahır hemen günlük odanın yanındadır ve ahırla oda arasında gözetleme penceresi bulunmaktadır. Mekan organizasyonu bu şekilde yapılarak hayvanların ısısından yararlanılmıştır (Şekil 5.38).

Genel konumlanma şekli olarak hela bu evde de ahır yakınlarına konumlanmıştır. Avluda konumlanmış hela günümüzde de gelen misafirlere kullanılır. Böylelikle evin mahremiyeti korunmuş olur.

Şekil 5.37 Konutun hayat kısmının avludan görünüşü (f: Şakir Yelken)

Yaşam odasında yüklük ve gusülhane vardır. Duvarlarda diğer konutlarda da rastladığımız gibi nişler vardır. Konutta yaşam odasının duvarlarında çepeçevre bir raf vardır (Şekil 5.39). Tencere ve tabaklar bu raflara yerleştirilerek oda aynı zamanda mutfak olarak kullanılmıştır.

Şekil 5.38 Konutun günlük odası ve ahır girişine avludan bakış (f: Şakir Yelken)

Şekil 5.39 Günlük odayı çevreleyen raf (f. Şakir Yelken)

Şekil 5.40 Günlük odadaki gusülhane, niş ve raf görüntüsü (f. Şakir Yelken)

Kardeşköy’de avlulu konutlarda konutların yapılma evreleri ailenin genişlemesiyle doğru orantılıdır. Bu konutta da aile çekirdek aileyken 1900 – 1940 dönemi yapıda yaşamış daha sonra çocuklar evlenme yaşına geldiğinde yeni bir konut yapılmıştır. Çocuklar evlendikten sonra ailenin büyüğü kendi günlük işlerini yapabildikleri sürece kendi evlerinde yaşamıştır. Aşağıdaki fotoğrafta sol tarafta bulunan yapı ikinci nesil için yapılan konut; sağdaki yapı grubuysa üçüncü nesil için yapılan konuttur (Şekil 5.41).

Şekil 5.41 Aynı avluya bakan yeni dönem yapıların sokaktan görünüşü (f. Şakir Yelken)
Aile içinde evlenen her nesil için ekonomik durumun elverdiği ölçüde aynı avluya bakan konut yapılmaktadır. Eğer ailenin durumu iyiye aileye ait başka bir arsaya da ev yapıldığı gözlemlenmektedir.

Kardeşköy’de alışık olduğumuz saçak nişinin yerine Ayşe Hanım Evi’nde avluya bakan konutun cephesinde yer alan nişler rastlanmaktadır. Bu nişin şekil olarak benzeri konut içindeki odalarda da bulunmaktadır. Bu nişler geceleri gaz lambası, mum, günlük araç gereçlerin istifi veya süs eşyalarının konulması için kullanılmıştır.

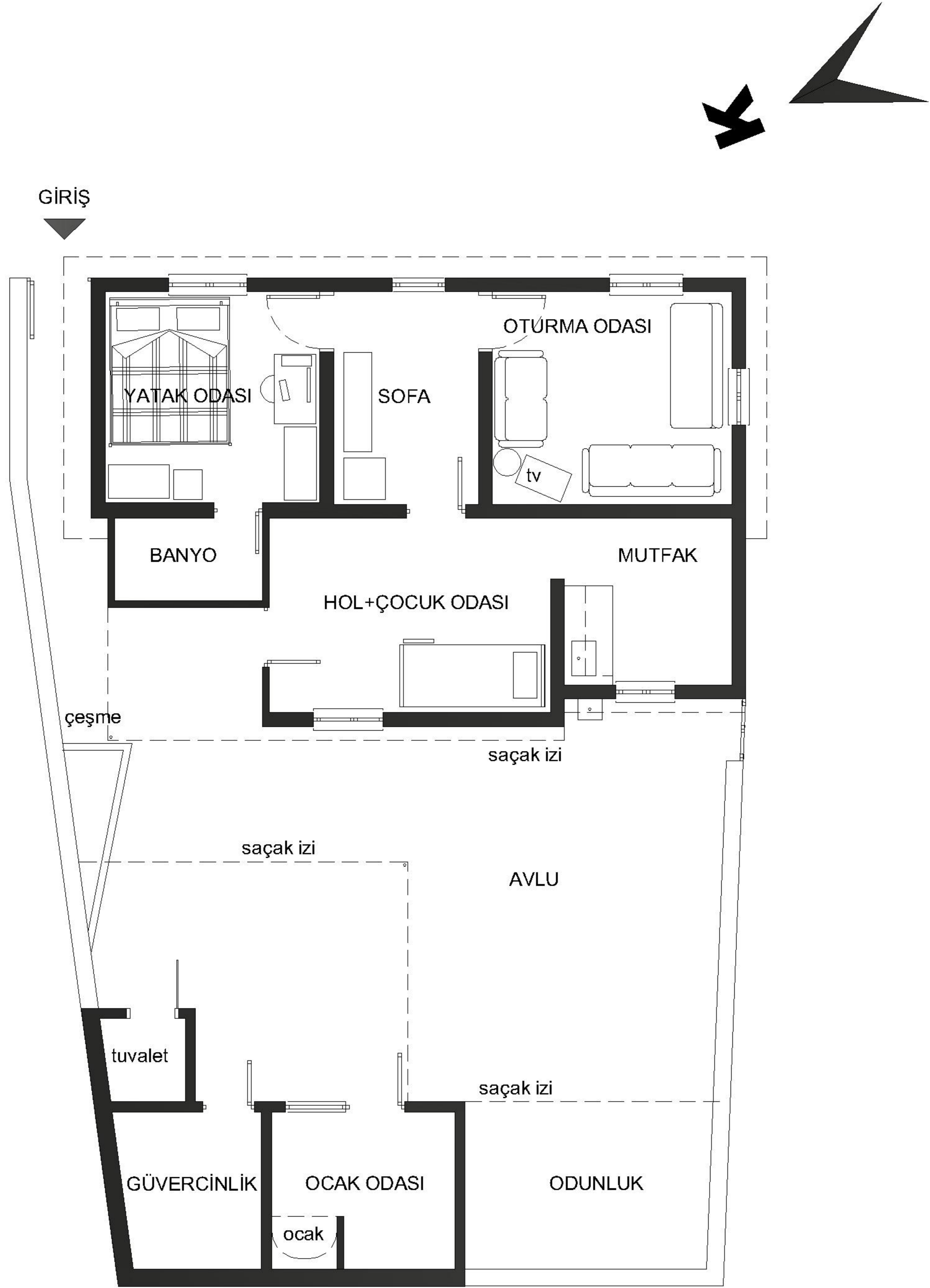
Şekil 5.42 Ayşe Hanım Evi dış avluya bakan niş eskizi

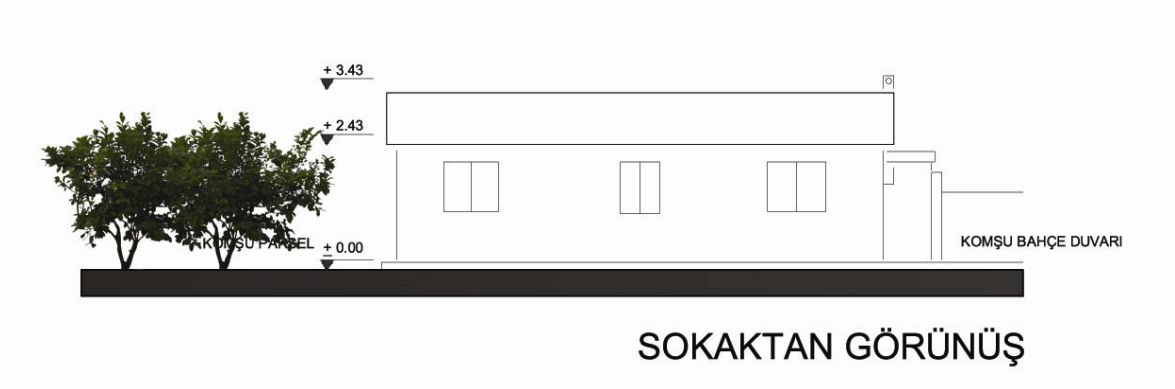
5.5 Aşçı Ramiz Evi Planları

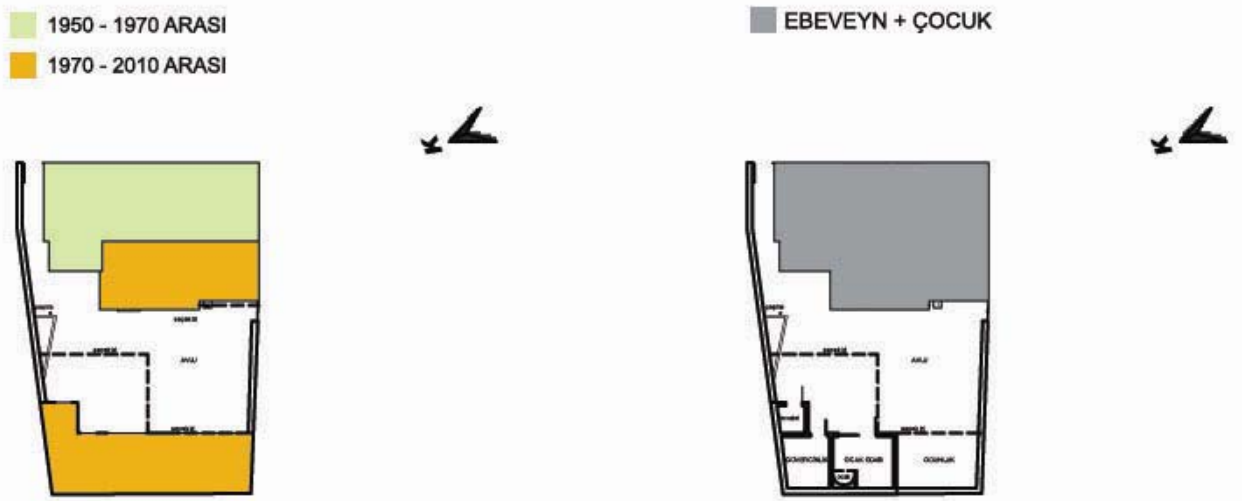
Şekil 5.43 Aşçı Ramiz evi vaziyet planı 1/1000

Şekil 5.44 Aşçı Ramiz Evi planı 1/100

Şekil 5.45 Aşçı Ramiz evi sokaktan görünüş

Şekil 5.46 Aşçı Ramiz evi dönemsel ek şeması ve akrabalık şeması

5.5.1 Aşçı Ramiz Evi İncelemesi

Konutun 50 – 60 senelik geçmişi olmasına rağmen konut, yakın çevresinde bir dönem evin sahibi olan kişiyle anılmaktadır.

Konut, köyün Yenimahalle diye anılan Aydın – İzmir Karayolu'na yakın bölgesindedir. Konutun avlusuna sokaktan küçük bir demir kapıyla girilmektedir (Şekil 5.47).

Konutun ilk yapılan kısmı yaklaşık 27 m²'dir. Konut tek katlı pişmiş tuğla yığma yapıdır. Bu kısımda belli bir zaman diliminde iki çocuklu bir aile yaşamıştır. En son sahiplerinin eline geçtiğinde ek mekanlarla konut 45 m²'ye ulaşmıştır. Konut ailenin nüfusuna doğru orantılı bir şekilde büyütülmüştür. Konuta eklenen mekanlarla aile içi mahremiyet sağlanmıştır. Ebeveyn odası ve çocuk odası ayrılmıştır.

Konutta Şu anda yaşayan ailede baba belediyeden malulen emeklidir. Şu anda ailenin geçimi aile reisinin yevmiyeli olarak inşaat iÇlerinde çalıŐmasıyla ve annenin mevsime göre yaptığı işlerle sağlanmaktadır. Çocuklardan biri okumaktadır; diğeriyse sanayide çalışmaktadır.

Çocuk odası aynı zamanda evin giriş holünü de oluşturmaktadır. Avluda günlük işleri halletmek yerine çağa uygun bir Şekilde mutfak bölümü oluşturulmuştur. Avlunun bu tür işlerde kullanılmamasında ailenin tarım veya hayvancılıkla uğraŐmamasının etkisi vardır.

Ek bölümler herhangi bir ustaya yaptırılmamıŐ; ev sahiplerinin kendisi tarafından parça parça yapılmıştır. Kullanılan malzeme tuğla ve kerpiçtir. Konut organizasyonu ihtiyaç kadarıyla bizzat kullanıcı tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 5.47 AŞçı Ramiz Evi'nin sokaktan görünüşü (f: Şakir Yelken)

Avluda bulunan ekler daha önceki sahibi tarafından yine yakın iŐlevlerde kullanılıyordu. Şimdiki sahipleri bulunan küçük ekleri iyileŐtirmişler; kendi aile yaşam biçimlerine göre onarmışlardır.

İŞlevi deđiŐmeyen ekler odunluk, hela ve ocak kısmıdır. Ocak da önceden avlu da açık bir biçimdedir. Şimdiki sahipleri tarafında bir oda Őekline getirilmiş; aynı zamanda bir

kiler olarak kullanılmaya başlanmıştır. Hela ise konut tamirat geçirmiş olmasına rağmen konutun içine alınmamıştır. Eski konut örneklerinde olduğu gibi avludadır.

Şekil 5.48 Ek bölüm çocuk odasından görünüş (f. Şakir Yelken)

Aile, özellikle yazları vaktin büyük kısmını avluda geçirmektedir. Burada işten gelenler bahçedeki lavaboda kabaca temizliklerini yaparlar. Akşam yemeği için sofrayı burada kururlar (Şekil 5.49).

Önceki sahibi tarafından tavuk yetiştirilen yer ise güvercinlik haline getirilmiştir. Şimdiki sahibinin hobisi sebebiyle işlevsel olarak ek yapı yeniden düzenlenmiştir. Köyde yaklaşık on beş kişi güvercin yetiştirmektedir.

Şekil 5.49 Avlu ve eklerden görünüş (f. Şakir Yelken)

5.6 Kaph Evi Planları

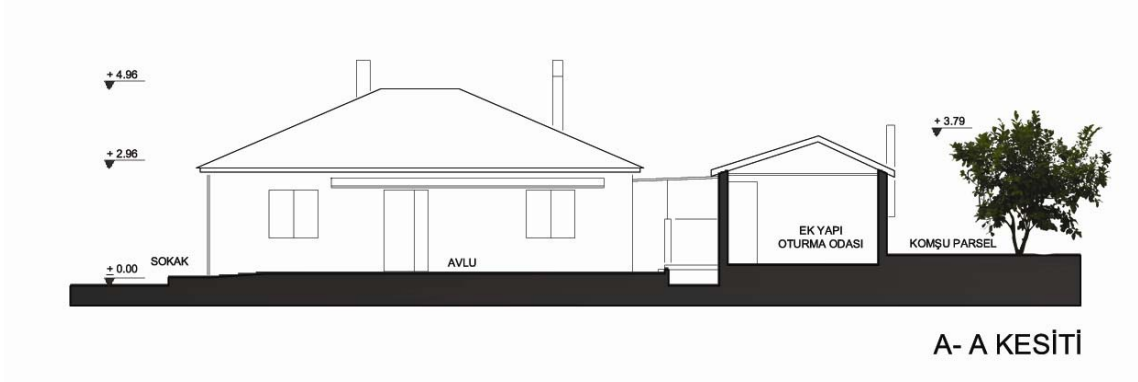

Şekil 5.50 Kaph Evi vaziyet planı 1/1000

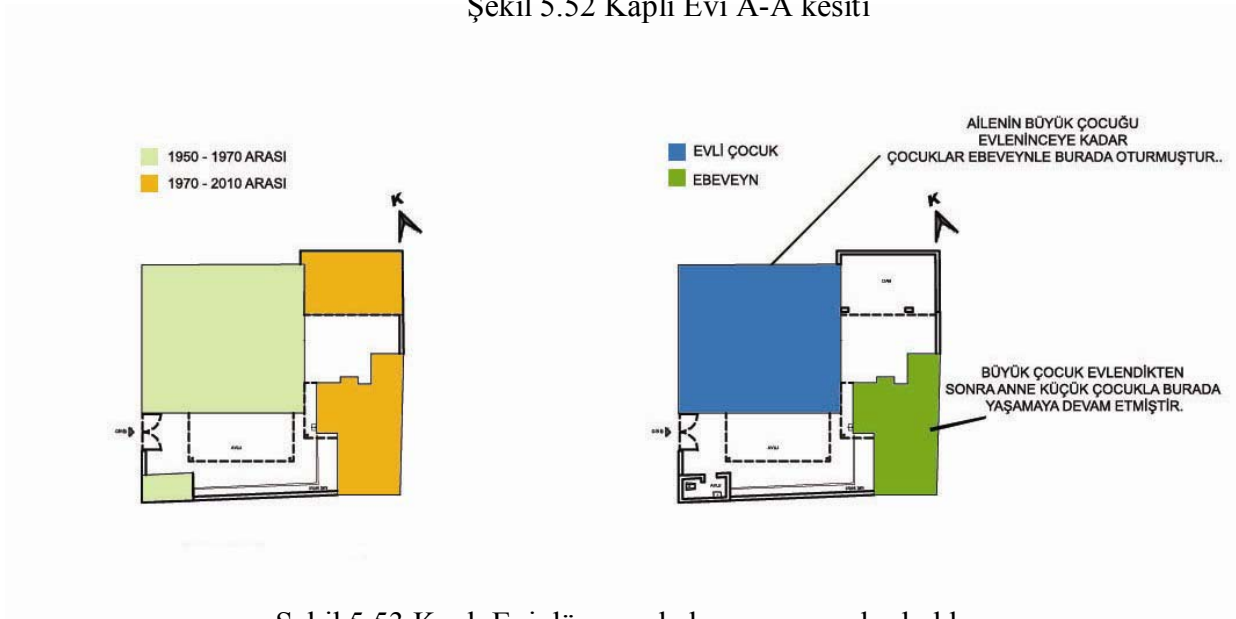

Şekil 5.51 Kaplı Evi planı 1/100

Şekil 5.52 Kaplı Evi A-A kesiti

Şekil 5.53 Kaplı Evi dönemsel ek şeması ve akrabalık şeması

5.6.1 Kaplı Evi İncelemesi

Kaplı Evi Kardeşköy'ün Yenimahalle diye adlandırılan bölgede köyün Aydın – İzmir Karayolu'na yakın kısmında yer almaktadır.

Aile köyün aşağı kısmında Hayriye Can Evi yakınlarında ahır olan bir evde yaşıyormuş. Aynı zamanda çiftçilik de yapıyorlarmış. Daha sonra aile bu parseli 1950 – 1970 dönemi arasında yapılan yapıyı satın almışlar (Şekil 5.54).

Bu konuta geçince ailenin hayvancılıkla ilişkisi kesilmiştir. Evin çocuklarıysa çiftçilik ve hayvancılık dışında işlerle uğraşmaktadır. Tabii bu sırada ailenin reisi vefat edince girilen ekonomik durum sahip olunan tarlalar satılarak atlatılmaya çalışılmıştır. Ailenin geçim kaynağı hayvancılık ve tarımdan ticarete doğru kaymıştır. Tabii bu alanlarda maaşlı çalışılmıştır. Ailenin çocukları işveren durumunda değil; işçi durumundadır. Bu sebeple mekan organizasyonunda ahıra rastlanmamaktadır. Avlu tamamen betonla

kapatılmış ve günümüzde üretim amacıyla değil evin terası ve otoparkı olarak kullanılmaktadır. Avlunun işlevi değişmiştir (Şekil 5.55).

Şekil 5.54 Kaplı Evi'nin sokaktan görünüşü (f. Şakir Yelken)

Konut avluya bakan iki yapıdan oluşmaktadır. Avluya girdiğimizde hemen solda yer alan yapı ailenin, çocuklardan büyük olanı evlenene kadar kaldığı yapıdır. Bu yapı yaklaşık 90 m²'dir. Yapım tekniği betonarme karkastır. Çatı örtüsü ise kırma çatıdır. Kiremitler ise Marsilya tipindedir.

Şekil 5.55 Kaplı Evi avlusunun avlu kapısından görünüşü (f. Şakir Yelken)

Avludan yapının içine girildiğinde sonradan ikiye ayrılıp hole çevrilmiş sofa karşılar. Konut; sofa, oturma odası, misafir odası, çocuk odası, yatak odası, banyo ve mutfaktan oluşmaktadır.

Şekil 5.56 Kaplı Evi sofadan görünüş (f: Şakir Yelken)

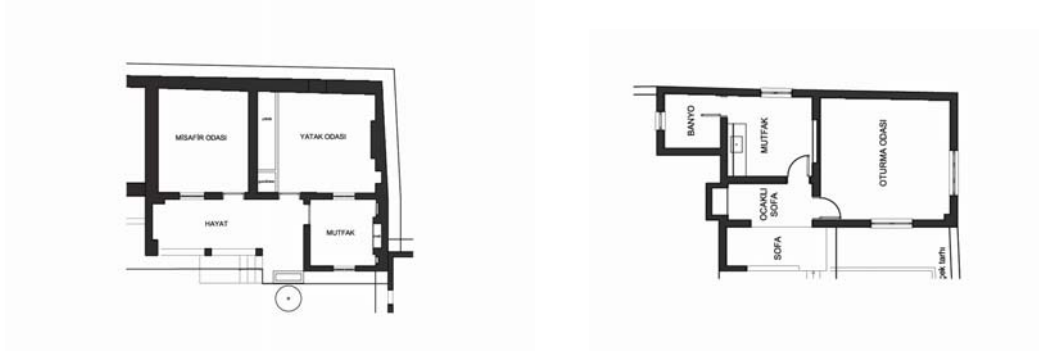
Ailenin büyük çocuğu evlenmeden önce hela ve banyo kısımları ayrıyken büyük çocuk evlendiğinde banyo ve tuvalet aynı hacim içinde çözülmüştür. Böylelikle aynı avlu içerisinde evli çiftin ve annenin mahremiyeti sağlanmıştır. İki ayrı konutun kendilerine ait ıslak hacimleri olmuştur. Ailenin annesi hela olarak avludakini kullanmaya devam etmektedir. Konut aile nüfusunun artmasıyla doğru orantılı olarak ek yapılarla büyümüştür. Ataerkil yapının etkisi sürmektedir.

1970 – 2010 dönemine ait olan yapı büyük çocuğun evlenmesinden 20 gün önce yapılmıştır. Yapı yığma tuğladan yapılmıştır. Konut yaklaşık 32 m²'dir.

Şekil 5.57 1970 – 2010 dönemine ait yapının sokaktan görünüşü (f: Şakir Yelken)

Yeni dönem konutta yapılan kişinin büyüdüğü evden plan çözümleri açısından benzerlikler görülmektedir (Şekil 5.56). Yeni konut ön sofa, ocaklı sofa, mutfak, banyo ve oturma odasından oluşmaktadır. Yapı ihtiyaç oranında organize edilmiştir. Kullanım dışı hiçbir mekan oluşturulmamıştır.

Şekil 5.58 Ayten Hanım'ın çocukluğunu geçirdiği ev (solda) ve yeni yapılan oturduğu ev (sağda)

Yeni dönem ek yapının mutfağına, oturma odasına ise ön sofa ve ocaklı sofadan geçildikten sonra girilir (Şekil 5.59). Ocak, evin büyüğünün konutunda yer almıştır. Burada ocak özel günlerde misafir ağırlanırken kullanılmaktadır.

Mutfağa girildiğinde rastlanılan nişler köy evlerinin vazgeçilmez alışkanlıklarındandır. Boyut ve şekil değişse de her evde rastlanmaktadır. Yeni dönem yapı olmasına rağmen kullanıcının istekleri ve yaşam biçimi bu tür mekansal hareketleri görmemizin en büyük sebeplerindendir (Şekil 5.60).

Şekil 5.59 Yeni dönem yapı sofasının avludan görünüşü (f. Şakir Yelken)

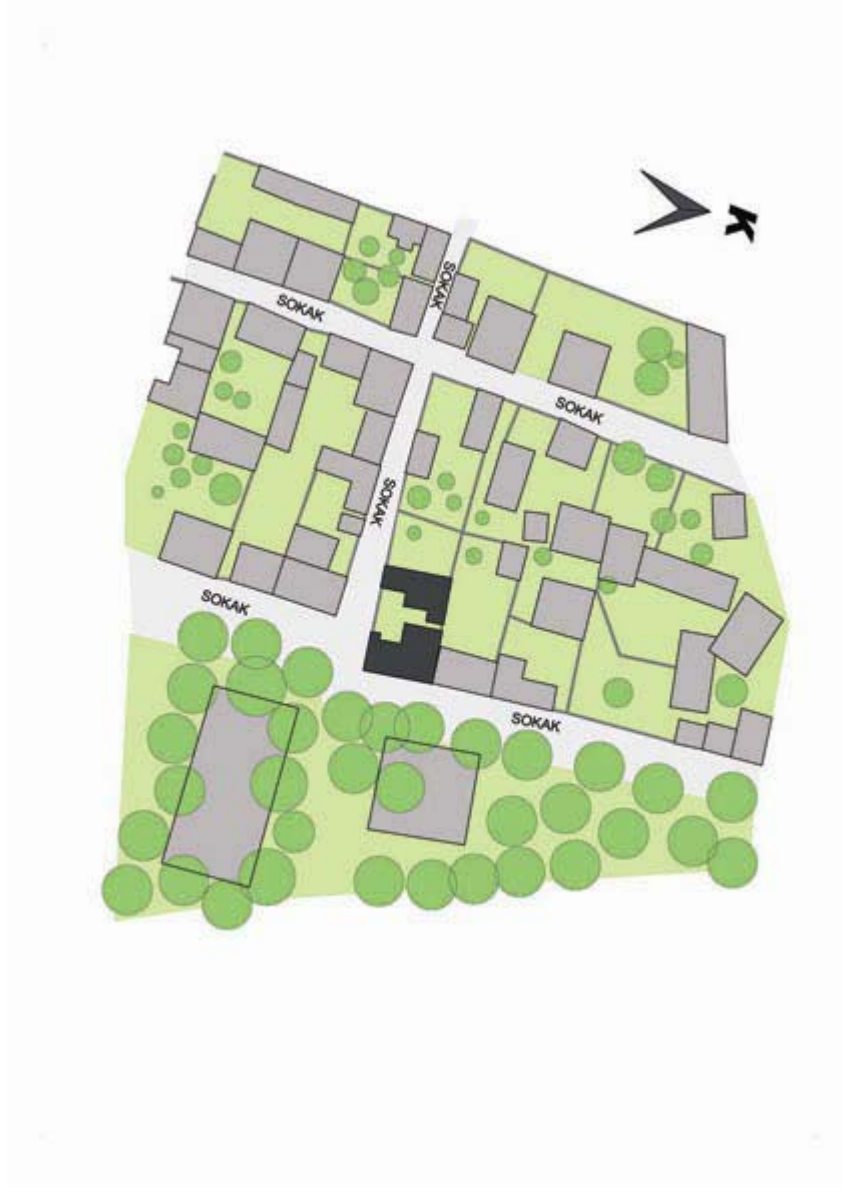

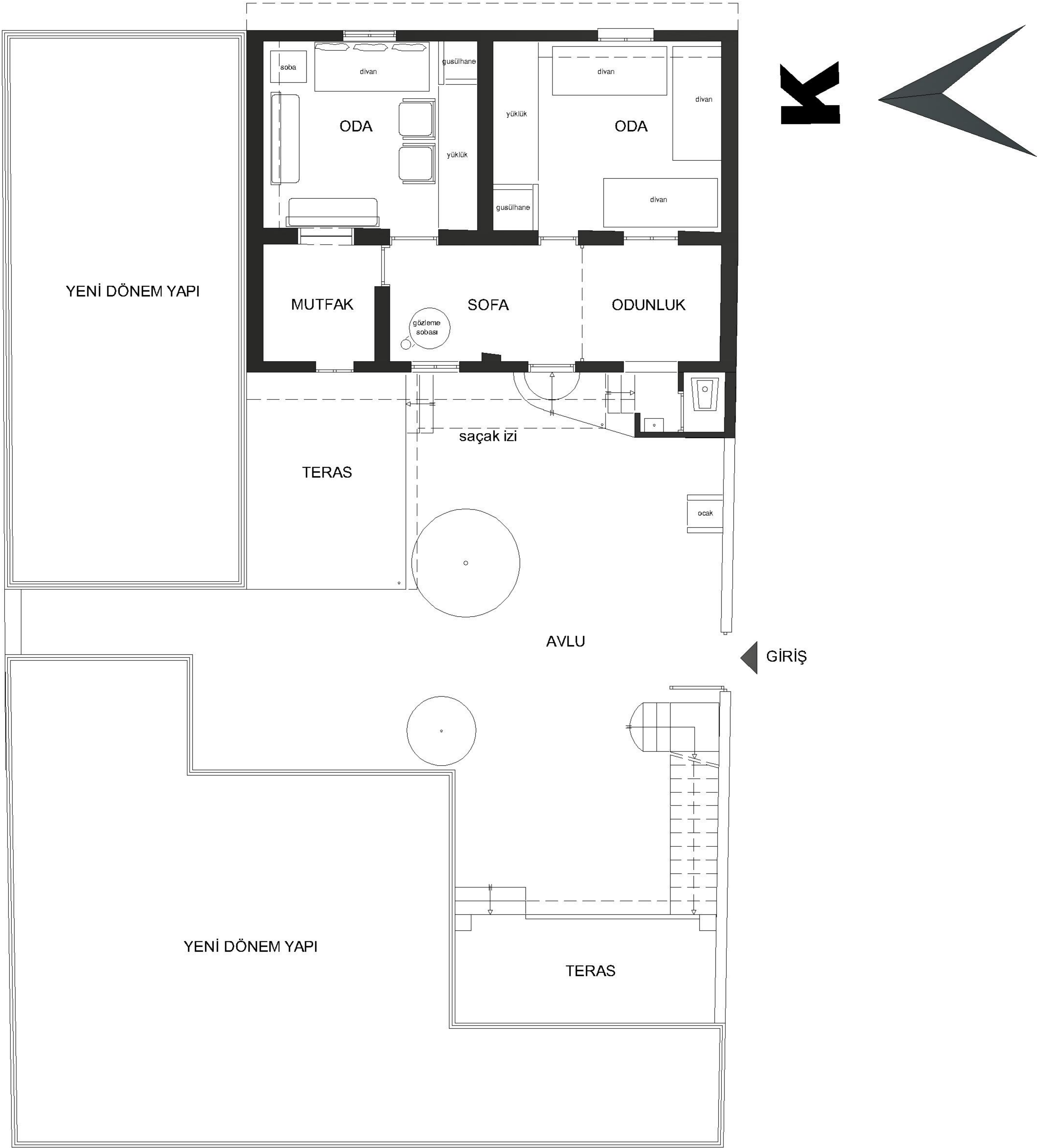
Şekil 5.60 Yeni dönem yapının mutfağından görünüş (f: Şakir Yelken)

Avlunun arka kısmında yer alan dam avlunun hareketli donatılarının ve günlük eşyaların depolandığı yer olarak kullanılmaktadır. Avluda, geceleri yemek yenilmekte ve yatma vaktine kadar ailenin buluşma noktası olmaktadır. Yazları misafirler avluda ağırlanır. Avlu ailenin sosyal merkezi durumundadır.

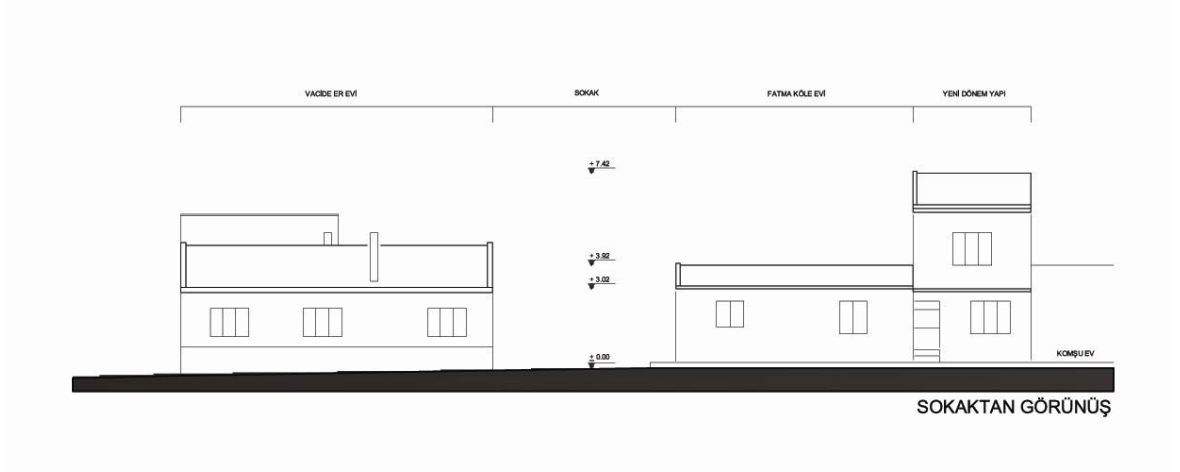
5.7 Fatma Köle Evi Planları

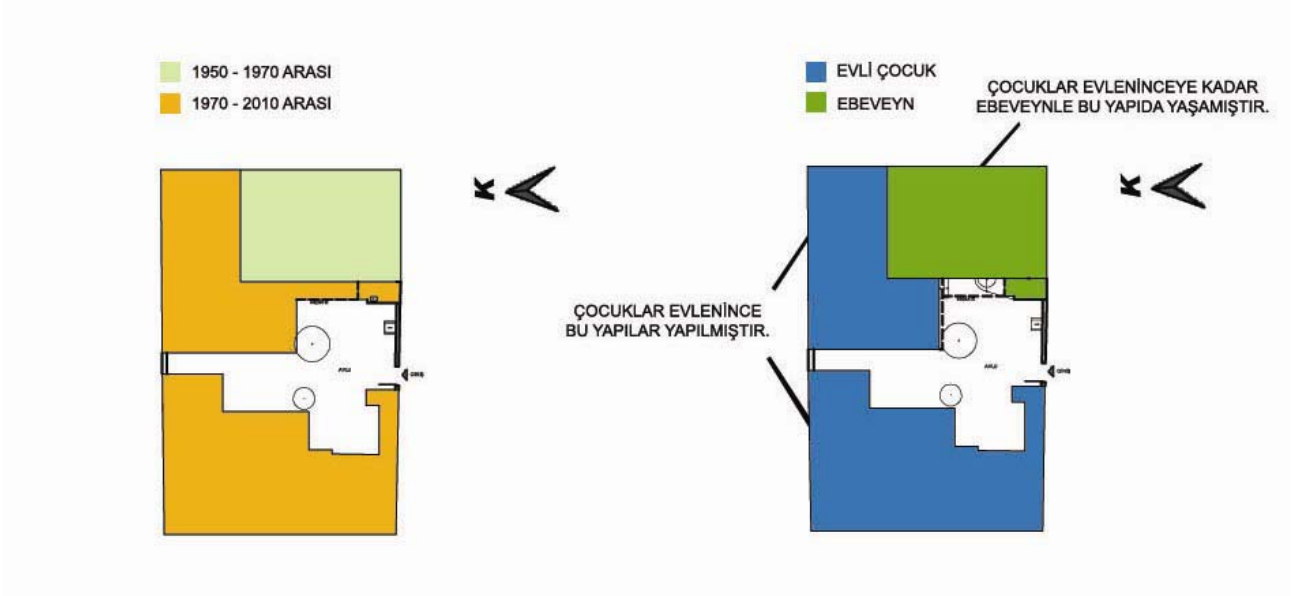
Şekil 5.61 Fatma Köle evi vaziyet planı 1/1000

Şekil 5.62 Fatma Köle Evi planı 1/100

Şekil 5.63 Fatma Köle evi sokaktan görünüş

Şekil 5.64 Fatma Köle evi dönemsel ek şeması ve akrabalık şeması

5.7.1 Fatma Köle Evi İncelemesi

Fatma Köle Evi köylüler tarafından çamlık diye bilinen alana yakın yerde köyün tarlalara yakın kısmında konumlanmıştır (Şekil 5.65).

Evin sahibi Fatma Köle'nin çocukları 1950 – 1970 dönemine ait olan yapıda büyümüşlerdir. Çocuklar evlenene kadar bu evde yaşamışlardır.

Şekil 5.65 Fatma Köle Evi sokaktan görünüşü (f: Şakir Yelken)

Evin avlusuna sokaktan normal boyutlarda bir kapıyla girilmektedir. Bu da ailenin hayvancılık ve tarımla uğraşmadığının bir göstergesidir. Çünkü içeriye hayvan veya traktör girmemektedir.

Ev, pişmiş tuğla kullanılarak yığma sistemle yapılmıştır. Çatı örtüsü ise yarım kesilen ahşap kütükler üstüne geniş aralıklarla atılmış tahtaya serilen kargıların üstüne alaturka kiremit konularak oluşturulmuştur (Şekil 5.66). Çatı karkasında konutun hava almasını sağlayan doğal malzeme kullanılmıştır. Konut tamamen doğal malzemeye inşa edilmiştir.

Şekil 5.66 Fatma Köle Evi çatı detayı (f: Şakir Yelken)

Avluya girdikten sonra hemen sağda Fatma Köle Evi'nin giriş kapısı bulunmaktadır. Bu kapı kapalı bir sofaya açılmaktadır. (Şekil 5.67) Sofa, konutun odalarıyla avlu arasında hem fiziksel açıdan hem de mahremiyet açısından yalıtım görevi görmektedir.

Şekil 5.67 Fatma Köle Evi giriş kapısının avludan görünüşü (f: Şakir Yelken)

Fatma Köle Evi yaklaşık 48 m²'dir. Konut sofa, odunluk, mutfak ve iki adet odadan oluşmaktadır. Fatma Köle Evi'nde dikkati çeken evdeki her iki odada gusülhane bulunmasıdır (Şekil 5.68) (Şekil 5.69). Böylelikle aile bireyleri arasında mahremiyet tamamen sağlanmıştır. Temizlik ihtiyacı için hiçbir birey diğerini rahatsız etmemektedir.

Şekil 5.68 Mutfak yanı odadan görünüş (f: Şakir Yelken)

Şekil 5.69 Odadan görünüş (f: Şakir Yelken)

Bu iki oda birbirinden bulundurdıkları raf miktarları ve nişlerle işlevsel olarak ayrılırlar. Mutfak yanında bulunan oda daha çok misafirlerin ağırlandığı, yemek yenilen odayken diğeri yatak odası niteliğindedir.

Şekil 5.70 Mutfak yanı odadan niş (f. Şakir Yelken)

Evin sofasının bir bölümü odunluk olarak ayrılmıştır. Kapalı sofadan mutfağa geçilebildiği için burası kışın günlük işlerin rahatça görüldüğü bir mekan haline gelmiştir. Bir nevi kapalı avludur.

Aydın Yöresi'nin geleneksel yemeklerinden olan paşa böreği için gerekli olan yufka hazırlanarak istiflenir. Tabii bu yufkalar dilenirse farklı yemekler içinde kullanılabilir. Pişirilen bu yufkalar bütün sene boyunca kendini korur. Kışın evin içindeki ısınma ihtiyacı ve yemek hazırlama ihtiyacının karşılanması ortak bir donatıda çözülerek gözleme sobası ortaya çıkmıştır (Şekil 5.71).

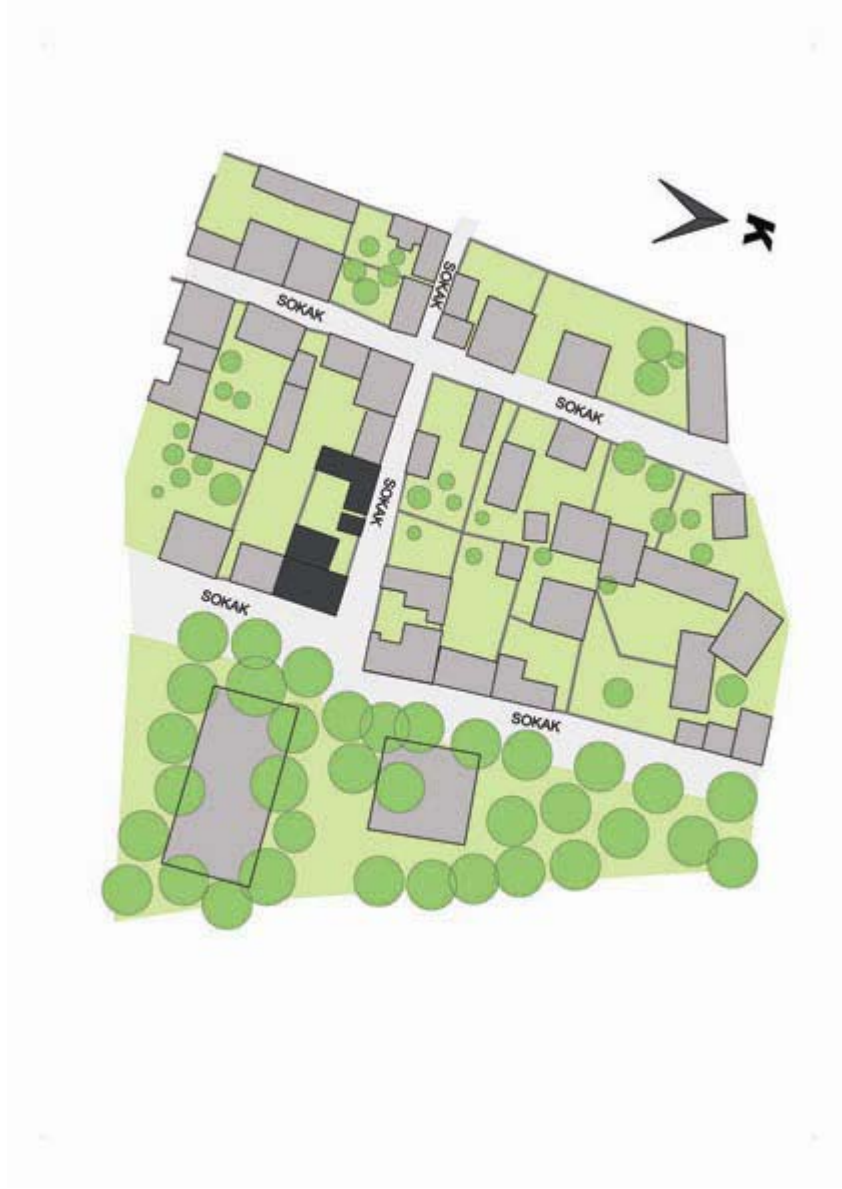
Şekil 5.71 Sofadaki gözleme sobası

Köyde avlulu evlerin büyük çoğunluğunda avluda ocak veya tandır bulunmaktadır. Bunun nedeni yörenin yazları biber, patlıcan, kabak gibi sebzelerden yapılan kızartmayı çok tüketmesidir. Kızartma yapması da yazın kapalı mekanlarda zor olduğu için dışarıda yapılması tercih edilir. Avluda ocağı veya tandırı olmayan evler malzemesini alarak ocağı olan evde kızartma yapmaya gider. Eski dönemlerde ocaklar ve tandırlar “bazlama” denilen bir tür ekmek yapımında sıklıkla kullanılırdı. Fakat ocaklar ve tandırlar günümüzde bunun için daha seyrek kullanılmaktadır.

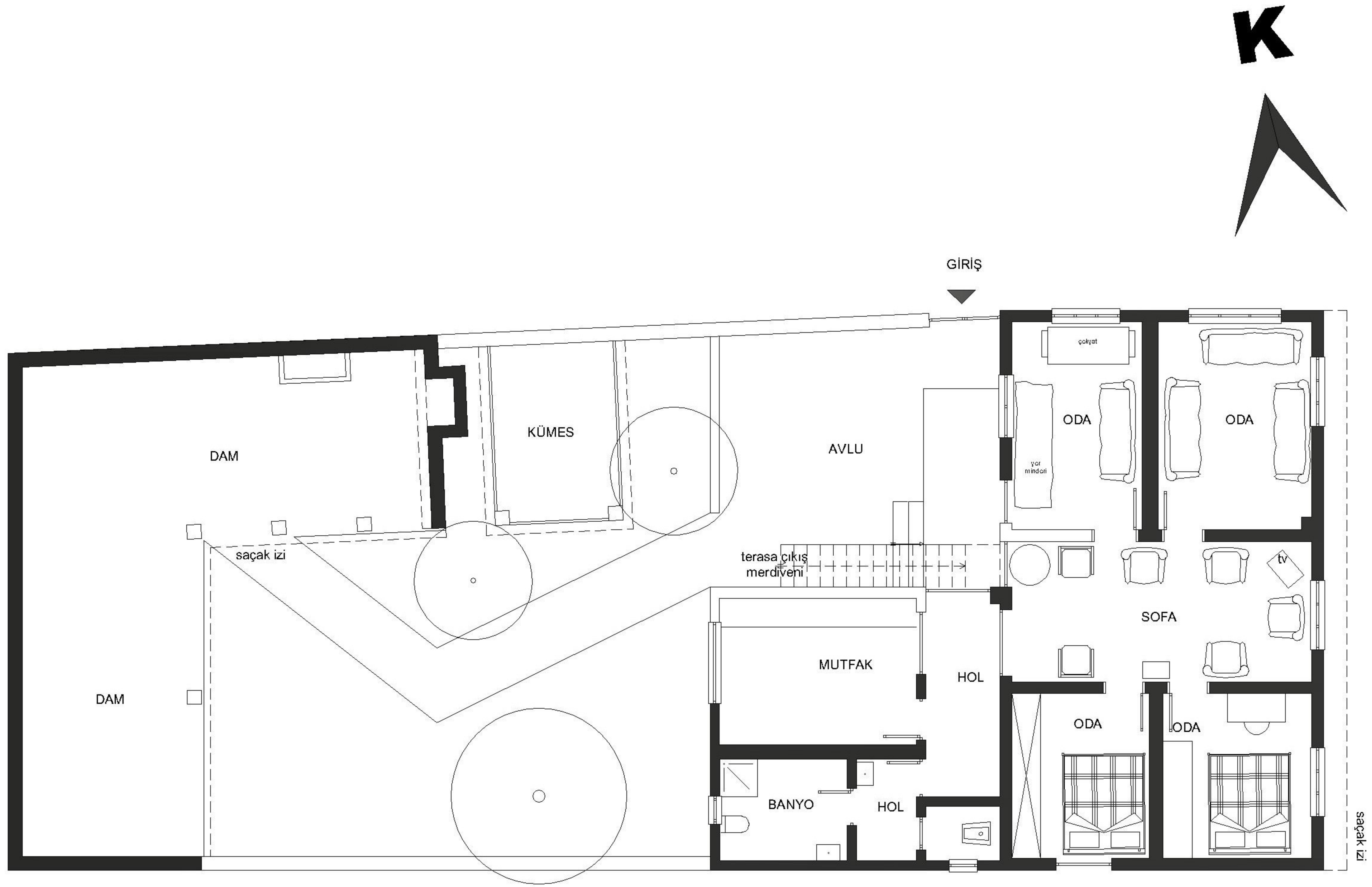
Fatma Köle Evi'nin avlusuna bakan evlerden biri teras çatılıdır ve avluya merdivenle bağlıdır. Köyde bu teraslar bazı yapılarda daha sonra kat çıkmak için bırakılsa da birçok evde incir, üzüm, biber, patlıcan, tarhana kurutmak için kullanılmaktadır. Bunun yanısıra teraslarda domates salçası, biber salçası ve reçeller dinlendirilmeye bırakılır. Çünkü insan ve hayvan hareketliliği yönünden yoğun olan avlular bu işler için uygun olmamaktadır.

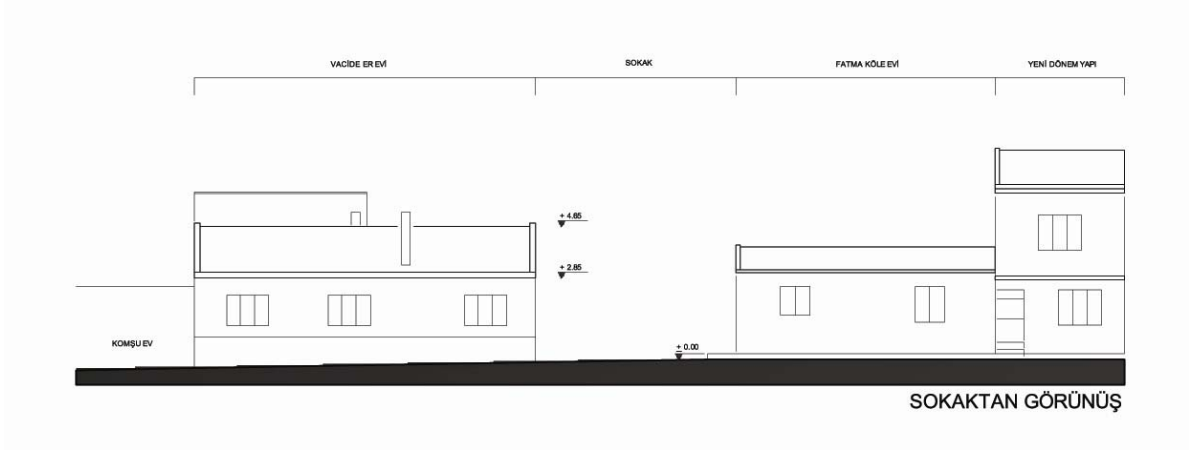
5.8 Vacide Er Evi Planları

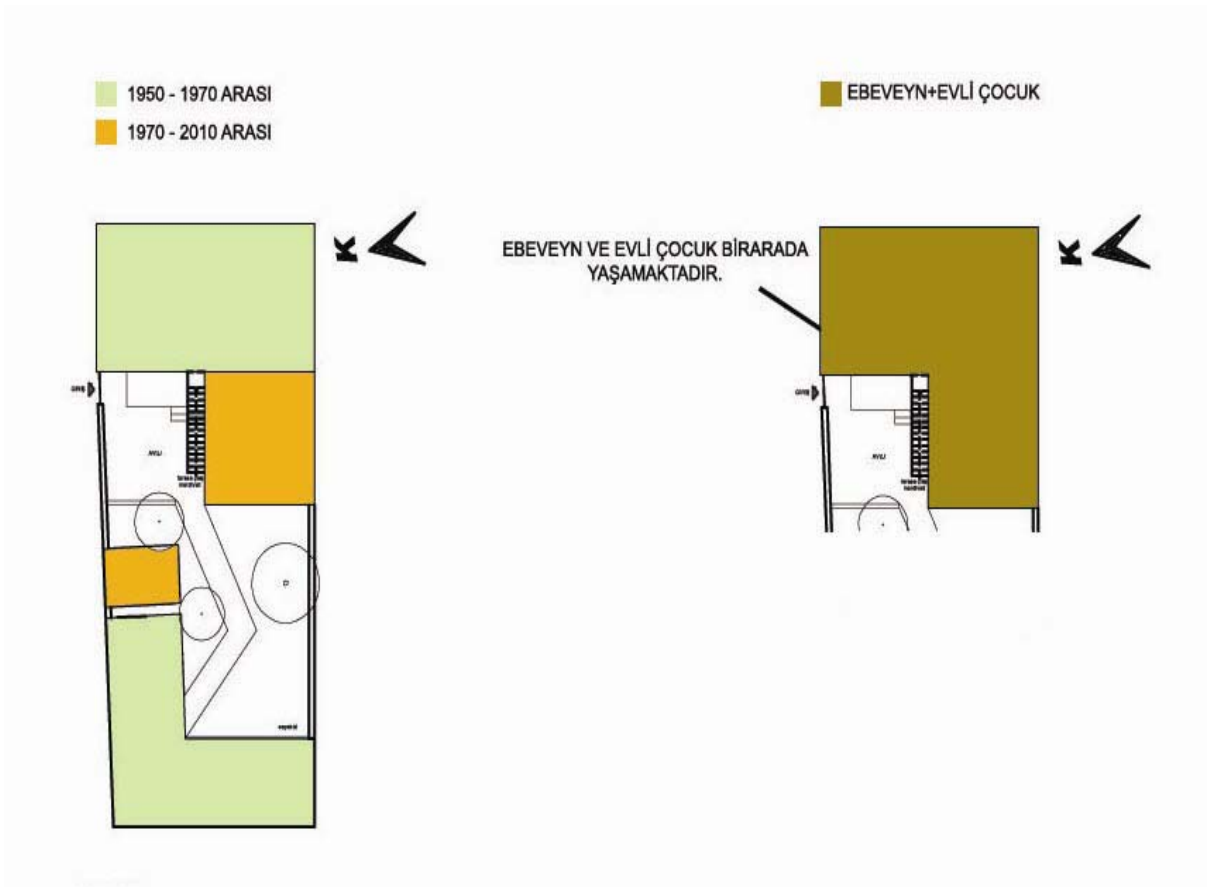
Şekil 5.72 Vacide Er evi vaziyet planı 1/1000

Şekil 5.73 Vacide Er Evi planı 1/100

Şekil 5.74 Vacide Er evi sokakatan görünüş

Şekil 5.75 Vacide Er evi dönemsel ek şeması ve akrabalık şeması

5.8.1 Vacide Er Evi İncelemesi

Konut köylülerin çamlık diye adlandırdığı yerin yanında tarlalara yakın bölgededir (Şekil 5.76).

Şekil 5.76 Vacide Er Evi'nin sokaktan görünüşü (f. Şakir Yelken)

Konutta şu anda oturan Vacide Er ve eşi arsa olarak satın almışlar ve daha sonra 1967 yılında fotoğrafta görünen evi yaptırmışlardır (Şekil 5.74). Eşi Almanya'dan malulen emeklidir. Kendisi de şu anda kocasının emekli maaşıyla geçinmektedir. Oğluya ve geliniyle yaşamaktadır. Oğlu da maliyeden emeklidir. Yani aile tarım ve hayvancılıkla geçim sağlayacak şekilde hiç uğraşmamıştır.

Konutun avlusuna ergonomik ölçülerde demir bir kapıdan girilmektedir. Kapıdan girdikten sonra hemen önümüze konutun betonarme hayati çıkaktadır. Hayatın avlu kapısının önüne doğru kaymasının sebebi daha sonradan konuta ek olarak mutfak ve banyo eklenmesidir. Avlu kapısının hemen sağ tarafındaysa kümes bulunmaktadır. Yazın avluda oturma, misafir karşılama yeri olarak hemen konutun hayati kullanılır. Avluda diğer yerler mevsimlik sebze, çiçek ekmek için ayrılmıştır (Şekil 5.77).

Şekil 5.77 Avlu içinden avlu giriş kapısı görünüşü (f. Şakir Yelken)

Şekil 5.78 Avludan görünüş (f. Şakir Yelken)

Vacide Er evi pişmiş tuğladan yığma sistemle yapılmıştır. Çatı beşik çatıdır ve kiremitler marsilya kiremitidir. Mutfak eki yapılmadan önce konutun giriş kapısı direk sofaya açılmaktaymış.

Mutfak ekiyle birlikte konut yaklaşık 75 m²'dir. 1950 – 1970 dönemine ait olan konut sofa ve dört odadan oluşmaktadır. 1970 – 2010 döneminde yapılan eklerle konut mekanlarına banyo, tuvalet ve mutfak eklenmiştir. Ek mekanlar sebebiyle sofa, iklimsel işlevlerini yitirmiştir. Ama ailenin toplanma ve birlikte vakit geçirme mekanı olma özelliğini korumaktadır.

Şekil 5.79 Vacide Er Evi sofadan görünüş (f. Şakir Yelken)

Vacide Er Evi'nde ek olarak yapılan mutfağın çatısı teras çatı olarak bırakılmıştır. Ailenin ekonomik durumuna göre teras çatılar ya bir sundurmayla ya da asma sardırılarak kapanır ki yaz sıcağı mekan içine vurmasın. Doğal malzeme kullanılmayan ek yapılarda sıcağı ve yağışa karşı ekstradan önlem alma ihtiyacı doğmaktadır. Bu teraslar kışlık yiyeceklerin kurutulmasında veya dinlendirilmesinde kullanıldığı gibi bazı konutlarda da depo olarak da kullanılmaktadır.

Daha önce incelenen avlulu evlerdeki gibi Vacide Er Evi'nde de ocak bulunmaktadır. Bu konutta farklı olarak ocak damın içinde konumlanarak açık mutfak oluşturulmuştur. Evin içinde yapılmayacak kadar dumanlı yemek hazırlıkları, patlıcan közleme gibi, burada yapılmaktadır (Şekil 5.80).

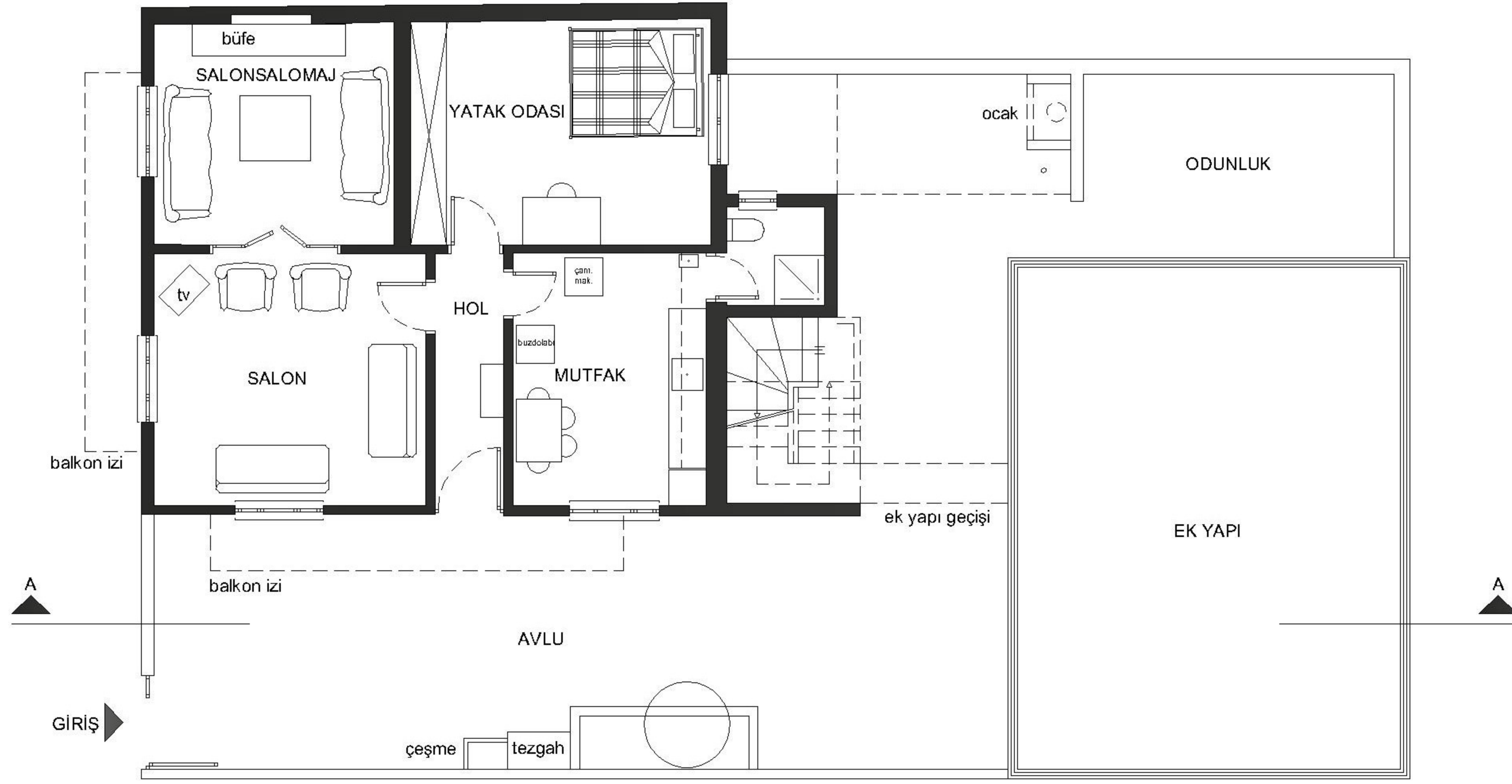

Şekil 5.80 Damın içinde yer alan ocağın görünüşü (f. Şakir Yelken)

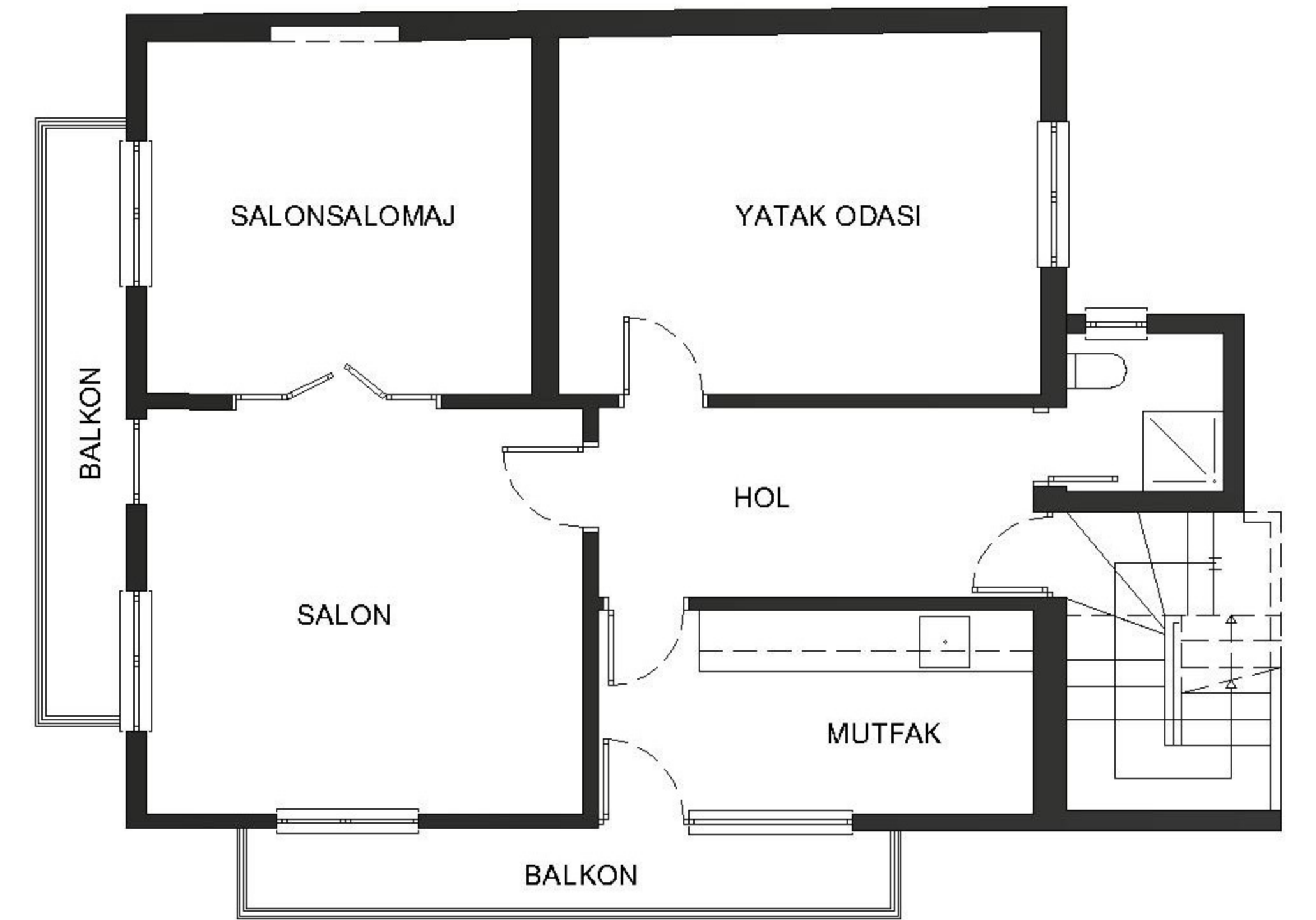
5.9 Mehmet Altay Evi Planları

Şekil 5.81 Mehmet Altay evi vaziyet planı 1/1000

Zemin Kat Planı

1. Kat Planı

Şekil 5.82 Mehmet Altay Evi kat planları 1/100

Şekil 5.83 Mehmet Altay evi A-A kesiti

Şekil 5.84 Mehmet Altay evi dönemsel ek şeması ve akrabalık şeması

5.9.1 Mehmet Altay Evi İncelemesi

Mehmet Altay Evi Yenimahalle diye adlandırılan bölgede Aydın – İzmir Karayolu’na yakın konumdadır.

Şekil 5.85 Mehmet Altay Evi sokaktan görünüşü (f: Şakir Yelken)

Mehmet Altay evi annesi tarafından yaptırılmıştır. 1984 yılında yapımı tamamlanmıştır. Anne beş sene çocuklarıyla oturmuştur. Daha sonra anneye de avlu içinde konut yapılmıştır. Mehmet Altay çocukluğundan beri sanayi de çalışmaktadır. Binanın avlusuna sokaktan ergonomik boyutlardaki demir kapıdan girilmektedir (Şekil 5.85).

Şekil 5.86 Mehmet Altay Evi avlusundan görünüş (f: Şakir Yelken)

Evin hanımı ek olarak mevsime göre sebze ve meyve ayıklamaktadır. Yaz mevsiminde yapılan konserve fabrikaları için bamya ayıklamaktır. Yaz dönemlerinde tarlalara bamya toplamak için çocuklar da dahil olmak üzere tüm aile gider. Tarlada ürün toplanacaksa sıcağın dolayısıyla ürün toplama işi öğleye kadar bitirilir. Ayrıca bamyanın tüyleri kaşıntı yaptığı için vücudun açık yerinin kalmamasına özen gösterilir (Şekil 5.85). Bu sebeple bamya evin içinde değil avluda ayıklanır. Sonbahar ve kış ise köydeki kuruyemiş fabrikası için ceviz, incir ve kabak çekirdeği işlenir.

Şekil 5.87 Altay Ailesi bamya toplarken (f. Şakir Yelken)

Mehmet Altay ek gelir olması için Hayriye Can'ın şu anda oturmadığı evin ahırında büyükbaş hayvan besliyordu. 2009 yılında dünyaya gelen yavru yaşamadığı için hayvanı ellerinden çıkartmaya karar verdiler. Yavrunun hayatta kalamama sebebi ekonomik durumdan dolayı yavrunun yeterince iyi bir uzmana gösterilememesidir. Yavru hayatta kalmadığı için ve tek bir hayvana bakımın kendi masraflarını çıkartmaması sebebiyle aile hayvancılıkla uğraşmayı bırakmıştır. Aile, hayvana başka bir alanda baktığı için avluda hayvancılığa yönelik herhangi bir düzenlemeye gidilmemiştir.

Tarım ürünlerin işlenmesi için avluda yayınılır ve imece usulü ürün ayıklanır. Bunun yanında avlu, konutun akşam toplanma, sosyalleşme ve misafir ağırlama alanıdır (Şekil 5.88).

Şekil 5.88 Mehmet Altay Evi avlusunda ürün ayıklanırken (f: Şakir Yelken)

Köydeki diğer avlulu evlerdeki gibi Mehmet Altay Evi'nin avlusunda da ocak vardır (Şekil 5.89). Avluda bunun yanında günlük işlerde kullanılan çeşme ve tezgahta bulunmaktadır. Mehmet Altay Evi'nde avlu açık bir mutfak gibi işlev görmektedir.

Şekil 5.89 Mehmet Altay Evi avludaki ocak (f: Şakir Yelken)

Mehmet Altay Evi iki katlıdır. Yapı betonarme karkas sistemle yapılmıştır. Zemin kat (avlu katı) yaklaşık 73 m²'dir. 1. katın avlu katından alan ve mekan çeşitliliği olarak farkı balkonlardır.

Aydın Yöresi'nin ikliminden dolayı balkonun önemi yaşayanlar için büyüktür. Avluyla bağlantısı olmayan konutlarda, yaz mevsiminde şehirde apartmanlarda, hayat balkonda geçer. Kahvaltı edilir, kahve içilir, komşuyla balkondan balkona sohbet edilir, el işi yapılır hatta sıcak gecelerde balkonda yatılır. balkonlu konutlarda balkon sosyal iletişimi sağlar.

Zemin katına girdiğimizde bizi hemen evin koridoruna sokar. Koridordan oturma odasına, yatak odasına ve mutfaka bağlanılır. Banyoya geçiş mutfaktan sağlanır. Oturma odasından da halk arasında "salonsalomaj" adı verilen misafir odası olarak kullanılan mekana geçilir (Şekil 5.90). Konuta girerken aynı zamanda denetimsiz bir şekilde ailenin mahremine de girilmiş olur.

Şekil 5.90 Oturma odasından salonsalomajın görünüşü (f: Şakir Yelken)

1.katta yaşayan aile içinde aynı yaşam şartları geçerlidir. Mekan organizasyonu olarak 1.katın avlu katından farkı; holden banyoya bağlanması ve mutfakla salonun balkonlarının olmasıdır.

Konutta dairelerin girişleri aynı sirkülasyon çekirdeğinden sağlanmıyor. Zemin kata avluya girdikten sonra soldaki kapıdan girilmektedir. 1. kata ise avlunun arka tarafında

bulunan terasa kadar çıkan merdivenden ulaşılmaktadır. Ayrıca bu merdivenin arası sahanlığından ek yapıya da köprüyle ulaşım sağlanmaktadır (Şekil 5.91).

Şekil 5.91 Mehmet Altay Evi'nde ek yapıya ulaşımı sağlayan merdiven
(f. Şakir Yelken)

Mehmet Altay Evi'nde 4. kuşak aynı avlu etrafında yaşamaktadır. Evin ilk yapıldığı yıllarda çocuklarıyla birlikte yaşayan anne daha sonra yapılan ek konutta yaşamaya başlamıştır. Hayriye Can ise tek başına yaşamakta zorlanmaya başlayınca o da ek yapıda yaşamaya başlamıştır.

Ayıklanması ve hazırlığı avlu da yapılan sebze v.b yiyecekler kurutulmak veya dinlendirilmek için teras katına çıkarılır. Burada yolun tozundan, kedi ve köpekten korunduğu gibi kurutma, dinlendirme işleri için güneşten daha çok yararlanılabilir.

Şekil 5.92 Mehmet Altay Evi terasının görünüşü (f: Şakir Yelken)

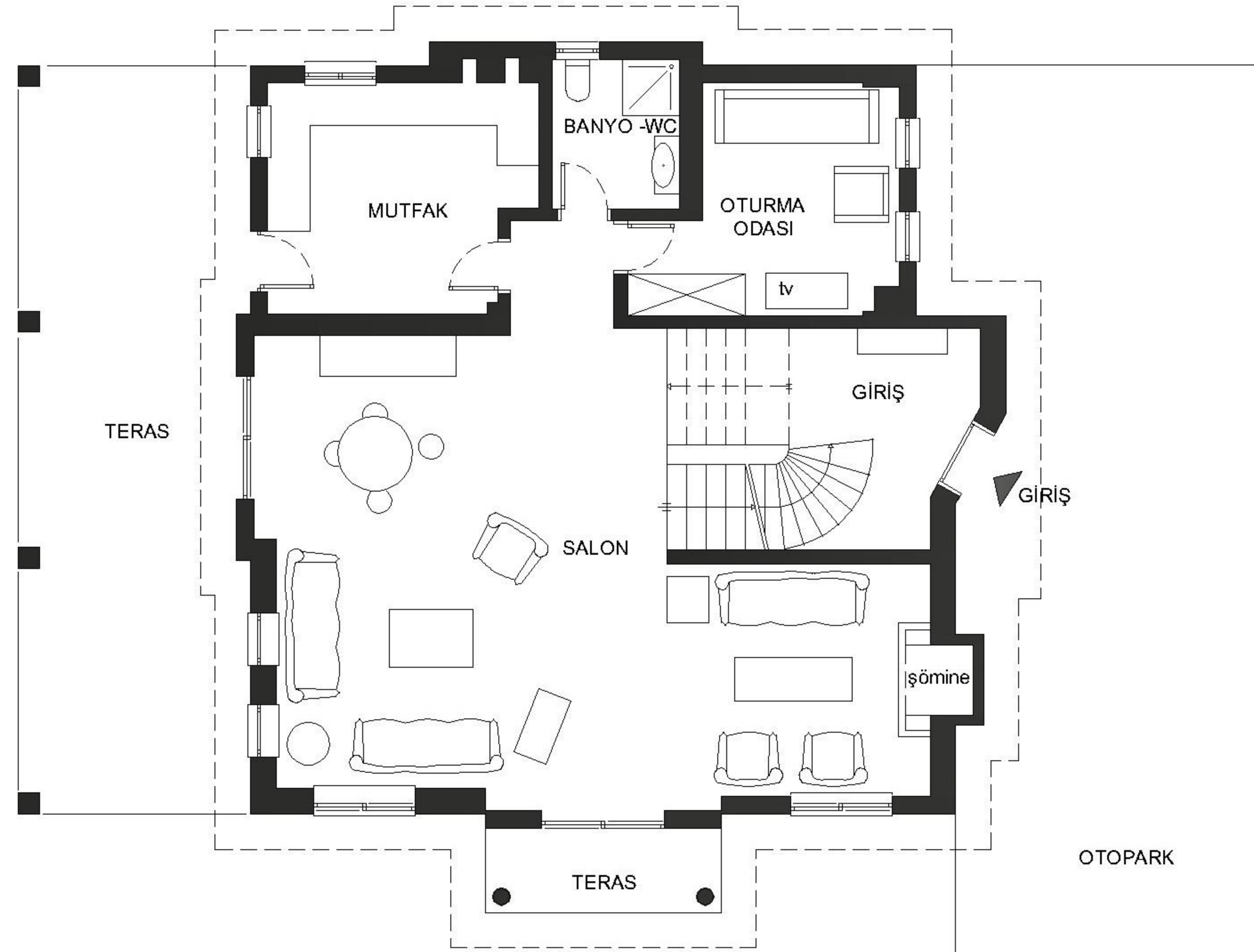
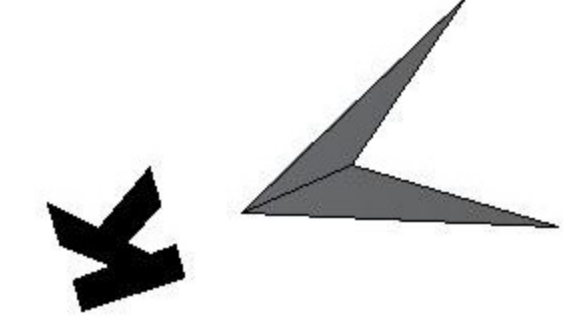
Teras çatılarda ekonomik nedenlerden dolayı yalıtım detayları uygulanmadığı için teraslı evlerde teras ya eternit sundurmayla ya da asmanın sardırıldığı çardakla sıcaktan korunur. teras yaz aylarında akşam yatılan bir yer olarak da sıkça kullanılır.

5.10 Selda-Fatih Şahin Villası Planları

Şekil 5.93 Selda-Fatih Şahin villası vaziyet planı 1/1000

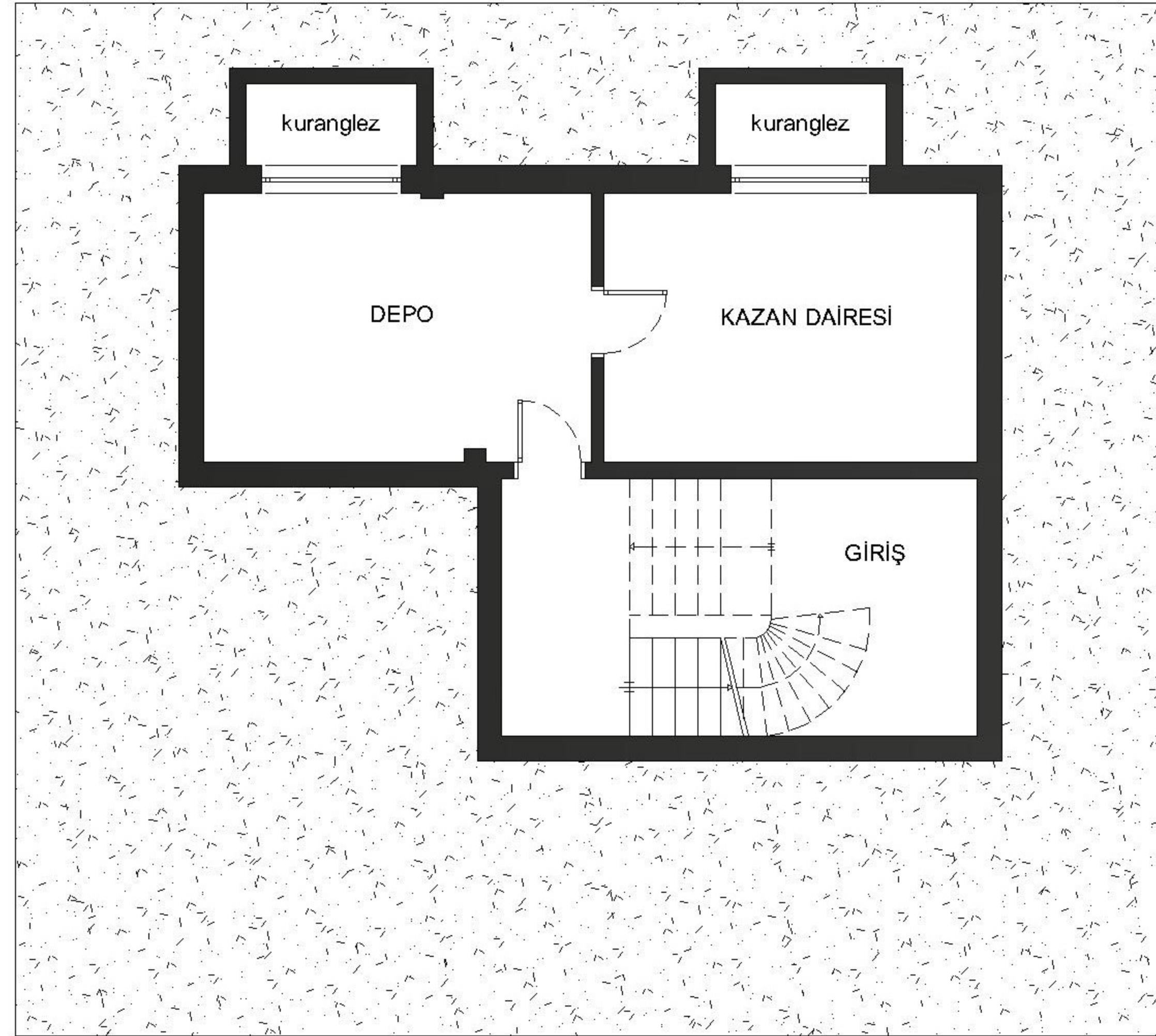

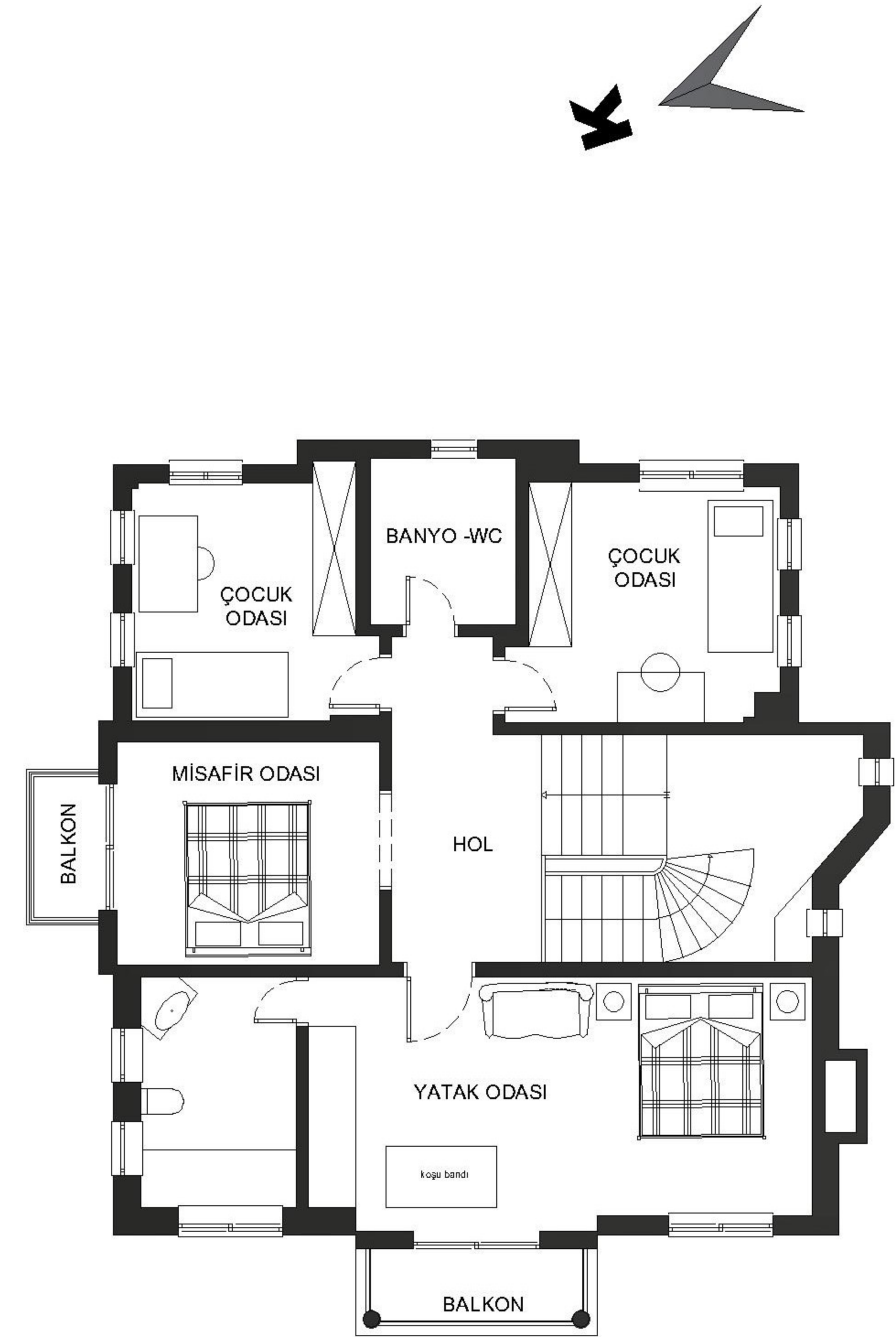
SITE YOLU

Zemin Kat Planı

Şekil 5.94 Selda-Fatih Şahin Villası kat planları 1/100

Bodrum Planı

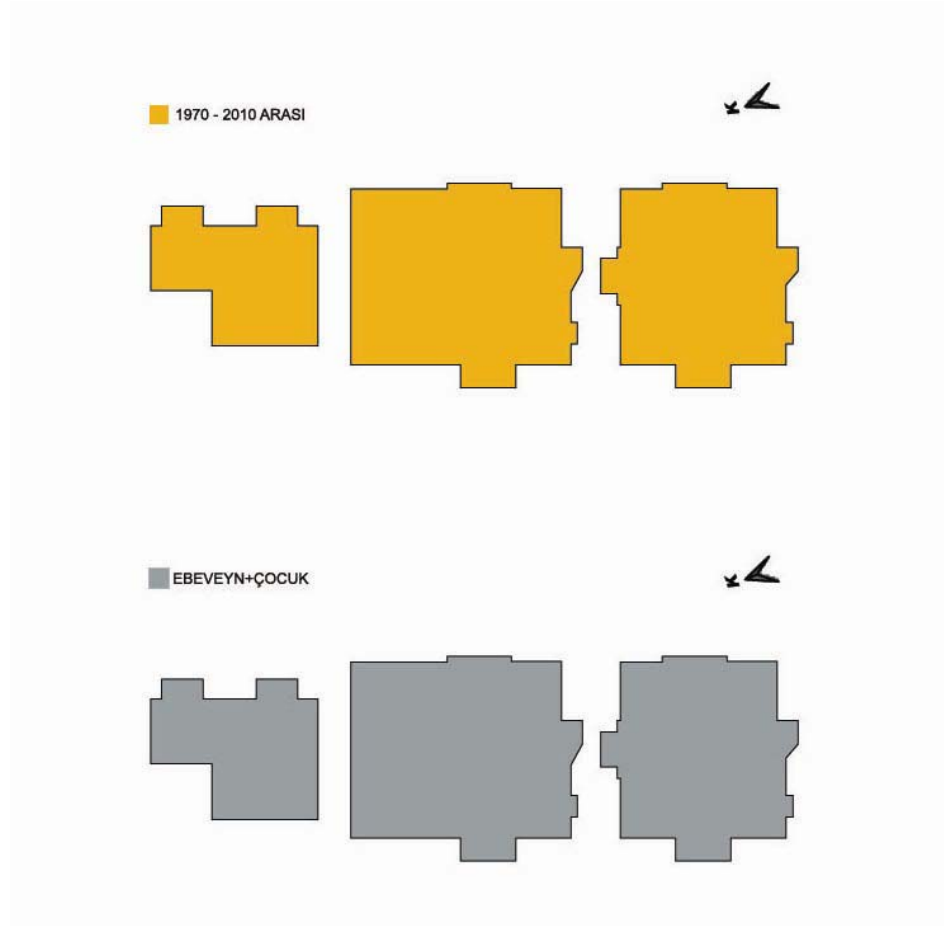

1. Kat Planı

Şekil 5.95 Selda-Fatih Şahin Villası kat planları 1/100

Şekil 5.96 Selda-Fatih Şahin villası site sokağında görünüş

Şekil 5.97 Selda-Fatih Şahin villası dönemsel ek şeması ve akrabalık şeması

7.10.1 Selda – Fatih Şahin Villası İncelemesi

Selda – Fatih Şahin Villası köyün yoğun yerleşim alanının dışında kuzeybatı bölgesinde Aydın – İzmir Karayolu'nun hemen kenarındadır. Villa tip projeden oluşan bir sitenin içinde yer almaktadır (Şekil 5.98).

Şekil 5.98 Şahin Villaları'ndan Görüntü

Sitenin kurulduğu arsanın mal sahibi Aydın'ın varlıklı kişilerinden Şahin Ailesi'ne aittir. Arsa villa karşılığı müteahhite verilmiştir. Villaların projelerini İstanbul'dan bir mimar çizmiştir. Hatta mal sahiplerinden edindiğim bilgiye göre bu sitenin benzeri İstanbul'da da bulunmaktadır. Planlama ve mekan organizasyonu yöreye özel bir kaygı taşımamaktadır.

Siteye Aydın – İzmir Karayolu'ndan yan yol aracılığıyla girilmektedir. Sitenin bekçisi bulunmaktadır ve giriş çıkışlar gece – gündüz kontrollüdür. Site, çevreye karşı yalıtılmıştır. Fakat site içindeki konutlara baktığımızda birbirleri arasında herhangi bir mahremiyet sınırının olmadığı gözlemlenir.

Site toplam 16 villadan oluşmaktadır. Villaların yapım sistemi betonarme karkastır. Çatılar topuz çatıdır ve alaturka kiremit kullanılmıştır.

Sitenin özel havuzu bulunmaktadır. Bahçelerin ve bitkilerin bakımı bahçıvan tarafından yapılmaktadır. Ayrıca bahçelerde yetiştirilecek bitkiler site yönetimince belirlenmekte; her kullanıcı bahçesini istediği gibi düzenleyememektedir.

Selda – Fatih Şahin Villası'nda anne, baba ve iki çocuk olmak üzere dört kişi yaşamaktadır.

Baba ticaretle uğraşmaktadır. Anne, ev hanımıdır. Çocuklar lisede okumaktadır.

Villaya giriş otopark tarafındaki ana kapıdan yapılmaktadır. Villa; bodrum kat, zemin kat ve 1. kat olmak üzere üç katlıdır (Şekil 5.99).

Şekil 5.99 Selda – Fatih Şahin Villası site yolundan görünüş (f: Şakir Yelken)

Zemin kat; giriş holü, salon, oturma odası, mutfak, banyo ve teraslardan oluşmakta kapalı alan yaklaşık 90 m²'dir. Sadece salon 50 m²'dir. Salonda şömine bulunmaktadır. Evin ısıtması kat kaloriferiyle yapılmaktadır. Şömine, çalışmaktadır fakat bir donatı olarak kullanılmıştır (Şekil 5.100). Mekanlar incelendiğinde ihtiyacın üzerinde bir alana sahip oldukları görülür. Bu tip konutlarda işlevsellik değil ailenin etrafa ne kadar güçlü olduğunu göstermesi önemlidir. Konuttaki kaygı “başını sokacak bir dam” değildir. Ailenin, gücünü etrafa göstermesidir.

Şekil 5.100 Salonda bulunan şöminenin görünüşü (f: Şakir Yelken)

Şekil 5.101 Selda – Fatih Şahin Villası salonundan görünüş (f: Şakir Yelken)

Salon günlük oturma için çok sık kullanılmamaktadır. Kışın salonda genellikle misafirler ağırlanmaktadır. Yazın misafirler teraslarda ağırlanmaktadır. Günlük oturma için televizyonun da olduğu oturma odası kullanılmaktadır.

Mutfakta orijinal planda görülmeyen mutfak nişleri evin hanımı tarafından yaptırılmıştır (Şekil 5.102). Nişler, eski dönem konutlarındaki kullanım alışkanlıklarının günümüze yansımalarıdır.

Şekil 5.102 Mutfak nişleri (f: Şakir Yelken)

Ailenin gün içindeki büyük bir zamanı zemin katta geçmektedir. Özellikle yazın zemin katın kullanım alanı teraslarla birlikte düşünülünce akşam yatma vaktine kadar gün içinde güneşin geliş yönüne ve hava sıcaklığına göre zemin katın her yeri

kullanılmaktadır. Sabah vakti ön teras; öğle vakti salon; akşamüstü ise mutfak tarafında bulunan teras kullanılmaktadır (Şekil 5.103). Güneş ışınlarına karşı mekansal bir organizasyona gidilmemiştir. Yapı güneş ışınlarına direk maruz kalmaktadır.

Şekil 5.103 Yan teras (f. Şakir Yelken)

1.katın kapalı mekan alanı olarak zemin kattan farkı yoktur. 1. katta farklı olan misafir yatak odasının ve ebeveyn yatak odasının sahip olduğu balkonlardır. 1. kat; hol, ebeveyn yatak odası, ebeveyn banyo, misafir yatak odası, ortak banyo ve 2 adet çocuk odasından oluşmaktadır. Konutta misafir yatak odası gibi kullanım fazlası mekanlar mevcuttur.

1.kat gün içinde daha çok evin çocukları tarafından ders çalışma, bilgisayar kullanma gibi faaliyetler için kullanılmaktadır. Ebeveynler ise bu katı çoğunlukla geceleyin yatma vakitlerinde kullanmaktadırlar.

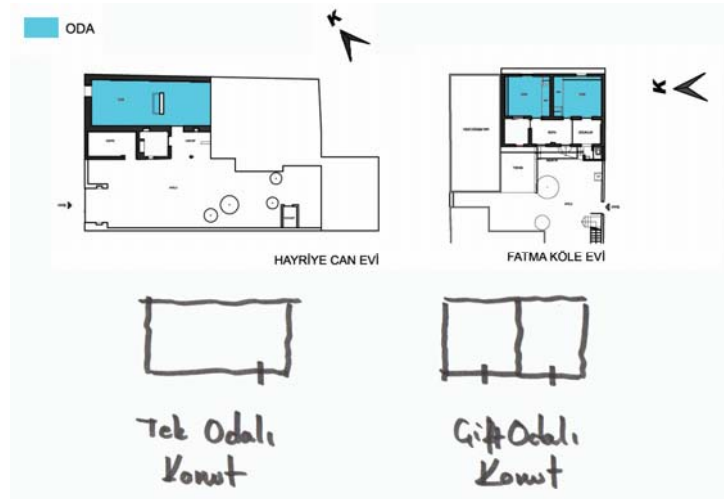
Ayrıca villanın merdiven altı dahil olmak üzere 40 m²'lik bir bodrum katı vardır. Bodrum katın bir odası kazan dairesi olarak kullanılmaktadır. Diğer oda ise ilk zamanlar hobi odası olarak kullanılmış daha sonra da ardiye olarak kullanılmaya başlanmıştır. Merdiven boşluğu ise çamaşır kurutmak için kullanılmaktadır. Mekan sayısının ve alanlarının kullanım fazlası olduğu gözlemlenmektedir.

KARDEŞKÖY KONUTLARINDA MEKANSAL ORGANİZASYON

Kardeşköy konutlarının mekansal organizasyonu ve mimarilerinin zaman içindeki değişimi sosyal yapı, iklim, mahremiyet, üretim biçimi açısından değerlendirilmiştir.

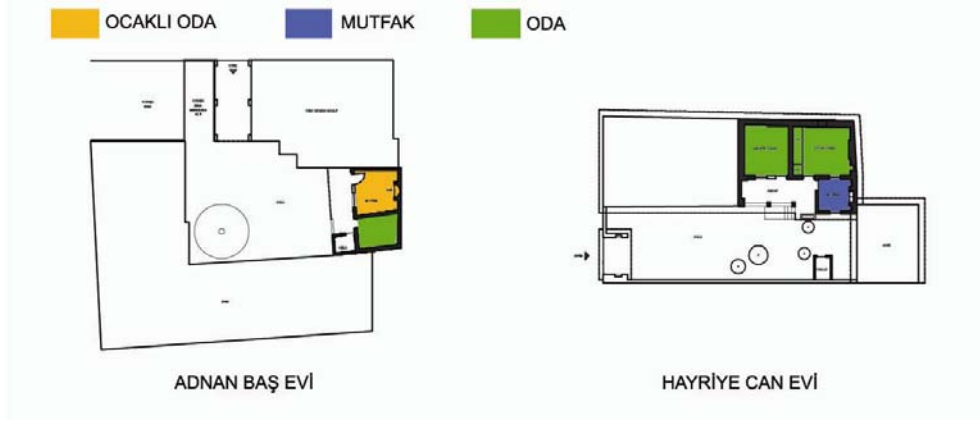
6.1 Aile, Sosyal Yapının Değişimi ve Mekansal Organizasyon

Kardeşköy'de 1940 yılı öncesi konutlar en fazla iki mekandan oluşurdu. Bu mekanlardan biri ocağın bulunduğu günlük ev işlerinin yapıldığı mekan diğeryse daha çok geceleri kullanılan yaşam odasıydı. Anne ve baba, çocuklarla aynı odada uyurlardı. Aile yaşantısında ataerkil yapı daha çok hissedilirdi. Aile, günlük aktivitelerin çoğunu (yeme, içme, eğlenme) birlikte yaptığı için konuta ortak yaşanan mekanlar hakimdir.

Şekil 6.1 Odaların artma şeması

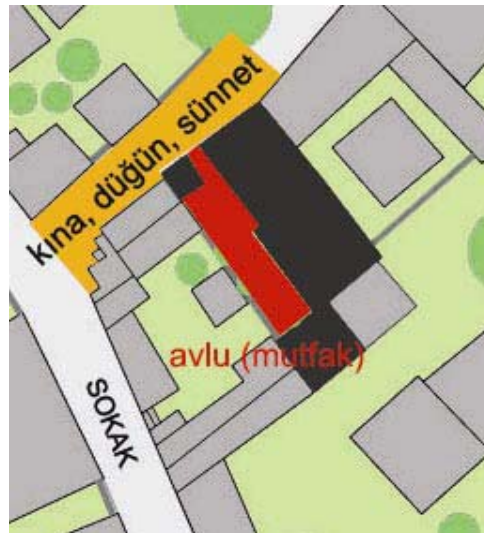

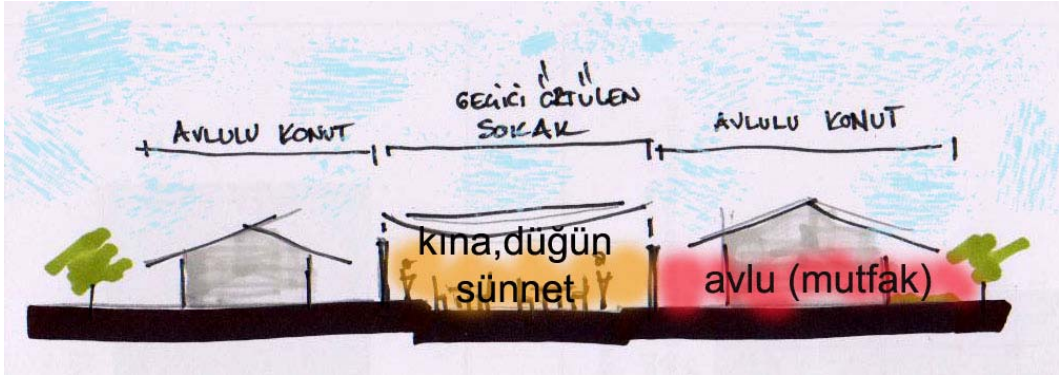
Şekil 6.2 Adnan Baş Evi ve Hayriye Can Evi yaşam odası-ocak odası karşılaştırılması

1960 sonrası yapılarda ise ebeveyn için ayrı bir oda, çocukların her biri için ayrı odalar gözlemlenir. 1960 yılı öncesi konutlarda evlenen erkek çocuk genelde yine avlu içinde yapılan konutta yaşamın devam ederdi. Toplumsal yapıda büyük aile geleneğinden çekirdek aile şeklindeki yaşama geçiş sonucu olarak 1960 yılı sonrası konutlarda evlenen çocuklara müstakil ev yapılmaya başlanmıştır.

1990 yılına kadar kına, nişan, düğün gibi etkinliklerde avlu, mutfak işlevi görürdü. Düğün evinin önündeki sokak, misafirlerin ağırlandıkları yer olarak kullanılırdı. Düğünlerde geleneksel olarak keşkeş, yuvarlama, kızartma gibi yemekler kazanlarla yapılırdı. Geleneksel yemekler, kokulu olduğu ve yüksek ateşte pişmesi gerektiği için konutun içinden çok avlularda pişirilirdi.

Şekil 6.3 Kına, düğün, sünnet gibi etkinliklerde mekan kullanım planı

Şekil 6.4 Kına, düğün, sünnet gibi etkinliklerde mekan kullanım kesiti

Şekil 6.5 Kına, düğün, sünnet gibi etkinliklerin günümüzdeki mekanı

Kardeşköy’de sünnet düğünleri için avlu ve sokağın kullanıldığı gözlenmektedir.1990 yılından sonra kına ve düğünler köyün düğün salonunda yapılmaya başlanmıştır. Günümüzde avlu kına, düğün, sünnet gibi etkinlikler açısından işlevini yitirmiştir.

Kardeşköy’de cuma gezmeleri, misafir ağırlama, taziye, geçmiş olsun ziyaretleri sosyal yapıdaki etkinliğini korumaktadır.

Eski dönem konutlarda misafir, yazları avluda çardak altında ağırlanırdı. Kardeşköy’de gözlemlenen villa tipi konutlarda yazları misafir ağırlama terasta olurken, apartman tipi konutlarda balkonlarda olmaktadır. Kış aylarında misafir ağırlama evin büyük odasında yapılır.

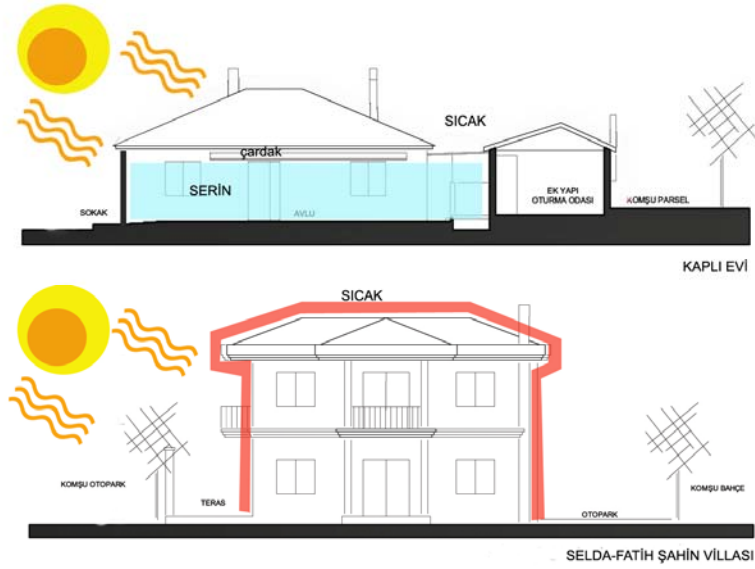

Şekil 6.6 Kardeşköy konutları dönemsel sıralama

6.2 İklim ve Mekansal Organizasyon

1960 yılı öncesi konutların büyük çoğunluğunda çatıda kargı, duvarlarda samanla karışık çamurdan elde edilen kerpiç tuğlanın kullanıldığı gözlemlenmektedir. Malzemeler konutta hava sirkülasyonunu sağlayarak konutun kendi mikroklimasını sağlamaktadır.

1960 yılı sonrası Kardeşköy'deki konutlarda yığma tuğla kullanılmıştır. Bu sebeple konut yazın güneş ışığına direk maruz kalıp geceleri konut içerisinde bunaltıcı bir havaya neden olmaktadır.

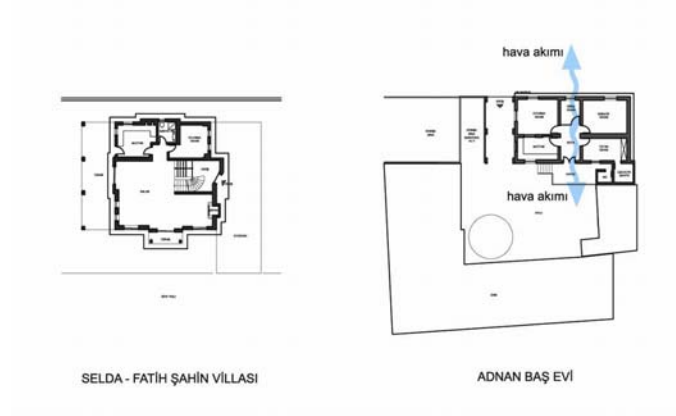

Şekil 6.7 Avlu ve güneş ilişkisi

1960 yılı öncesi gözlemlenen çoğu konut, bir avlu içinde konumlanmasıyla ve avluda oluşturulan çardaklarla yazın güneş ışınlarından en az şekilde etkilenmektedir. Avlu konutla dış ortam arasında bir izolatör olarak çalışır. 1960 yılından sonra yapılan yapılarda üretim ve yaşam biçiminin de etkisiyle avlulu yapı sayısında azalma gözlemlenir.

Kardeşköy'de eski dönem evlerinde iç sofalar gözlenmektedir. İç sofa, yazın konutun içinde hava sirkülasyonunu sağlar. Konutun tam ortasında yer almasından dolayı evin serin odasını oluşturur. Kış mevsiminde iç sofa yine en yalıtılmış mekan olarak evin en çabuk ısıtılabilen mekanıdır. Yeni dönem konutlarında mekan organizasyonu bu yönde yapılmamıştır.

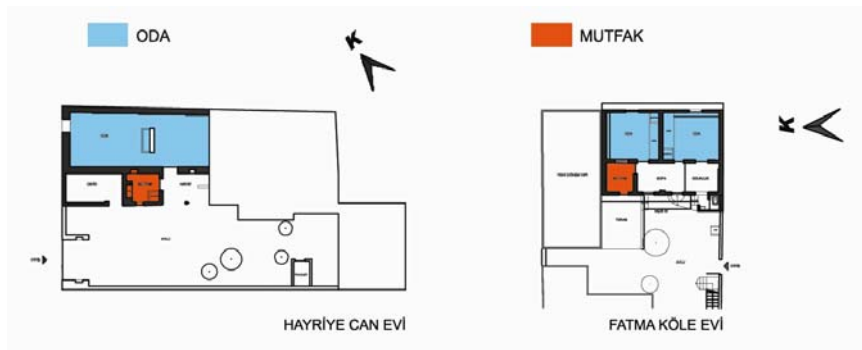
Şekil 6.8 Eski dönem sofalı konut ve yeni dönem konut

6.3 Mahremiyet ve Mekansal Organizasyon

1960 yılı öncesi konutlarda gözlemlenen avlu, iklim ve doğal etkenlere karşı bir izolatör olarak davranmasının yanında konutla sokağın sosyal ortamı arasında bir perde gibidir. Avlu duvarı konut alanının, sokağa karşı mahremiyetini sağlar.

Kardeşköy'de avlulu konutlarda avlu içinde yer alan hela, çeşme gibi elemanlar konutun misafire karşı mahremiyetinde önemli rol oynamaktadır.

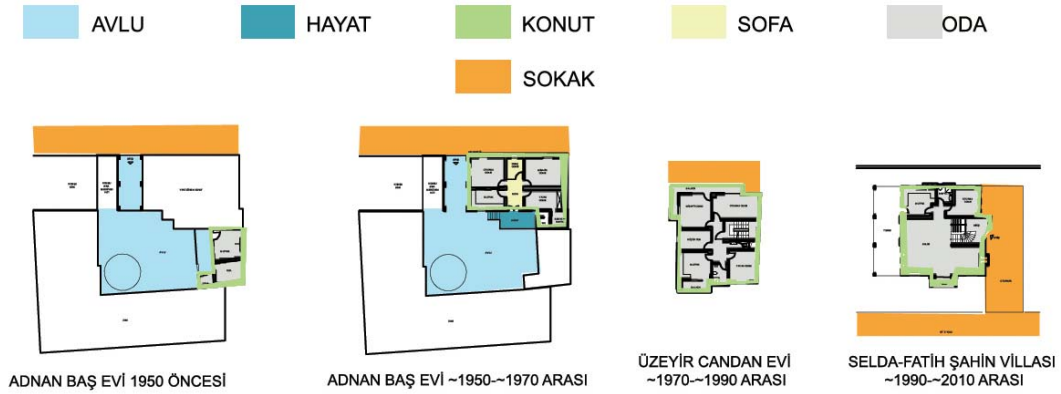
Aile içindeki mahremiyetse mekanların ayrışmasıyla sağlanmaktadır. 1950 öncesi konutlarda mekan ayrımı ocak odası ve yaşam odası olarak iki mekandır. 1950 sonrası konutlarda ocak odasının yanında iki adet yaşam odası gelişmeye başlamıştır (Şekil 6.9).

Şekil 6.9 Konut içinde mekanların ayrışması

Kardeşköy konutlarının mekansal organizasyonları dönemsel olarak incelendiğinde konutların mahremiyeti içten dışa doğru kontrollü bir şekilde azaldığı gözlemlenir. Günümüze yaklaştıkça konutlarda mahremiyeti sağlayan elemanlar ve mekanlar ya yok

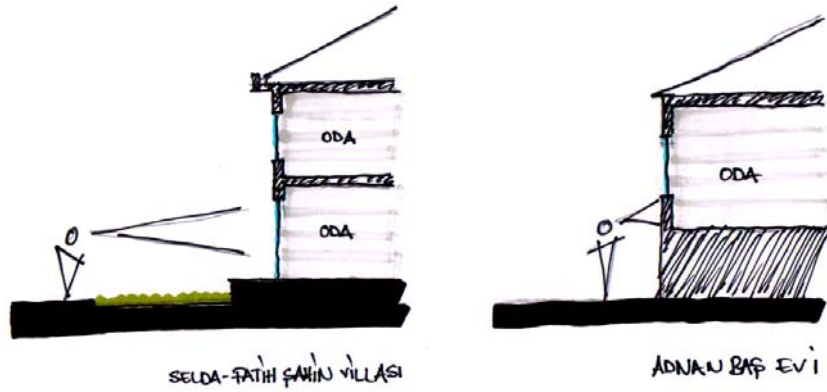
olmaktadır ya da yaşam biçimine göre biçim ve konut içinde konum değiştirmektedir (Şekil 6.10).

Şekil 6.10 Mahremiyet-mekan diyagramını karşılayan Kardeşköy konutları

Örneğin avlulu konutlarda avluda yer alan hela, Selda-Fatih Şahin Villası'nda misafir tuvaleti olarak zemin katta konumlanmıştır. Misafirin hem diğer katlara çıkması önlenmiş hem de aile hijyeni korunmuştur.

Kardeşköy eski dönem bazı evlerde mahremiyet konut pencerelerinin sokaktan yüksek kotta konumlanmasıyla sağlanırdı. Yeni dönem konutlarda mahremiyeti bu yönde sağlama kaygısı yoktur.

Şekil 6.11 Konutlarda pencerenin sokaktan yüksekliği

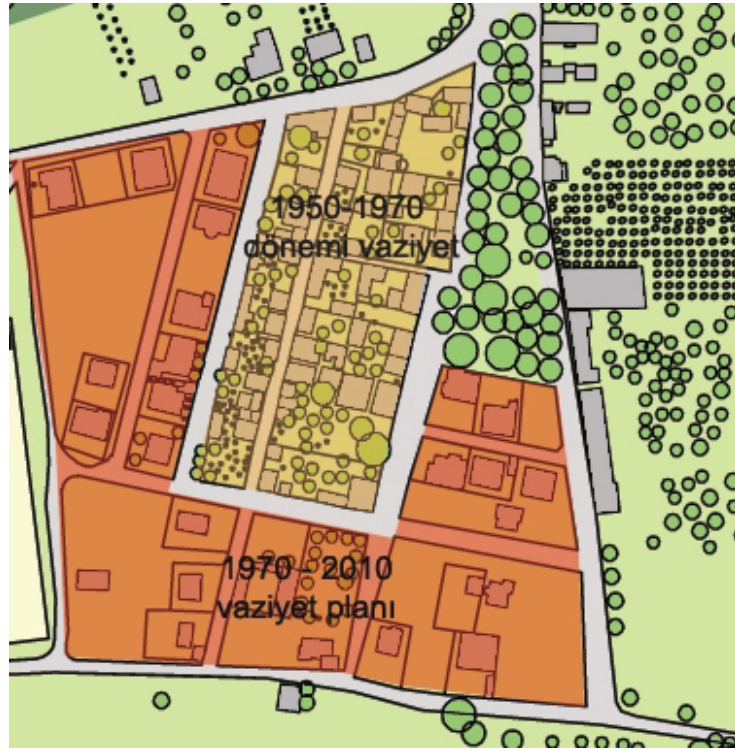
1950-1970 yılları arasındaki konutlarda yaşam odalarında yer alan gusülhane yeni dönem konutlarında ebeveyn banyoya dönüşmüştür. 1950-1970 dönemi arasındaki

konutlarda da rastlanabilen ebeveyn banyo yeni dönem konutlarından etkilenerek tadilatla konuta eklenmiştir (Şekil 6.12).

Şekil 6.12 Adnan Baş Evi ve Selda-Fatih Şahin Villası ebeveyn banyoları

1950 – 1970 yılları arasında konutlarda büyük aile yaşam biçiminin hakim olmasından dolayı; konutun büyümesi, üretim biçimi sebebiyle; ahır, kümes gibi yapıların olması konutların avlulu sistemde büyümesinde etkili olmuştur. Vaziyet planında bu tür konutların kendi içlerinde boşluklar oluşturduğu gözlemlenir. Yeni dönem konutlarda ise müstakil bir yapılanma olmuştur; mahremiyet kaygısı azalmış, büyük aile yapısından çekirdek aile yapısına geçilmiştir.

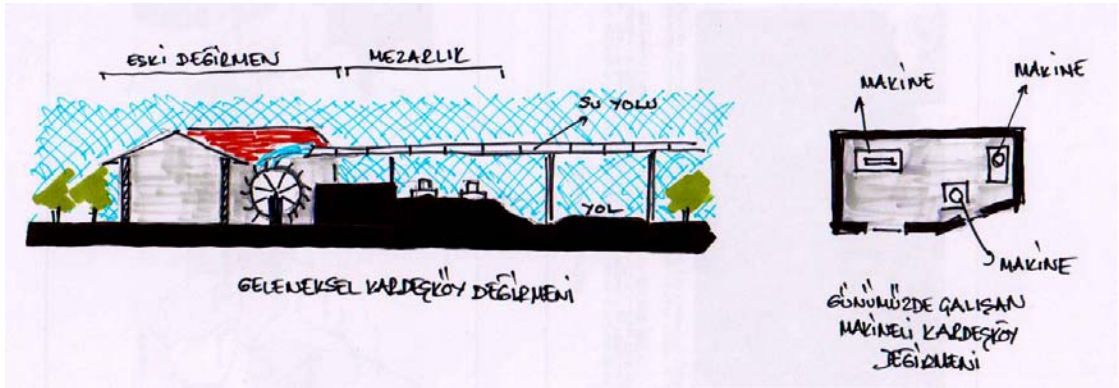
Şekil 6.13 Kardeşköy kısmi vaziyet planı

6.4 Üretim Biçimi ve Mekansal Organizasyon

Kardeşköy’de halkın ürettiği tahıllı öğütüp un yapması için yapılmış olan değirmen vardır. Değirmen Köyün bu bölgede kurulmasında da etkisi olan İkizdere’den arıklarla getirilen suyla çalışmıştır. 1957 yılına kadar geleneksel yöntemle çalışan değirmenin yerini öğütücü makineler almıştır (Şekil 6.15).

Şekil 6.14 Geleneksel yöntemle çalışan eski değirmen (f: Şakir Yelken)

Şekil 6.15 Kardeşköy eski değirmeni ve makineli yeni değirmen

1950 yılına kadar yapılan tarım ve hayvancılık halkın kendini besinlerini sağlamasına yöneliktir. Bu sebeple birçok evin kendisine ait ahır bulunmaktadır. 1960 yıllardan sonra yapılan konutlarda ahıra rastlanmamaktadır.

Şekil 6.16 Ahırın günümüzde mekan organizasyonuna dahil edilmemesi

1950’li yıllardan sonra tarım sanayi hammaddesi sağlamak için yapılmaya başlanmıştır. Sanayiye yönelik hammadde üretimi profesyonel tarımı zorunlu kılmıştır.

Özellikle 1980 yılından itibaren Aydın İli’ndeki sanayi imalathaneleri ucuz işçi sağlamak amacıyla Aydın İli sınırları dışına taşınmıştır. Kardeşköy, belediye mücavir alanı dışında yer aldığı için inşaat yapmak muhtarın iznine bağlıdır.

Kardeşköy’de halkın ciddi oranda istihdam ettiği iki işletme vardır. Bunlardan biri makine imalatı yapan Fen-İş diğeriye Tuğba Kuruyemiş’tir. Fen-iş’te çalışan on kişinin beşi Kardeşköy yerlisidir. Tuğba Kuruyemiş ise Kardeşköylüleri hem fabrikada sabit işçi olarak kullanmakta hem de evlere ham ürün dağıtıp Kardeşköylü kadınlara bunları (cevizli sucuk için ipe ceviz dizdirmek, kabak çekirdeği seçmek, ceviz kırmak) hazırlatmaktadır.

Şekil 6.17 Fen-iş’ten görünüş

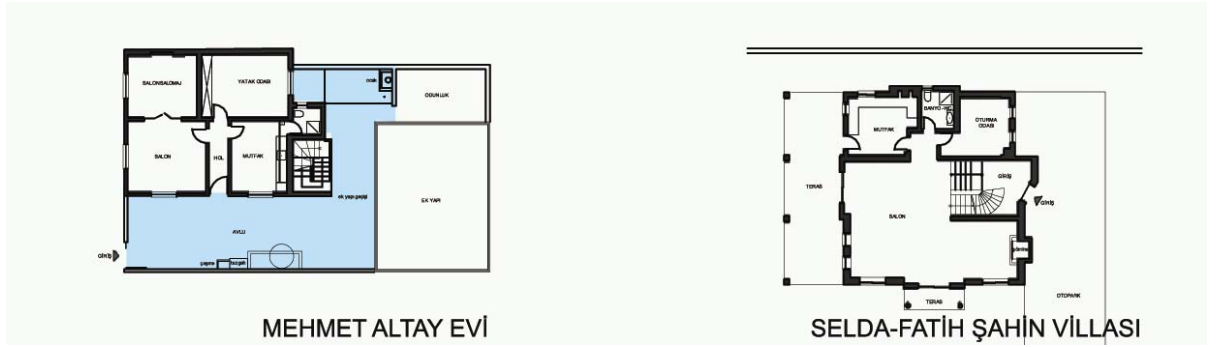
Şekil 6.18 Tuğba kuruyemişten görünüş

Yukarıda anlatılan işletmelerin yanısıra Kardeşköy’de bazı konserve fabrikaları yaz mevsiminde Kardeşköylülerin “mağaza” adı verdikleri ürün teslim ofisleri açmaktadırlar. Kardeşköylüler bu mağazalara, ayıkladıkları bamyaları ve taze fasulyeleri ücret karşılığında teslim etmektedirler.

Mücvir alan dışında kalan Kardeşköy, Aydın İli’nde ikamet edenler için ikinci ve üçüncü konut alanına dönüşmüştür. 1990 yılından sonra inşa edilen konutlarda avlu, çeşme ve konut dışındaki helaya kesinlikle rastlanmamaktadır.

Aydın İli’nden Kardeşköy’e göç edenlerin Aydın’da kendilerine ait işleri vardır, emeklidir veya memurdur. Kardeşköy halkının da büyük çoğunluğu üretici değildir.

1960 yılı sonrası bazı konutlarda görülen avlu, evin işletmelere ürün hazırlaması gibi işlevler için kullanılmaya başlanmıştır. 1970 yılından sonra inşa edilen konutlarda avluya sık rastlanmamaktadır. Kardeşköylü, üretici sınıftan işçi sınıfına dönüşmüştür.

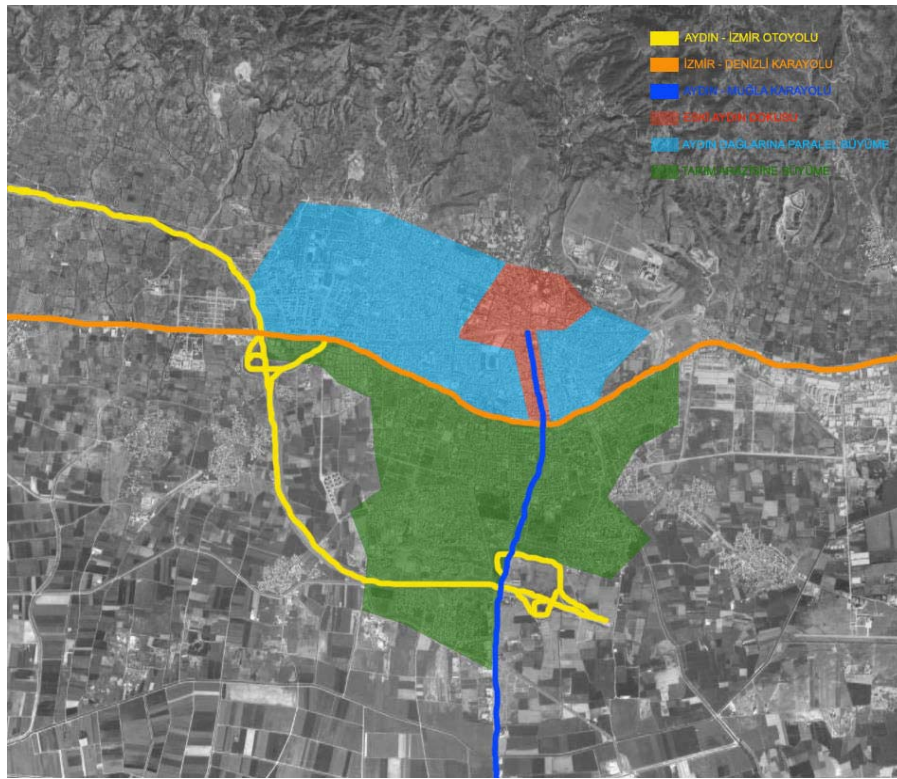

Şekil 6.19 Avlunun yeni dönem konutlarda mekan organizasyonunda yer almaması

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan alan ve konut incelemeleri sonunda çıkan sonuçlar aşağıda sıralanmıştır:

Aydın İl Merkezi'nde özellikle seçim zamanlarında verilen imtiyazlar dolayısıyla tarım arazileri imara açılmıştır. Bunun sonucunda Aydın İli Aydın Dağları'na paralel olarak zeytinlik alanlara; güneye doğru da tarım arazilerine doğru genişlemiştir (Şekil 7.1). Bu sebeple Kardeşköy Aydın İli'yle sosyal yaşam ve üretim biçimi açısından daha kuvvetli bir etkileşim içine girmiştir.

Şekil 7.1 Aydın İli'nin tarım alanına ve zeytinliklere doğru genişlemesi

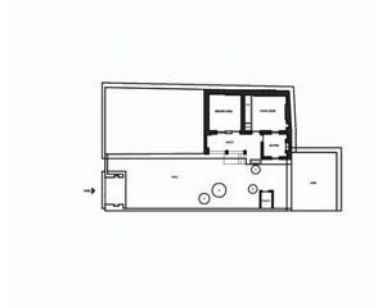
1950 yılından sonra uygulanmaya devam eden tarım politikaları sebebiyle Kardeşköy'ün genç insanı tarım ve hayvancılıkla geçinmeyi bırakmıştır. Tarım arazisini satıp bir süre parasıyla geçinmek daha cazip hale gelmiştir. Şehir insanı için Kardeşköy'de arazi edinmek bir fırsat haline dönüşmüştür.

Köydeki planlama ve inşaat işlerinin köy muhtarlığı dışında herhangi bir resmi kurum tarafından denetlenmemesi sebebiyle parselasyonda ve konut planlamasında geleceğe yönelik profesyonel ve bilimsel tespitler yapılamamaktadır. Gelecekte Kardeşköy'ün şehirle birleşmesi kaçınılmazdır. Bu durumda alan şehrin çarpık bölgesi olacaktır.

Eski dönem Kardeşköy konutlarında mekan organizasyonunda ihtiyaç kadar mekan sayısı ve bu ihtiyacı karşılayacak alanlar gözlenirken yeni dönem Kardeşköy yapılarında neredeyse hiç kullanılmayan mekanlar bulunmaktadır. Bulunan mekanlardan bazıları da alanın büyüklüğü sebebiyle verimli şekilde kullanılamamaktadır (Şekil 7.4) (Şekil 7.5). Eski dönem yapıları mekan ihtiyacı doğduğunda mekan eklenmesiyle büyümüştür. Yeni dönem mimari anlayışı buna izin verecek yapı da değildir.

Şekil 7.4 Selda-Fatih Şahin Villası mekan kullanımları

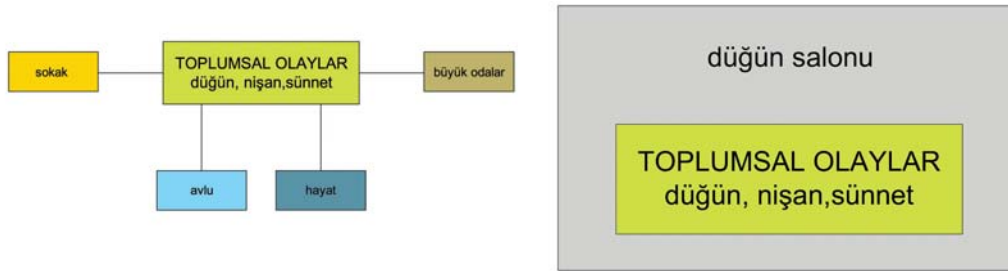

Şekil 7.5 Hayriye Can Evi

Kardeşköy eski dönem yapılarında; pencere boşluklarının küçük tutulması, yalıtım ve yapı malzemesi olarak saman ve balçık karışımı kerpiç kullanılması, çatıda kiremit altında hava alan bir malzeme olarak kargının kullanılması gibi doğaya karşı alınan önlemler yöresel malzemelerle sağlanmış ve bunların elverdiği teknik ölçüde mekan organizasyonuna gidilmiştir. Eski dönem yapıları doğayla uyumludur. Yeni dönem Kardeşköy konutlarında teknik olarak rahatça ulaşılabilen yeni malzeme kullanılmıştır. Yeni malzemenin elverdiği teknik özelliklere göre mekan organizasyonu yapılmıştır. Yeni dönem Kardeşköy yapılarında doğaya karşı duyarlılık gözlenemez.

Köyün eski dönem yapılarında kültürlemenin de etkisiyle bölge insanı yörenin doğal ve fiziki şartlarını dikkate alarak mekan organizasyonuna gitmiştir. Fakat yeni yapılaşmaya bakıldığında konutun bölgenin şartlarına uyum kaygısının olmadığı görülmektedir. Kardeşköy'ün sosyal yapısı homojen yapısını kaybetmiştir.

1990 yılına kadar toplumsal olaylarda konutun mekanları kullanılırken; günümüzde Kardeşköy'ün düğün salonu kullanılmaktadır (Şekil 7.6).

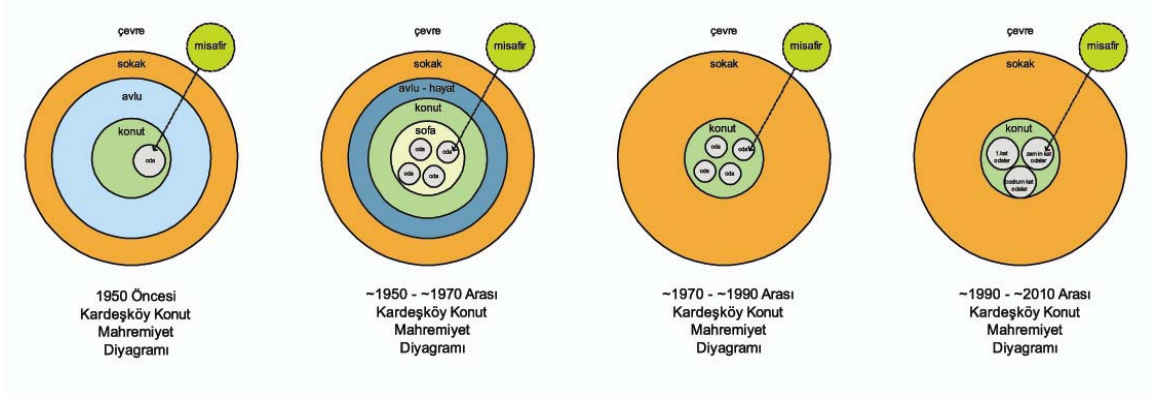

Şekil 7.6 1990 öncesi ve sonrası toplumsal olaylar için kullanılan mekanlar

Kültürlenme süreciyle birlikte şehir yaşamından edinilen deneyimler konutlarda mekan organizasyonundaki değişikliklerle gözlemlenmektedir. Konutlara ebeveyn banyo eklenmesi gibi.

Köydeki avlulu konutlarda avlunun oluşması ailenin büyüme süreciyle paralel bir süreç izlemiştir. İki mekanda oluşan konutların çevresine yeni nesiller için yapılan konutlar zamanla avlu oluşturmuştur.

Kardeşköy konutların geçmişten günümüze doğru incelendiğinde aile içi mahremiyetin arttığı; konutun çevreye karşı mahremiyetinin azaldığı gözlemlenmektedir (Şekil 7.7).

Şekil 7.7 Kardeşköy konutlarında mahremiyet-mekan diyagramı

Günümüz ailesinin yaşam biçimindeki değişiklik (kışlık hazırlığı yerine konserve tüketilmesi, evde ekmek pişmesi yerine hazır ekmek alınmasının tercih edilmesi) konut organizasyonunda avlunun, avluda bulunan ocağın önemini yitirmesine sebep olmuştur.

KAYNAKLAR

- [1] Güvenç, B., (2007). Kültürün abc'si, 4. Baskı, YKY, İstanbul.
- [2] Maalouf, A., (2009). Çivisi Çıkmış Dünya, 1. Baskı, YKY, İstanbul.
- [3] Güvenç, B., (2005). İnsan ve Kültür, 11. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- [4] Rapoport, A., (1969a). House Form and Culture, Englewood Cliffs, N.J. Prentice Hall.
- [5] Eldem, S.H., (1942). Türk Evi, Ülkü (II/22):10-15, Ankara.
- [6] Kazmaoğlu, M. ve Tanyeli, V., (1978). Anadolu Konut Mimarisinde Farklılıklar, Yapı Dergisi, 38: 28-41.
- [7] Özgüner, D., (1970). Köyde Mimari: Doğu Karadeniz, Ankara.
- [8] Şener, H., (1977). Geleneksel Konutların Onarım Yenileme Çalışmalarına İhtiyaçsal Değerlendirme Yolu ile Bir Yaklaşım, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İ.T.Ü. Mim. Fak., İstanbul.
- [9] Botton, A.D., (2007). Mutluluğun Mimarisi, 1. Baskı, Sel Yayıncılık, İstanbul.
- [10] Baran, M., (2000). Halk Bilimi Bağlamında Anadolu Türk Konutunun Mekansal Oluşumu, Doktora Tezi, Y.T.Ü. Mim. Fak. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [11] Eyüce, A., (2005). Geleneksel Yapılar ve Mekanlar, 1. Baskı, Birsen Yayınevi, İstanbul.
- [12] Bektaş, C., (2007). Türk Evi, Bileşim Yayıncılık, İstanbul.
- [13] Arel, A., (1982). Osmanlı Konut Geleneğinde Tarihsel Sorunlar, Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- [14] Danişmend, İ.H., (1971). Gabro membarlarına Göre Eski Türk Seciye ve Ahlakı, İstanbul Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- [15] Küçükerman, Ö., (1988). Kendi Mekanının Arayışı içinde Türk Evi, T.T.O.K, İstanbul.
- [16] Merey, L.Ş., (1948). Elbistan Evleri, Arkitekt, 17: 5.
- [17] Kızıl, F., (1984). Toplumsal Geleneklerin Konut İçi Mekan Tasarımına Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İ.D.G.S.A, İstanbul.
- [18] Aydın Haritası, www.salgit.com, 02 Şubat 2011.
- [19] Akdoğan, H., (2004). Aydın, Tibyan Yayıncılık, İstanbul.

- [20] Aydın Arıcılık Merkezi Oluyor, www.assale.net, 15 Şubat 2011
- [21] T.C. Aydın Adnan Menderes Üniveritesi, Galeri, www.akademik.edu.tr, 02 Şubat 2011.
- [22] T.C. Aydın Adnan Menderes Üniveritesi, Galeri, www.akademik.edu.tr, 02 Şubat 2011
- [23] T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2008), Aydın Kataloğu, Ankara.
- [24] Adıgüzel, F., (2002). Priene, Bitirme Tezi dersi Ödevi, Adnan Menderes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü Klasik Arkeoloji Anabilimdalı, Aydın.
- [25] Ege Üniversitesi, (1958). Turistik Cepheleri ile Aydın, İzmir.
- [26] Benli, E., (2002). Alabanda Antik Kenti, Bitirme Tezi dersi Ödevi, Adnan Menderes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü Klasik Arkeoloji Anabilimdalı, Aydın.
- [27] Boratav, P.N., (2009). Zaman Zaman İçinde , 2. Baskı, İmge Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- [28] Aydın'da Deve Güreşleri, www.habervar.net, 02 Şubat 2011

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Şakir Yelken
Doğum Tarihi ve Yeri : 08.08.1983
Yabancı Dili : İngilizce
E-posta : mimyelken@yahoo.com

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Y. Lisans	Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilimdalı	Yıldız Teknik Üniversitesi	2011
Lisans	Mimarlık Bölümü	Yıldız Teknik Üniversitesi	2007
Lise	Matematik-Fen	Aydın Süleyman Demirel Anadolu Lisesi	2001

İŞ TECRÜBESİ

Yıl	Firma/Kurum	Görevi
2007	Mir İnşaat Gayrimenkul Proje Danışmanlık San. Tic. Ltd. Şti.	Mimar